

Eindevaluatie Texels inwonersberaad

Hans Moors & Tess Schijvenaars

Evaluatierapport
Gemeente Texel

Mei 2025

E:M+MA.

Samenvatting

Gemeente Texel organiseerde tussen december 2023 en januari 2025 haar eerste inwonersberaad. Een groep van 70 tot 80 gelote inwoners heeft zich in zes bijeenkomsten gebogen over de vraag: *'Hoe blijft Texel voorzien van voldoende energie op korte, tot 2035 en op langere termijn - 2025?'* De gemeenteraad stelde het eindadvies op 7 mei 2025 vast.

Deze evaluatie, uitgevoerd in opdracht van gemeente Texel, beantwoordt de vraag: *'Wat kan gemeente Texel leren van dit eerste inwonersberaad, als het gaat om de inzet van het instrument, het gelopen proces en de gehanteerde kaders en voorwaarden?'* De evaluatie is gebaseerd op documentanalyse, interviews en een deelnemersenquête. Er is geen o-meting of tussenmeting uitgevoerd en de evaluatie vond ex post plaats, nadat het inwonersberaad was afgerond.

Eerst is in kaart gebracht welke doelen de gemeente beoogde met het inwonersberaad. Daarna volgt de beschrijving en analyse van hoe het beraad in de praktijk is verlopen: wat werkte goed, wat waren knelpunten, en in hoeverre zijn de ambities gerealiseerd? Tot slot is kort de (financiële) doelmatigheid van het inwonersberaad getoetst.

Uit de evaluatie blijkt dat de uitvoering van het inwonersberaad op hoofdlijnen goed is verlopen. De primaire doelstelling van de gemeente – experimenteren met het instrument en bijdragen aan betere relaties tussen inwoners, bestuur en politiek – is behaald. Inwoners met uiteenlopende perspectieven gaan met elkaar in gesprek en formuleren 30 concrete adviezen, waarvan er 17 brede steun krijgen. Deelnemers ervaren het proces als respectvol en inclusief, en voelen zich serieus genomen. De opbrengst zit minder in vernieuwende inhoudelijke oplossingen – die blijven grotendeels binnen bestaande beleidsrichtingen – en meer in het gedeeld eigenaarschap, de dialoog en het draagvlak dat ontstaat. Daarmee voegt het inwonersberaad waarde toe, ten opzichte van klassieke inspraakvormen of een eilandbrede enquête.

Tegelijkertijd signaleert de evaluatie zeven leerpunten:

1. Deelnemers hebben tijdens het schrijven van en stemmen over de adviezen (onduidelijkheid over weging; meerderheidsdrempel niet vastgesteld door inwonersberaad) helderheid en regie gemist.
2. De gemeentelijke organisatie bleek onvoldoende voorbereid, met name op het vlak van inhoudelijke ondersteuning.
3. De beschikbare ambtelijke capaciteit was krap, de begroting van de ambtelijke inzet en de ondersteuning van het proces eveneens.
4. Ook had de gemeenteraad vooraf net wat preciezer de kaders kunnen aangeven, waarbinnen het inwonersberaad moest worden opgezet en uitgevoerd. Dit gold voor de meegegeven vraagstelling en de te hanteren stemprocedure.
5. Een aantal praktische verbeterpunten, zoals het formuleren van een heldere visie op de vraag, beter tijdsbeheer en het formuleren van een helder mandaat en feedbackproces ten behoeve van een schrijfgroep.
6. Of het inwonersberaad de kloof tussen gemeente en inwoners heeft verkleind, is niet vast te stellen door het ontbreken van een nulmeting; een belangrijk leerpunt is daarom dat goede monitoring vooraf en tijdens het proces essentieel is voor een zinvolle evaluatie.

7. Het inwonersberaad leverde bruikbare oplossingen voor de energievoorziening op Texel, maar gaf geen volledige visie op toekomstige schaarste of betaalbaarheid; dit laat zien dat een inwonersberaad geen simpele antwoordmachine is, maar een proces waarin dialoog, context en draagvlak centraal staan.

Ondanks deze tekortkomingen werd het inwonersberaad in verhouding tot de opgave doeltreffend en doelmatig uitgevoerd. De evaluatie laat zien dat een inwonersberaad goed uitvoerbaar is in een kleine gemeente als Texel en waardevolle opbrengsten oplevert, zoals breed gedragen adviezen en versterkt onderling begrip.

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	1
1. INLEIDING	5
1.1. Aanleiding voor de evaluatie	5
1.2. Opdrachtgever	5
1.3. Opdrachtnemer	5
1.4. Geformuleerde opdracht	5
1.5. Beoogd gebruik van de evaluatie	5
2. OPZET VAN HET EVALUATIEONDERZOEK	6
2.1. Doelstelling evaluatie	6
2.2. Onderzoeksvraag en aandachtspunten	6
2.3. Gegevensverzameling	6
2.4. Onderzoeksmethoden	7
2.5. Opzet en leeswijzer	7
3. EVALUATIE	8
3.1. <i>Wat wilde gemeente Texel bereiken met het uitvoeren van het instrument inwonersberaad?</i>	8
3.1.1. Vaststellen van het onderwerp: discussie en verwachtingen	8
3.1.2. Verwachtingen bij wat het inwonersberaad zou opleveren	8
3.1.3. Antwoord op deelvraag 1	9
3.2. <i>Hoe is de uitvoering van het instrument inwonersberaad verlopen? Wat waren successen en knelpunten? In welke mate zijn de doelstellingen van gemeente Texel bereikt?</i>	9
3.2.1. Vastgestelde kaders	9
3.2.2. Organisatie en rollen	13
3.2.3. Ontwerp proces	14
3.2.4. Samenwerking met opdrachtgever	15
3.2.5. Loting en selectie	16
3.2.6. Deelnemers: presentie & verloop	16
3.2.7. Deelnemerscommunicatie	17
3.2.8. Communicatie met inwoners van Texel	17
3.2.9. Uitvoering proces & programma bijeenkomsten	17
3.2.10. Adviezen en stemming	19
3.2.11. Aanbieding en doorwerking adviezen	20
3.2.12. Ervaringen deelnemers	22
3.2.13. Antwoord op deelvraag 2	23
3.3. <i>Is het inwonersberaad het meest passende instrument geweest, of hadden de doelstelling op een andere manier, dan wel met andere middelen, ook bereikt kunnen worden?</i>	24
3.3.1. Financiële doelmatigheid	24
3.3.2. Antwoord op deelvraag 3	25

4. WAT KAN GEMEENTE TEXEL LEREN VAN HET EERSTE INWONERSBERAAD?	27
5. BIJLAGEN	30
5.1 GEBRUIKTE DOCUMENTEN	31
Advies inwonersberaad	31
Raad- en collegestukken	34
Beleidsstukken	41
Evaluaties	46
Ingezonden brieven	51
5.2 VERKLARING INTEGRITEIT	54
5.3 ADVIESRAPPORT + OFFICIËLE REACTIE PER ADVIES	55

1. Inleiding

1.1. Aanleiding voor de evaluatie

Gemeente Texel heeft tussen 19 december 2023 en 29 januari 2025 haar eerste inwonersberaad georganiseerd. Een groep van 70 tot 80 inwoners heeft zich in zes bijeenkomsten gebogen over de vraag: 'Hoe blijft Texel voorzien van voldoende energie?' Het adviesrapport van dit inwonersberaad is op 29 januari 2025 openbaar gemaakt en aangeboden aan de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders. Op 9 april 2025 stond het op de agenda van de raadscommissie. Een week later, op 16 april, is het aan de orde geweest in de gemeenteraad. In de raadsvergadering van 7 mei is het rapport, voorzien van prioritering, vastgesteld door de gemeenteraad.

Gemeente Texel heeft voor het eerst een inwonersberaad toegepast. Dat is een veeleisend participatie-instrument. Daarom wil de gemeente het instrument, de voorwaarden waarbinnen het is toegepast, hoe het proces is verlopen, en wat het heeft opgeleverd graag evalueren. Het doel van de evaluatie is om lering te trekken uit het eerste inwonersberaad en invulling te geven aan de manier waarop inwonersparticipatie op Texel verder vorm kan krijgen.

1.2. Opdrachtgever

Gemeente Texel is de opdrachtgever van deze evaluatie. De bestuurlijke opdrachtgever is burgemeester Mark Pol en de ambtelijke opdrachtgever is manager A&O Marcel Karman.

1.3. Opdrachtnemer

Gemeente Texel heeft EMMA opdracht gegeven om de evaluatie uit te voeren. EMMA is een onafhankelijk onderzoeks-, advies-, en participatiebureau, dat gespecialiseerd is in het faciliteren van de dialoog over maatschappelijke vraagstukken tussen overheden en burgers. Dat doet EMMA met (toegepast) wetenschappelijk onderzoek, maar ook door participatieve processen te ontwerpen en te organiseren, en lokale, regionale en landelijke overheden strategisch te adviseren. Meer informatie over EMMA is te vinden op www.emma.nl.

1.4. Geformuleerde opdracht

Gemeente Texel heeft EMMA de opdracht gegeven om het eerste inwonersberaad te evalueren. De evaluatie richt zich op de effectiviteit van het instrument, de procesvoering en de gehanteerde randvoorwaarden. Specifieke aandachtspunten zijn onder andere de ervaringen van deelnemers, de rol van de schrijfgroep, de onafhankelijkheid van het inwonersberaad, de bestuurlijke context en de wisselwerking tussen ambtelijk advies en bestuurlijke besluitvorming. Ook wil de opdrachtgever graag inzicht in hoeverre het inwonersberaad heeft bijgedragen aan het vertrouwen tussen gemeente en inwoners, en in de financiële doelmatigheid van de uitvoering van het inwonersberaad.

1.5. Beoogd gebruik van de evaluatie

De bevindingen uit de evaluatie worden verwerkt in de 'Kaderstellende notitie Texels Burgerberaad, algemene kaders voor het instrument burgerberaad (2023)'.

2. Opzet van het evaluatieonderzoek

2.1. Doelstelling evaluatie

De evaluatie maakt deel uit van het plan om een inwonersberaad te organiseren en is als actie vastgelegd in de 'Kaderstellende notitie 2023', die de gemeenteraad heeft vastgesteld. De bevindingen uit de evaluatie helpen de gemeente om te leren van wat goed ging en waar verbeterpunten liggen in de voorbereiding, uitvoering en opvolging van het inwonersberaad. Dat is zinvol met het oog op een eventuele volgende keer dat het instrument wordt toegepast. Texel is een gemeente die ambieert om inwoners actief te betrekken bij beleidsvorming, besluitvorming en beleidsuitvoering. De idee hierachter is dat inwoners actief bevragen op hun belangen, meningen, ideeën en creativiteit de kwaliteit van beleid en besluitvorming in de praktijk kan verbeteren.

2.2. Onderzoeksvraag en aandachtspunten

De opdrachtgever heeft daarom de hoofdvraag van het evaluatieonderzoek als volgt geformuleerd: *'Wat kan gemeente Texel leren van dit eerste inwonersberaad als het gaat om de inzet van het instrument, het gelopen proces en de gehanteerde kaders en voorwaarden?'*

Daarbinnen is een aantal aandachtspunten meegegeven. Dat geldt voor de kaders en voorwaarden om het inwonersberaad te organiseren, en hoe tijdens de uitvoering ervan zijn toegepast. Gemeente Texel wil graag aandacht voor de effectiviteit van het instrument. Wat droeg het bij aan het beantwoorden van de vraag hoe het eiland voorzien blijft van voldoende energie. En in hoeverre heeft het inwonersberaad een bijdrage geleverd aan het bouwen van vertrouwen tussen gemeente en inwoners? De gemeente is met deze evaluatie op zoek naar lessen en verbeterpunten, met serieuze aandacht voor de inzichten en ervaringen van de deelnemers en de uitvoerende partijen.

2.3. Gegevensverzameling

Ten behoeve van het evaluatieonderzoek hebben de onderzoekers van EMMA, ondersteund door ambtenaren van de gemeente, gegevens verzameld over het inwonersberaad. Dit betreft de relevante stukken over de organisatie van het inwonersberaad en de geformuleerde adviezen, de raads- en collegestukken, inclusief ingezonden brieven van deelnemers en inwoners, de beleidsdocumenten over het inwonersberaad en het participatiebeleid van gemeente Texel, en de verschillende (zelf)evaluaties van de organiserende en betrokken partijen. Een overzicht van geraadpleegde stukken is opgenomen in Bijlage 5.1.

Deze documenten en gegevens hebben de onderzoekers van EMMA zorgvuldig bestudeerd en geanalyseerd. Verder hebben ze twaalf interviews afgenomen, waarvan tien in persoon, op het eiland. Deze interviews zijn bedoeld om vanuit verschillende perspectieven de context van het inwonersberaad in beeld te krijgen. Er is gesproken met bestuurders, raadsleden, ambtenaren en de onafhankelijke procesbegeleider van het inwonersberaad. Met deelnemers is niet gesproken. Het perspectief van deelnemers kon worden gereconstrueerd uit een vragenlijstonderzoek, dat gemeente Texel na afloop van het inwonersberaad heeft uitgevoerd. De onderzoekers hebben aangegeven welke functionarissen ze wilden interviewen. Vanuit de gemeente zijn de respondenten

uitgenodigd en in overleg met de onderzoekers zijn de interviewafspraken gepland. De gegevensverzameling is afgesloten op 17 april 2025.

2.4. Onderzoeksmethoden

In deze evaluatie zijn twee complementaire onderzoeksmethoden gebruikt: documentenanalyse en semigestructureerde interviews. De beschikbaar gestelde documenten zijn systematisch geanalyseerd teneinde de formele kaders, besluitvorming en communicatie rondom het inwonersberaad in kaart te brengen. De documentenanalyse bood daarmee niet alleen inzicht in de opzet en uitvoering van het inwonersberaad, maar ook in de manier waarop de adviezen zijn verwerkt in het gemeentelijk beleid en hoe inwoners en andere belanghebbenden het proces hebben ervaren.

Naast de schriftelijke bronnen zijn twaalf semigestructureerde interviews afgenomen. Tien van deze gesprekken vonden fysiek plaats op Texel, wat de mogelijkheid bood om in een directe interactie contextueel verdiepende zienswijzen te verzamelen. De interviews waren semigestructureerd: vooraf hebben de onderzoekers in een interviewleidraad aandachtspunten vastgesteld, maar het interview als zodanig is als een open gesprek gevoerd, zodat respondenten ruimte hadden om hun eigen inbreng te formuleren. Deze werkwijze brengt niet alleen feitelijke informatie en ervaringen aan de oppervlakte, maar ook persoonlijke zienswijzen, reflecties en kritische kanttekeningen. De bedoeling van de selectie van respondenten was om een representatief en evenwichtig beeld te verkrijgen van de context waarbinnen het inwonersberaad heeft plaatsgevonden.

De combinatie van documentenanalyse en semigestructureerde interviews heeft ervoor gezorgd, dat zowel de formele en feitelijke kanten van de organisatie van het inwonersberaad inzichtelijk zijn geworden, als de beleving en de impact ervan bij iedereen die betrokken was bij het inwonersberaad, zowel de bestuurders, als de professionals en de deelnemers.

2.5. Opzet en leeswijzer

Deze evaluatie is ex post uitgevoerd. Dit betekent dat de evaluatie achteraf heeft plaatsgevonden, nadat het inwonersberaad helemaal was afgerond. Ook betekent dit dat de evaluatie uitsluitend gebaseerd is op een nameting. Soms verzamelen evaluatoren al tijdens een gebeurtenis informatie over die gebeurtenis; in dit geval is dat niet gebeurd. Er heeft geen o-meting of tussenmeting plaatsgevonden. Met een evaluatie ex post kan causaliteit in empirische zin niet vastgesteld worden. Wel kan een plausibele reconstructie van processen en effecten worden gemaakt.

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, hebben de onderzoekers eerst de verwachtingen van gemeente Texel ten aanzien van het inwonersberaad in kaart gebracht. Het aandachtspunt hierbij is welke doelen de gemeente wilde bereiken met het inzetten van het inwonersberaad als participatie-instrument (§ 3.1). Vervolgens hebben de onderzoekers geanalyseerd hoe het inwonersberaad in de praktijk is uitgevoerd. Dit omvat een reconstructie van het proces, de behaalde successen en de knelpunten om vast te kunnen stellen in hoeverre de uitvoering heeft bijgedragen aan de doelstellingen en verwachtingen van gemeente Texel (§ 3.2). Ten slotte is onderzocht of het inwonersberaad doelmatig is uitgevoerd. Was het een geschikte methode om de gestelde doelen te bereiken? Of waren er alternatieve middelen die mogelijk even efficiënt of efficiënter hadden kunnen zijn (§ 3.3)? Met deze opzet kunnen we een antwoord formuleren op de hoofdvraag die de opdrachtgever met deze evaluatie beantwoord wil zien (§ 4).

3. Evaluatie

3.1. *Wat wilde gemeente Texel bereiken met het uitvoeren van het instrument inwonersberaad?*

3.1.1. **Vaststellen van het onderwerp: discussie en verwachtingen**

Texel staat de komende jaren voor grote uitdagingen op het gebied van duurzame energievoorziening. De energievraag op het eiland groeit, de beschikbare capaciteit blijft bij die groei achter, en inwoners verschillen van inzicht over hoe duurzame energie op het eiland zou moeten worden opgewekt. Tijdens de coalitieonderhandelingen in 2022 ontstond een politieke patstelling: de partijen werden het niet eens over hoe duurzame energieopwekking op Texel zou moeten worden aangepakt.

Om deze patstelling te doorbreken, besloten de onderhandelende partijen om een inwonersberaad te organiseren. In het coalitieakkoord 2022-2026 werd dit voornemen geformaliseerd, waarbij de coalitie haar voornemen uitsprak om een burgerberaad te organiseren over het vraagstuk rond duurzame energie. Het voordeel was dat de coalitie hiermee twee doelen verenigde: het doorbreken van de patstelling én het experimenteren met een relatief nieuwe vorm van participatie als het inwonersberaad. Het initiatief voor het inwonersberaad lag zodoende bij de coalitie. De gemeenteraad nam het initiatief later wel over, maar bleek verdeeld over de inzet van het instrument.

3.1.2. **Verwachtingen bij wat het inwonersberaad zou opleveren**

Het bestuur van gemeente Texel had bij de inzet van het instrument uiteenlopende verwachtingen. Allereerst werd het inwonersberaad gezien als een manier om inwoners actief te betrekken bij complexe, polariserende beleidsvraagstukken, zoals de toekomstige energievoorziening op het eiland. De hoop was dat inwoners duidelijk richting zouden geven aan wat zij willen omtrent duurzame energieopwekking op het eiland, zodat een breed gedragen oplossing in zicht zou komen.

Het bestuur van de gemeente verwachtte dat het inwonersberaad niet alleen tot beter onderbouwde en snellere besluitvorming zou kunnen leiden, maar ook tot adviezen die binnen de vooraf gestelde beleidskaders zouden vallen. Daarmee zouden politieke discussies goeddeels kunnen uitblijven. Inhoudelijk hoopte men op innovatieve en praktisch haalbare voorstellen. Hoewel de uiteindelijke aanbevelingen van het inwonersberaad in de praktijk met name bevestigden wat niet gewenst was — zoals grote windmolens en zonneparken — gaven ze ook richting aan het beleid, bijvoorbeeld door te wijzen op de wenselijkheid van kleinschalige oplossingen op eigen erf en slimme energiesystemen.

Naast inhoudelijke verwachtingen hoopte het bestuur van de gemeente dat het inwonersberaad zou bijdragen aan het versterken van het democratisch zelfvertrouwen van mensen, alsmede aan het wederzijds vertrouwen tussen politiek, overheid en samenleving op het eiland. Duidelijk was op voorhand dat één beraad op zichzelf geen fundamentele verandering zou teweegbrengen. Bovendien was het bestuur van de gemeente zich bewust van het belang om betrouwbaar te zijn, het proces van het inwonersberaad op generlei wijze te beïnvloeden, en daadwerkelijk opvolging te geven aan de aanbevelingen die het inwonersberaad zou gaan doen.

Ten slotte zag het bestuur van de gemeente het inwonersberaad als een leerervaring op het gebied van participatie en democratische vernieuwing. Texel beschikte al over participatie-instrumenten als het digitale platform Texel Spreekt, bewonersinitiatieven en bewonersavonden. De ervaringen met en inzichten uit het inwonersberaad werden gezien als een kans om deze bestaande vormen effectiever en inclusiever te maken.

3.1.3. Antwoord op deelvraag 1

Wat de gemeente wilde bereiken met het uitvoeren van het eerste inwonersberaad van Texel was tweeledig. Het bestuur van de gemeente wilde enerzijds experimenteren met de inzet van het instrument en zo nagaan of en wat het zou kunnen bijdragen aan het verstevigen van de relaties tussen overheid, politiek en inwoners. In de gemeenteraad deelden alleen de coalitiepartijen die ambitie.¹

Anderzijds wilde het gemeentebestuur een politieke patstelling doorbreken, die in 2022 bij de coalitieonderhandelingen rond duurzame energie op Texel was ontstaan, maar ook op zoek naar inhoudelijke oplossingen voor het duurzame energievraagstuk en draagvlak hiervoor onder inwoners. De coalitie sprak af, dat een inwonersberaad over dit onderwerp zou worden georganiseerd. De hoop was, dat het inwonersberaad richting zou kunnen geven aan de verdeeldheid die omtrent duurzame energie in de coalitie, in de gemeenteraad, en op het eiland bestaat.

In 2022 waren de piketten geslagen: er zou een inwonersberaad komen én het zou over duurzame energie gaan. Het eerste inwonersberaad van Texel, dat de gemeente medio 2023 begon te organiseren, was van meet af aan gepolitiseerd, en ging ontegenzeggelijk over een gepolariseerd onderwerp.

3.2. *Hoe is de uitvoering van het instrument inwonersberaad verlopen? Wat waren successen en knelpunten? In welke mate zijn de doelstellingen van gemeente Texel bereikt?*

3.2.1. Vastgestelde kaders

De gemeenteraad heeft aan het inwonersberaad een aantal vooraf vastgestelde uitvoeringskaders meegegeven. In deze paragraaf schetsen we die kaders en in de volgende paragrafen reconstrueren we of en op welke manier die kaders zijn gevolgd.

Duidelijke opdracht met afspraken over opvolging en randvoorwaarden

De kern van het inwonersberaad was om advies te geven aan de politiek over het maatschappelijke vraagstuk van duurzame energievoorziening op Texel. De gemeenteraad heeft daar vooraf een mandaat bij afgegeven, door duidelijk te maken wat ze met de uitkomsten c.q. adviezen van het

¹ Andere partijen vonden het inwonersberaad niet nodig. Het principiële argument was dat politieke besluitvorming bij de gemeenteraad ligt, die de stemgerechtigde Texelaars vertegenwoordigt. Daarnaast bestond twijfel: over de kosten van het instrument, of het een eerlijke afspiegeling van de Texelaars aan het woord zou laten, en of het zou bijdragen aan verbetering van het vertrouwen van inwoners in de gemeente.

inwonersberaad gaat doen (mandaat) en aan welke inhoudelijke voorwaarden die adviezen moeten voldoen.

De adviezen moesten namelijk rekening houden met de zeggenschap of invloedssfeer van de gemeente: gaat de gemeente er daadwerkelijk over? De adviezen moesten juridisch, financieel en praktisch uitvoerbaar zijn, en toepasbaar zijn binnen het bestaande gemeentelijke,² provinciale en landelijke beleid. Voorts dienden de adviezen een sociale, eerlijke en rechtvaardige uitwerking te hebben voor alle Texelaars.

De gemeenteraad heeft in de 'Kaderstellende notitie (2023)' noch anderszins een harde uitspraak gedaan over hoe het inwonersberaad bij het voorbereiden van het eindadvies zou moeten omgaan met stemverhoudingen. Er wordt verwezen naar een zo groot mogelijke meerderheid en een zo groot mogelijke mate van consent onder de deelnemers aan het inwonersberaad.

Het bestuur van de gemeente heeft het inwonersberaad ook expliciet meegegeven, dat 'de adviezen van het inwonersberaad niet precies binnen deze voorwaarden hoeven te blijven. We moedigen deelnemers [...] aan om ook buiten deze voorwaarden te denken, juist om met adviezen te komen waar nog niet aan gedacht is of die als niet wenselijk werden gezien. Afwijkingen moeten wel meegegeven worden aan de gemeenteraad ter overweging.'

Binnen deze voorwaarden verklaarden de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders zich voornemens om de uitkomsten c.q. adviezen van het inwonersberaad over te nemen en uit te voeren. Een specifiek tijdpad is daar in de 'Kaderstellende notitie' niet aan gehecht, maar in de praktijk heeft de gemeenteraad binnen afzienbare termijn na de ontvangst van de definitieve adviezen (op 29 januari 2025) een principebesluit genomen over de opvolging ervan (in de commissievergadering van 9 april 2025).

Onderwerp en vraag voldoen aan criteria

Het onderwerp en de vraagstelling dienden te voldoen aan een aantal criteria. Het moest over een maatschappelijk en politiek relevant onderwerp gaan, zichtbaar resultaat opleveren en geschikt zijn voor het instrument inwonersberaad. In de 'Kaderstellende notitie' (2023) staat dat 'de vraagstelling open, specifiek en begrijpelijk moet zijn. De vraag geeft aan wat het probleem is, maar is niet sturend richting een oplossing, de vraag moet niet te groot en niet te klein zijn en er moet een politieke wil zijn om bestaand beleid aan te passen.'

De eerste versie van de vraag die het bestuur van gemeente Texel meegaf aan het inwonersberaad luidde: 'Wat vinden onze inwoners van de grote uitdagingen op het gebied van klimaat en energie en welke rol zou Texel daarin moeten spelen'. Vanwege allerlei actuele ontwikkelingen rond de energievoorziening op het eiland heeft het bestuur van de gemeente ervoor gekozen om het energievraagstuk centraal te stellen: 'Hoe blijft Texel voorzien van voldoende energie op korte, tot 2035 en op langere termijn – 2050?'. Dit is de definitieve vraag die aan het inwonersberaad is voorgelegd.

² Afwegingskaders die genoemd worden in het Beeldkwaliteitsplan Buitengebied zoals impact op het landschap, natuurwaarden, economie en de Texelse kernwaarden.

Het onderwerp van het eerste Texels inwonerberaad ging over een gevoelige kwestie, waarover de meningen op het eiland en in de politiek nogal uiteenlopen. Op zichzelf is dat geen probleem.³ Inwoners van een gemeente kunnen prima adviseren over een gepolariseerd onderwerp, op voorwaarde dat er voor de breedte van het onderwerp experts beschikbaar zijn, de gespreksbegeleiding onafhankelijk en neutraal is, en deelnemers voldoende (doorloop)tijd en gelegenheid hebben voor overleg en deliberatie. In die voorwaarden was met de opzet en het programma van het inwonersberaad in principe voorzien.

Het onderwerp was geschikt om een inwonersberaad aan te wijden. De gemeente moest er wat mee en is (deels) bevoegd om activiteiten die voortvloeien uit de adviezen ten uitvoer te leggen. Het was bovendien een onderwerp dat op brede belangstelling kon en kan rekenen, juist omdat Texel voor ferme keuzes staat op het vlak van duurzame energievoorziening op het eiland. In dat licht ging het inwonerberaad echt ergens over. Het onderwerp heeft onmiskenbaar een technische kant, maar het inwonersberaad is niet gevraagd om met technische oplossingen te komen (wat doorgaans minder goed werkt in deze participatievorm).

De vraag die aan het inwonersberaad is voorgelegd, is beknopt, helder en open gesteld. Dat geeft ruimte om eigen adviezen te formuleren. Maar een te open vraagstelling kan tevens tot verlies aan focus en vage of weinig praktische adviezen leiden. Uit wetenschappelijke literatuur blijkt, dat een goede vraagstelling zo precies mogelijk weergeeft waar de gemeente uiteindelijk een beslissing over neemt. Een goede vraagstelling includeert de afwegingen waar een gemeente voor staat.⁴ Het onderwerp energievoorziening kent uiteenlopende invalshoeken – technisch, sociaal-rechtvaardig, ruimtelijk – wat het voor deelnemers lastig maakte om te bepalen vanuit welk perspectief zij moesten redeneren. Tegen die achtergrond had de vraag aan het inwonersberaad, of de toelichting erbij explicieter mogen zijn over de afwegingen en keuzes waar de gemeente Texel in de nabije toekomst voor staat.

Het bestuur van de gemeente heeft bewust ruimte gelaten aan het inwonersberaad om desgewenst deze vraag verder te verfijnen, of nader uit te werken in sub-vragen. Het inwonersberaad heeft dat niet gedaan. Vanuit de procesbegeleiding is daar niet expliciet op gestuurd.

Onafhankelijke procesbegeleiding

Het bestuur van de gemeente wilde dat het inwonersberaad door een onafhankelijke partij zou worden begeleid, die de voorwaarden zou scheppen voor een veilige gespreksomgeving, en een open, onbevooroordeeld en professioneel geleid gesprek tussen de deelnemers. Deze partij zou ook verslag leggen van de bijeenkomsten van het inwonersberaad. De gemeente heeft een meervoudige onderhandse aanbesteding georganiseerd om die onafhankelijke procespartij te selecteren.

³ OECD. (2020). *Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/339306da-en>.

⁴ Michels, A. (2021). 'Wat kunnen we leren van lokaal georganiseerde burgerfora?' (pp. 32-44), in: *Nationale Burgerfora: Verkenning van nationale burgerfora als democratisch gereedschap*. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/415020/Pages_from_nationale_burgerfora_essaybundel_def.pdf?sequence=1; Carson, L. (2018). 'Framing the Remit', <https://www.newdemocracy.com.au/2018/07/18/framing-the-remit/>; Schijvenaars, T., Breedveld, N., Maessen, J. 'Handreiking Burgerberaden', VNG/BZK pilot burgerfora, oktober 2024, p. 10.

Representativiteit door gewogen loting

De deelnemers aan het inwonersberaad zouden een afspiegeling moeten vormen van de Texelse bevolking van 16 jaar en ouder. Hiervoor diende een gewogen loting te worden uitgevoerd. De criteria voor de gewogen loting waren leeftijd, geslacht, spreiding over het eiland (postcodegebied) en opleidingsniveau. Raad- en commissieleden, wethouders, de burgemeester, gemeentesecretaris, MT-leden en ambtenaren die betrokken waren bij het inwonersberaad werden uitgesloten van deelname. Verder was vooraf bepaald, dat de definitieve groep deelnemers moest bestaan uit ongeveer 80 tot 100 deelnemers, met een ondergrens van 60 personen. Volgens de meegegeven kaders moest de loting worden uitgevoerd door een onafhankelijk bureau.

Deelname is toegankelijk en laagdrempelig

Het moest makkelijk zijn om deel te nemen aan het burgerberaad, waarbij er zoveel mogelijk belemmeringen uit de weg moeten worden genomen. Om deelnemers tegemoet te komen, is een financiële vergoeding van € 50,- per dag aangeboden. De omvang van deze vergoeding is afgestemd op de geschatte tijdsinvestering. Daarnaast wordt waar nodig extra ondersteuning geboden voor deelnemers die daar behoefte aan hebben. Bijvoorbeeld digitale ondersteuning, tolken, kinderopvang, of ondersteuning bij lichamelijke beperkingen.

Betrek de samenleving bij het burgerberaad

Het bestuur van de gemeente vond het belangrijk dat de Texelse samenleving betrokken was bij het inwonersberaad, zowel voor, tijdens, als na afloop ervan. Als kader werd meegegeven, dat vooraf goed moest worden toegelicht wat het participatie-instrument inwonersberaad inhoudt, waarom het wordt georganiseerd, hoe de deelnemers worden geloot, en wat er met de opbrengsten van het inwonersberaad zou gaan gebeuren. Tijdens het inwonersberaad zou er over de stappen in het proces en de geboekte resultaten worden gecommuniceerd met de rest van het eiland, met het oogmerk dat niet-deelnemers zich deelgenoot gemaakt voelen. Hoe dat precies moest gebeuren, was aan het inwonersberaad zelf om te bepalen. Waar nodig zou het inwonersberaad kunnen terugvallen op ondersteuning van de gemeente. Achteraf dienden de opbrengsten c.q. van het inwonersberaad openbaar te worden gemaakt, net als de besluitvorming van de gemeenteraad over de opvolging van de adviezen. Ook zou de gemeente de ervaringen met het participatie-instrument evalueren en delen. Voor de communicatie voorafgaand aan en na het inwonersberaad stond de gemeente aan de lat. Tijdens het proces was het inwonersberaad aan zet, hierbij begeleid door de externe procesbegeleider, die verantwoordelijk was voor het organiseren van de communicatie met de Texelse samenleving, waar nodig en mogelijk gefaciliteerd door de gemeente.

Er is voldoende tijd en budget

Voor het inwonersberaad diende voldoende tijd en budget beschikbaar te zijn voor de organisatie, begeleiding en uitvoering van het inwonersberaad, inclusief de externe communicatie. Het budget dat de gemeenteraad voor het eerste Inwonersberaad heeft vrijgemaakt, bedroeg €270.000. De verschillende posten zijn in onderstaand schema weergegeven.

Ambtelijke kosten	• Projectleiding • Aanstellen van een kwartiermaker inwonersberaad	€120.000
Procesondersteuning	Inhuur externe procesbegeleiding (incl. voorzitterschap, gespreksbegeleiding en verslaglegging)	€50.000
Vergoedingen	• Vergoedingen voor deelnemers • Extra ondersteuning (digitale ondersteunen, tolken etc.)	€60.000
Facilitaire kosten	• Loting • Zaalhuur • Catering • Tekenaar o.i.d.	€20.000
Communicatie	• Drukwerk • PR campagne • Film/videoproductie	€15.000
Onvoorziene kosten		€5.000
Totale begroting		€270.000

De doorlooptijd van het inwonersberaad, van de eerste voorbereidingen tot en met de afronding, was geraamd op in totaal 20 maanden: van juni 2023 tot en met januari 2025. Het inwonersberaad bestond uit zes formele sessies (en twee (online) tussensessies), die in de periode van oktober tot en met december 2024 hebben plaatsgevonden.

3.2.2. Organisatie en rollen

De projectgroep bestond uit een kernteam van de gemeente en een kernteam van de externe procesbegeleider: Team Burgerberaad.

Kernteam gemeente

De gemeenteraad was opdrachtgever van het inwonersberaad. Wethouder Rikus Kieft was vanuit het college van college inhoudelijk opdrachtnemer en verantwoordelijk voor de uitvoering van het inwonersberaad. Het inwonersberaad werd vanuit de gemeente voorbereid door een projectgroep en controlegroep.

De projectgroep werd voorgezeten door de gemeentelijke kwartiermaker inwonersberaad, die voor 28 uur per week voor deze taak was vrijgesteld. De taak van de kwartiermaker was om het inwonersberaad voor te bereiden, het aanbestedingsproces uit te voeren om een externe procesbegeleider te contracteren, de besluitvormingsprocessen met het college en de gemeenteraad te regelen, en om samen met de projectleider vanuit Team Burgerberaad het inwonersberaad te organiseren. De projectgroep bestond uit ambtenaren vanuit de teams communicatie, juridische zaken, de gemeentewinkel, de griffie, ICT en beleid. Wegens onderbezetting/gebrek aan capaciteit op de afdeling Beleid voor het thema duurzaamheid, was er geen ambtenaar die vanuit inhoudelijke themadeskundigheid kon aansluiten bij de projectgroep.

De projectgroep was operationeel vanaf september 2023 tot de eerste bijeenkomst van het inwonersberaad in oktober 2024. Een aantal taken, zoals het versturen van de uitnodigingen, het opzetten van een huisstijl voor het inwonersberaad, het aanmaken van een aanmeldpagina en websitepagina voor het inwonersberaad, en het opzetten van een brede publiekscampagne, vielen

onder de verantwoordelijkheid of werden uitgevoerd door leden van de projectgroep. Maar die hadden daar, naar eigen zeggen, geen aanvullende capaciteit of tijd voor, terwijl het binnen hun reguliere taken niet of nauwelijks was in te passen. Dientengevolge kwamen veel uitvoerende taken bij de kwartiermaker te liggen, die als enige eigenaar was gemaakt van de taak om het inwonersberaad te organiseren.

De controlegroep bestond uit een aantal raadsleden, de verantwoordelijke portefeuillehouder, de griffier en de kwartiermaker van het inwonersberaad. Na de vaststelling van de 'Kaderstellende notitie (2023)' stapte de verantwoordelijke portefeuillehouder uit de controlegroep. Het doel van de controlegroep was om vanuit de gemeenteraad het proces te volgen tot aan de eerste bijeenkomst van het inwonersberaad. De deelnemende raadsleden in de controlegroep hadden als taak om de gemeenteraad blijvend te informeren over het proces. De controlegroep was enkel bezet door raadsleden uit de coalitiepartijen. Er was geen raadslid uit een oppositiepartij die deelnam aan de controlegroep, wel een commissielid.

Kernteam Team Burgerberaad

Team Burgerberaad begeleidde en ondersteunde het proces van het inwonersberaad. Het team bestond uit verschillende leden met specifieke verantwoordelijkheden en taken gedurende het proces. De kwartiermaker was intensief betrokken bij de voorbereiding en onderhield vanaf januari 2024 tot de eerste bijeenkomst frequent contact met de gemeentelijke kwartiermaker, zodat de interne en externe organisatie goed op elkaar bleven afgestemd. Daarnaast vervulde die, samen met de gemeente zogenoemde 'proeverijen' en gastlessen op het eiland over het inwonersberaad.

Tijdens het inwonersberaad was de projectleider van Team Burgerberaad de spin in het web. Andere leden van Team Burgerberaad waren bij onderdelen van het inwonersberaad betrokken, zoals de loting, het trainen en begeleiden van de gespreksbegeleiders, het ontwerpen van de werkvormen die werden ingezet tijdens de bijeenkomsten, de logistieke organisatie van de bijeenkomsten, en de gespreksbegeleiding zelf.

Team Burgerberaad heeft een externe voorzitter voorgesteld, waarmee het team eerder goede ervaringen had opgedaan. Deze voorzitter was intern en extern het gezicht van het inwonersberaad, de verbinder en hoeder van het proces, die de deelnemers aan het inwonersberaad door het programma van elke bijeenkomst begeleidde.

Overige rollen

Bij het inwonersberaad waren, naast het kernteam van de gemeente en Team Burgerberaad, ook een onafhankelijk toezichthouder en vertrouwenspersoon aangewezen. De toezichthouder c.q. vertrouwenspersoon was bij de meeste bijeenkomsten aanwezig en heeft na afloop van het inwonersberaad een rapport opgeleverd met waarnemingen, bevindingen en aanbevelingen aangaande de kwaliteit en integriteit van het inwonersberaad.

De gemeente Texel heeft gespreksbegeleiders geworven onder collega-ambtenaren in de Noord-Holland. Deze gespreksbegeleiders zijn getraind door Team Burgerberaad en waren bij elke bijeenkomst (in wisselende aantallen) aanwezig. Daarnaast waren er ervaren gespreksbegeleiders vanuit Team Burgerberaden zelf aanwezig tijdens elke bijeenkomst.

3.2.3. Ontwerp proces

Het proces van het inwonersberaad is ontworpen door Team Burgerberaad. Vooraf is een proces op hoofdlijnen gemaakt voor elk van de zes bijeenkomsten van het inwonersberaad. In het procesontwerp is veel aandacht uitgegaan naar verschillende *Deep Democracy* werkvormen, met als

doel om de onderstromen en tegenstellingen onder de deelnemers naar boven te halen, bespreekbaar te maken, en ook minderheidsstandpunten een stem te geven.

Fase start | bijeenkomst 1

Programmaonderdelen: feestelijke opening, kennismaken met elkaar en het proces, toe-eigenen van het vraagstuk.

Opbrengst deelnemers: opdracht aanvaard, inzicht in proces

Fase leren & informeren | bijeenkomst 2

Programmaonderdelen: probleem verkennen, kennis verzamelen, eerste ideeën en gedachten ophalen.

Opbrengst deelnemers: thema's en eerste inzichten.

Fase leren & informeren en delibereren | bijeenkomst 3

Programmaonderdelen: verdiepen van kennis, delibereren, eerste aanzet van adviezen

Opbrengst deelnemers: voldoende kennis, ideevorming.

Fase delibereren | bijeenkomst 4

Programmaonderdelen: adviezen verder uitwerken, start met oordeelsvorming.

Opbrengst deelnemers: prioriteiten, dilemma's, oplossingen.

Fase delibereren en adviseren | bijeenkomst 5

Programmaonderdelen: oordeelsvorming, afronden adviezen.

Opbrengst deelnemers: voorstellen, feedback, peiling.

Fase adviseren | bijeenkomst 6

Programmaonderdelen: besluitvorming over adviezen, afspraken over vervolg, feestelijke afsluiting.

Opbrengst deelnemers: eindadvies overhandigd.

In het procesontwerp noch in de uitvoering ervan is expliciet gemaakt op welk moment en hoe tijdens het inwonersberaad invulling zou worden gegeven aan die aspecten van het mandaat en de vraagstelling, waarvan de 'Kaderstellende notitie (2023)' aangaf, dat het inwonersberaad aan zet was om er nadere invulling aan te geven. Het inwonersberaad heeft zich niet uitgelaten over het uitgangspunt dat de adviezen sociaal, eerlijk en rechtvaardig moesten zijn. Over de meerderheidsdrempel is door het inwonersberaad geen formele uitspraak gedaan. Vanuit de procesbegeleiding is daar niet op gestuurd.

3.2.4. Samenwerking met opdrachtgever

Team Burgerberaad heeft na afloop van het inwonersberaad een evaluatie opgesteld, waarin zij terugkijken op het proces en de leer- en succespunten. In deze evaluatie wordt de samenwerking met gemeente Texel overwegend positief beschreven. De samenwerking tussen Team Burgerberaad en de kwartiermaker van gemeente Texel verliep soepel. De kwartiermaker was de verbindende schakel in de gemeente en had zich vooraf goed ingewerkt. Ditzelfde beeld bestaat bij de respondenten vanuit de gemeente, voor zover zij in de positie waren om de samenwerking te beoordelen.

Uit deze evaluatie en aanvullende gesprekken met verschillende ambtenaren wordt echter ook duidelijk, dat de samenwerking tussen Team Burgerberaad en de gemeentelijke kwartiermaker enerzijds en de projectgroep anderzijds stroef verliep. De projectgroep stelde zich in het algemeen afwachtend op en er werd weinig eigenaarschap gevoeld en getoond. Dit had ook te maken met de beperkte capaciteit en beschikbaarheid van het merendeel van de projectgroep. Het inwonersberaad was voor hen een extra project dat bovenop een al bestaand (groot) takenpakket kwam. Daarnaast was er geen inhoudelijke beleidsmaker en ambtenaar vanuit de het onderwerp

duurzaamheid betrokken bij de voorbereidingen en uitvoering van het inwonersberaad. Dit heeft volgens respondenten waarschijnlijk een negatieve invloed gehad op de inhoudelijke voorbereidingen van én de inhoudelijke gedachtewisseling tijdens het inwonersberaad.

3.2.5. Loting en selectie

Het selecteren en samenstellen van de deelnemersgroep is uitgevoerd in twee stappen. In de eerste stap ontvingen alle Texelaars van 16 jaar en ouder een uitnodiging om zich aan te melden om deel te nemen aan het inwonersberaad. Dit betekende dat er ongeveer 12.000 uitnodigingen zijn verstuurd. Inwoners tot en met 29 jaar ontvingen een uitnodiging in de je/jij-vorm en inwoners ouder dan 29 jaar kregen de uitnodiging in de u/uw-vorm. Via een QR-code in de brief kwamen mensen die wilden meedoen terecht op een aanmeldpagina op de website van de gemeente. Van deze 12.000 genodigden hebben 225 inwoners zich aangemeld om deel te nemen aan het inwonersberaad. Dit is een respons van een krappe 2%. Vergeleken met andere burgerberaden in Nederlandse gemeentes is dit een lage respons. Veel factoren bepalen de respons (zoals het onderwerp, de politieke context, de omvang en bevolkingssamenstelling van de gemeente), die meestal tussen de 4% en 10% uitkomt.⁵

In de tweede stap van de selectie en samenstelling is een gewogen loting uitgevoerd op basis van de 225 aanmeldingen. Deze loting werd gedaan aan de hand van vier lotingscriteria: geslacht, leeftijd, postcodegebied en opleidingsniveau. Er zijn geen specifieke inhoudelijke criteria gehanteerd met het oog op het onderwerp van het inwonersberaad. Bij gepolariseerde of politiek gevoelige onderwerpen, waarbij groepen mensen zich soms niet of onvoldoende gehoord voelen, kan loten op inhoudelijke criteria bijdragen aan de ervaren legitimiteit van de uitkomsten. Team Burgerberaad heeft de loting uitgevoerd en gebruikte hiervoor de open source lotingssoftware van 'Blue Democracy'.

Uit de 225 aanmeldingen konden zes verschillende groepen van 80 deelnemers worden samengesteld, die elk representatief waren voor gemeente Texel op grond van de vier gebruikte criteria. De controlegroep heeft blind één van deze zes groepen gekozen als de definitieve deelnemersgroep voor het inwonersberaad. Deze groep is vervolgens nog aangevuld met vier extra jongeren, aangezien het vraagstuk waar het inwonersberaad zich over zou gaan buigen in het bijzonder ook de jongere generaties en de toekomst van het eiland aangaat. Alle respondenten hebben aangegeven, dat de deelnemersgroep een goede afspiegeling vormde van de bevolkingssamenstelling op Texel. Sommige deelnemers die de enquête hebben ingevuld, plaatsen daar een kanttekening bij (zie § 3.2.12).

3.2.6. Deelnemers: presentie & verloop

Er waren 84 inwoners definitief ingeloot om deel te nemen aan het inwonersberaad. Hiervan hebben 79 personen daadwerkelijk deelgenomen. Twee deelnemers zijn na de eerste bijeenkomst afgehaakt, vanwege persoonlijke motivatie. Vanwege ziekte en door andere onvoorziene omstandigheden waren er tijdens de laatste bijeenkomst 67 deelnemers aanwezig. Er is tussen begin en einde van het inwonersberaad dus een uitval van 15% geweest onder de deelnemers. Dat is niet opvallend veel of weinig.⁶ Nadere gegevens over de aard van het verloop (in relatie tot de

⁵ Schijvenaars, T., Breedveld, N., Maessen, J. 'Handreiking Burgerberaden', *VNG/BZK pilot burgerfora*, oktober 2024, p. 39. Moors, H., Stans, J.(red.), *Een geschenk voor de democratie? Perspectieven op de ontwikkeling van burgerberaden*, Den Haag, Boom, 2025.

⁶ Schijvenaars, T., Breedveld, N., Maessen, J. 'Handreiking Burgerberaden', *VNG/BZK pilot burgerfora*, oktober 2024, p. 44.

lotingscriteria) zijn niet beschikbaar. Of de uitval een bepaalde groep deelnemers onevenredig heeft geraakt (bijvoorbeeld omdat er meer jongeren of ouderen stopten, of bijvoorbeeld inwoners vanuit bepaalde kernen), is hierdoor niet vast te stellen.

3.2.7. Deelnemerscommunicatie

Voor de eerste bijeenkomst van het inwonersberaad heeft de externe procesbegeleider een online platform ingericht, enkel toegankelijk voor deelnemers. Op het online platform werd alle informatie over het inwonersberaad geplaatst, de verslagen van elke bijeenkomst, de geformuleerde voorstellen en een overzicht van de stappen in het proces. Na iedere bijeenkomst ontvingen deelnemers het verslag nogmaals per mail.

Tijdens het inwonersberaad heeft zich een datalek voorgedaan. Hierdoor zijn e-mailadressen van deelnemers abusievelijk binnen de groep verspreid en zichtbaar geworden. De verantwoordelijkheid hiervoor lag bij gemeente Texel. Na ontdekking is aan alle deelnemers verzocht om elkaars e-mailadressen niet te gebruiken. Nadat gebleken was, dat dit toch gebeurde, is het incident gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

3.2.8. Communicatie met inwoners van Texel

Voorafgaand aan het inwonersberaad is de communicatie met de inwoners van Texel uitgevoerd door de gemeente. Die kreeg ondersteuning van een extern bureau voor het ontwerp van het logo en de vormgeving van de communicatie-uitingen rond het inwonersberaad. De gemeentelijke kwartiermaker heeft een aantal 'proeverijen' (samen met Team Burgerberaad) georganiseerd voor inwoners en ambtenaren om het eiland te informeren over het waarom en hoe van het inwonersberaad. Daarnaast is een gastles gegeven op de middelbare school op het eiland, waarmee jongeren van 16 tot 18 jaar zijn bereikt. Verder is een publiekscampagne opgezet om Texelaars te werven voor het inwonersberaad. Hiertoe zijn flyers, posters in bushokjes, advertenties en enkele artikelen in de *Texelse Courant* toegepast.

Tijdens het inwonersberaad sprak de voorzitter na elke bijeenkomst een kort filmpje in. Dit filmpje, dat met de media werd gedeeld en op de kanalen van de gemeente, gaf een inkijkje in het programma van de dag en er werden sfeerbeelden gedeeld. Daarnaast is alle informatie die met het inwonersberaad werd gedeeld ook toegankelijk gemaakt voor iedere geïnteresseerde Texelaar. Het programma, de stukken en de presentaties waarmee het inwonersberaad aan de slag was, werden ook gedeeld op de website. Tijdens het inwonersberaad is *niet* gecommuniceerd over de inhoud van de beraadslagingen van het inwonersberaad.

Na afloop van het inwonersberaad heeft een schrijfgroep – een (vrijwillige) afvaardiging van deelnemers aan het inwonersberaad – de adviezen gebundeld en voorzien van een inleiding en toelichting in een adviesrapport. Team Burgerberaad heeft de schrijfgroep bij dit proces begeleid. De schrijfgroep heeft dat adviesrapport op 29 januari 2025 gepresenteerd aan het college van burgemeester & wethouders en de gemeenteraad. Hiermee was het adviesrapport als definitief eindproduct van het inwonersberaad meteen ook openbaar en beschikbaar voor alle Texelaars.

3.2.9. Uitvoering proces & programma bijeenkomsten

Bij de uitvoering van het deliberatieproces tijdens het inwonersberaad had Team Burgerberaad, naar eigen zeggen, oog voor voldoende afwisseling in werkvormen. Uit de deelnemersenquête komt hetzelfde beeld naar voren. Er was afwisseling tussen plenaire werkvormen en gesprekken in

kleine groepen en er werden formats geboden om inbreng op te halen en te delen.⁷ Vooral tijdens de derde bijeenkomst werden de deelnemers gestimuleerd om kennis te maken met de verschillende perspectieven in de groep. Tijdens deze gesprekken kwamen verschillen en overeenkomsten in perspectief naar boven. Helaas was er volgens Team Burgerberaad en blijkens de deelnemersenquête daarna te weinig gelegenheid om de verschillen en overeenkomsten plenair te bespreken. Deelnemers kregen over 't algemeen voldoende gelegenheid om hun zegje te doen. Er werd respectvol met elkaar omgegaan en naar elkaar geluisterd. De gespreksbegeleiders stelden zich professioneel en neutraal op. Na afloop van elke bijeenkomst konden deelnemers een feedbackkaartje invullen met tips en tops, die vervolgens werden meegenomen in het programma van de volgende bijeenkomsten. Deelnemers waardeerden in de enquête het onderlinge contact, de open dialoog, het leerzame karakter en de prettige sfeer van de bijeenkomsten, maar ook de betrokkenheid van hun eilandgenoten. Minder positieve ervaringen hadden deelnemers met onduidelijke opdrachten en chaotische momenten tijdens met name de laatste twee bijeenkomsten. Graag hadden ze in het algemeen meer ruimte voor (plenaire) uitwisseling en discussie gehad. De evaluatie van de onafhankelijke toezichthouder bevestigt het overwegend positieve beeld.

Team Burgerberaad heeft zelf ook leerpunten geïdentificeerd. Het programma bood, ten eerste te weinig tijd om samen met de deelnemers te bespreken wat de kenmerken zijn van een goede dialoog en om deelnemers meer inzicht te geven in wat deliberatie bijdraagt aan democratische kwaliteit. Ten tweede was er geen inhoudelijke expert aanwezig tijdens de eerste bijeenkomst. De achtergrond en de context van het onderwerp dat aan het inwonersberaad werd voorgelegd, kreeg zodoende beperkt aandacht. Deelnemers konden niet eerst even stilstaan bij de strekking en inhoud van het gegeven vraagstuk en de gezamenlijke visie van waaruit ze naar dit vraagstuk zouden willen kijken. Er waren wel experts op het gebied van energievoorziening aanwezig tijdens de eerste bijeenkomst, maar die waren vooral gericht op techniek en oplossingsrichtingen. Vanuit de gemeente was, zoals eerder vermeld, geen specialist op het onderwerp duurzame energievoorziening beschikbaar. Deelnemers werden meteen de techniek en oplossingen ingezogen.

Ten behoeve van de informatievoorziening hebben ambtenaren en deskundigen op Texel een longlist van experts samengesteld. De keuze van experts is tot stand gekomen in samenspraak tussen Team Burgerberaad en de gemeente. De geselecteerde experts zijn uitgenodigd voor de eerste en tweede bijeenkomst. Aan het einde van de eerste bijeenkomst is deelnemers gevraagd of zij aanvullend nog experts wilden spreken. Hierbij is o.a. de longlist gedeeld waarbij duidelijk werd aangegeven dat deelnemers zelf experts konden aandragen indien gewenst. Zo konden zij invloed uitoefenen op de informatievoorziening. Betreffende experts zijn voor de tweede bijeenkomst uitgenodigd, maar niet alle genodigde experts konden of wilden de tweede bijeenkomst bijwonen. Er was inhoudelijk divers aanbod met het oog op het onderwerp. Of aan alle standpunten en inzichten volledig recht is gedaan, valt moeilijk vast te stellen. Uit de deelnemersenquête komt naar voren, dat een aantal deelnemers de informatie die werd aangeboden door experts niet altijd even begrijpelijk vonden en twijfel hadden over de selectie van experts (en hun neutraliteit). Deelnemers benoemden hier eveneens, dat ze behoefte hadden aan meer tijd voor hoor en wederhoor met de verschillende experts.

⁷ De zelfevaluatie van Team Burgerberaad: 'Evaluatie Texels inwonersberaad 2024' bevat een gedetailleerd overzicht van werkvormen en activiteiten die tijdens de bijeenkomst zijn toegepast.

3.2.10. Adviezen en stemming

De vijfde bijeenkomst stond in het teken van het schrijven van de adviezen. Tijdens de bijeenkomst waren experts aanwezig, deels ambtenaren van de gemeente, bij wie deelnemers konden toetsen of hun adviezen voldeden aan de meegegeven randvoorwaarden van praktische, juridische en financiële haalbaarheid. Een andere ambtelijke toets dan deze consultatie op locatie heeft tijdens het inwonersberaad niet plaatsgevonden. Team Burgerberaad heeft niet gewerkt met een vast format voor het schrijven van de adviezen, waardoor de adviezen qua omvang en opzet ongelijkvormig zijn. Pas op het laatste moment, zeggen deelnemers in de enquête, moesten de adviezen nog worden aangepast om ze op één A4 te krijgen en hierdoor was er nauwelijks tijd over om de adviezen goed te lezen en te beoordelen.

Tussen de vijfde en zesde bijeenkomst is op 28 november 2024 een extra bijeenkomst georganiseerd voor wie verder wilde werken aan de adviezen. Twintig mensen hebben van die mogelijkheid gebruik gemaakt. Als groepjes deelnemers tussentijds aan hun eigen advies willen werken, dan is dat doorgaans mogelijk tijdens burgerberaden. Vanuit de procesbegeleiding een extra bijeenkomst inlassen, is niet gebruikelijk, zeker niet als het inwonersberaad zelf hier geen besluit over heeft genomen. Een flink aantal deelnemers heeft die gelegenheid niet willen of kunnen nemen. Hoe die groep van twintig deelnemers was samengesteld en aan welke adviezen precies verder is gewerkt, is niet bekend. Wat precies het effect is geweest van de tussenbijeenkomst op het aantal adviezen, de omvang, uitwerking en kwaliteit ervan is niet duidelijk. Deelnemers hebben er tevoren geen rekening mee kunnen houden dat deze optie bestond. Aan het begin van de zesde bijeenkomst was gelegenheid ingebouwd om de adviezen te bekijken en van feedback te voorzien ('Gluren bij de burens'), maar die tijd was beperkt.

Tijdens de zesde en laatste bijeenkomst heeft het inwonersberaad over elk advies afzonderlijk gestemd. Dit stemproces hebben deelnemers als chaotisch ervaren. Dit had deels te maken met een printerstoring, deels met de beperkte tijd die hiervoor beschikbaar was, maar vooral met het stemproces zelf. Deelnemers kregen voor de formele stemming de gelegenheid om langs alle definitieve adviezen te lopen en voor zichzelf alvast op te schrijven hoe ze wilden stemmen. Tijdens de formele stemming las de voorzitter elk advies voor. Vervolgens konden deelnemers stemmen via een online Microsoft Forms met een zespuntsschaal. Die liep van 'Dit is helemaal niet wat ik wil' (1) tot 'Dit is helemaal wat ik wil' (6).

De eerste drie posities op deze schaal (1-3) zijn gerekend als een tegenstem. De andere posities (4-6) zijn als een voorstem gerekend. Vervolgens zijn de percentages voor- en tegenstemmen berekend. De werkwijze maakte het echter ook mogelijk om een weging mee te geven aan elke stemuitslag. Zo kreeg een advies met veel 'punt 6'-stemmen een zwaardere weging dan een advies met overwegend 'punt 5'-stemmen. Deze weging zorgde, zowel tijdens als na het stemproces voor verwarring en vragen onder de deelnemers. Team Burgerberaad heeft daarom besloten om de weging alsnog weg te laten en alleen de oorspronkelijke berekening van percentages voor- en tegenstemmen als stemuitslag te hanteren.

Een derde bron van verwarring ontstond naar aanleiding van de stemming. Team Burgerberaad had samen met de controlegroep van de gemeenteraad een meerderheidsdrempel van 70% afgestemd, op voorwaarde dat deze keuze aan het inwonersberaad zou worden voorgelegd. Adviezen met 70%

of meer van de stemmen zouden dan worden aangenomen.⁸ De afweging van Team Burgerberaad en de controlegroep was niet in een formeel document vastgelegd. Tijdens de laatste bijeenkomst van het inwonersberaad is uit tijdgebrek niet meer gesproken over de meerderheidsdrempel, waardoor aan de gestelde voorwaarde niet is voldaan. Team Burgerberaad heeft dit meteen gemeld bij de gemeentelijke kwartiermaker. Later is juist over dit punt politieke onrust ontstaan.

3.2.11. Aanbieding en doorwerking adviezen

Tijdens de zesde bijeenkomst is een schrijfgroep van zeven deelnemers samengesteld. In hoeverre deze groep het inwonersberaad representeerde, is niet actief besproken, maar dat is ook niet gebruikelijk. Een kleine groep kan feitelijk niet een adequate afspiegeling vormen van het inwonersberaad en bovendien is de taak van de schrijfgroep altijd beperkt qua strekking. Deze schrijfgroep kreeg de opdracht om een inleiding te schrijven, de adviezen op logische volgorde te zetten en in clusters te plaatsen, zodat een goed toegankelijk en leesbaar adviesrapport kon worden opgeleverd als eindresultaat van het inwonersberaad. De schrijfgroep heeft tussen 14 december 2024 en 20 januari 2025 aan het adviesrapport gewerkt en werd hierin begeleid door de projectleider van Team Burgerberaad. Die zag er, naar eigen zeggen, op toe dat de schrijfgroep de inhoud van de adviezen niet zou aanpassen en heeft adviezen meegegeven over wat er doorgaans wel en niet in een inleiding wordt opgenomen.

De concepttekst van het adviesrapport is naar alle deelnemers van het inwonersberaad gestuurd, met het verzoek om aanvullingen en feedback kenbaar te maken bij de schrijfgroep. Op deze oproep hebben elf deelnemers gereageerd. Team Burgerberaad geeft desgevraagd aan, dat zij ervan zijn uitgegaan dat de schrijfgroep de feedback van de elf deelnemers heeft verwerkt in de definitieve versie en dat de deelnemers die niet hebben gereageerd akkoord waren met de concepttekst van het adviesrapport. Controle hierop heeft niet plaatsgevonden.

Het adviesrapport bestaat uit een aantal onderdelen:

- Voorwoord namens het eerste Inwonersberaad;
- Inleiding waarin de schrijfgroep een aantal rode draden uitlicht die de individuele adviezen met elkaar verbinden. Daarnaast vraagt de schrijfgroep in de inleiding de gemeenteraad om alle adviezen die met meer de 60% uit de stemming zijn gekomen ook op waarde te schatten en mee te nemen in de opvolging;
- Inhoudelijke reflectie op het probleem van netcongestie voor het eiland Texel;
- Overzicht van de adviezen onderverdeeld in drie clusters;
- Overzicht van alle adviezen inclusief stempercentages;
- Per cluster de definitieve adviezen.

Het inwonersberaad heeft in totaal 30 adviezen opgesteld. Hiervan zijn er 17 met een meerderheid van 70% of meer aangenomen door het inwonersberaad. Per advies is de stemverhouding weergegeven in het adviesrapport. Met het oog op transparantie zijn alle adviezen in het adviesrapport opgenomen, zodat ze niet verloren zouden gaan en inzichtelijk is welke adviezen wel en welke niet op een meerderheid van de stemmen heeft kunnen rekenen. De 30 adviezen zijn

⁸ Een burgerberaad vereist geen bepaalde meerderheid. Uitgangspunt is doorgaans een zo breed mogelijk mandaat, dat wil zeggen een grote meerderheid. In de praktijk volstaat een meerderheid van 50% van de deelnemers +1 niet, maar wordt gekozen voor een zogenoemde 'gekwalficeerde meerderheid' (66% van de deelnemers + 1), of zelfs meerderheden van 75% of 80%. Een hoge meerderheidsdrempel zorgt ervoor, dat de adviezen breed gedragen worden door de deelnemers en dat is uiteindelijk het doel van een deliberatief proces. Als deelnemers zelf kunnen aangeven wat hun voorkeur heeft, kan dat de ervaren legitimiteit van de stemprocedure stimuleren.

onderverdeeld in negen 'hoofdonderwerpen' (Energie besparen; Windenergie; Zonne-energie; Energie uit water; Aardwarmte; Lokaal opwekken en opslaan; Energieopslag; Organisatie en regelgeving; Algemeen). Deze hoofdonderwerpen zijn in drie clusters ondergebracht: Besparen; Opwek, opslag en distributie; en Beheer. Het adviesrapport is op 29 januari 2025 tijdens een apart georganiseerde bijeenkomst met raadsleden en pers gepresenteerd.

Tijdens en na afloop van de presentatie van het adviesrapport is onrust ontstaan. De oorzaak hiervan was een specifieke passage in het adviesrapport. In de inleiding vraagt de schrijfgroep namelijk aan de gemeenteraad om ook de adviezen die meer dan 60% van de stemmen hebben gekregen op waarde te schatten. Onder deelnemers van het inwonersberaad, leden van de gemeenteraad, en in de media ontstond vervolgens verwarring. Betreffende passage werd uitgelegd als een afwijking van de 70% meerderheidsdrempel, waarover weliswaar niet was gestemd, maar die wel de basis vormde voor welke adviezen wel en welke niet de meerderheid van het inwonersberaad achter zich kregen. Ook werd de passage uitgelegd als een poging tot politieke beïnvloeding van de gemeenteraad door de schrijfgroep.

Vanuit verschillende partijen zijn vervolgens raadsvragen gesteld. De gemeenteraad heeft ook verschillende brieven ontvangen. Daarin maakt een groep van tien deelnemers aan het inwonersberaad bezwaar tegen de verlaging van het drempelpercentage van 70% naar 60%. Een andere deelnemer reageerde anoniem op deze brief en stelt dat het bezwaar al tijdens de presentatie op 29 januari is besproken en roept de gemeenteraad op om alle adviezen te lezen en de diversiteit en transparantie van het inwonersberaad op waarde te schatten. Een niet-deelnemer die op Texel woont bekritiseerde anoniem de meerderheidsdrempel van 70% en riep de gemeenteraad op om alle adviezen met meer dan 50% van de stemmen serieus te nemen. De onafhankelijke voorzitter van het inwonersberaad heeft eveneens een brief ingezonden. Hierin deelt ze haar positieve ervaringen met en observaties over het inwonersberaad, terwijl ze tevens haar zorgen uit over de negatieve nasmaak die bij alle commotie is ontstaan.

Het college van B&W heeft vervolgens, vanwege de gerezen onrust, een inhoudelijke reactie geformuleerd op het adviesrapport van het inwonersberaad. Die bevestigt de 70% meerderheidsdrempel. Daarnaast zijn de adviezen getoetst op praktische, financiële en juridische haalbaarheid. Twee adviezen (over blue-energy en aardwarmtewinning d.m.v. een waterbel) hebben deze toets niet doorstaan, omdat uit onderzoek blijkt dat voor deze ontwikkelingen nog geen marktconforme oplossingen met leveringsbetrouwbaarheid voorhanden zijn. Het college adviseert om deze ontwikkelingen te blijven volgen, maar voor nu niet mee te nemen in de reactie van de gemeenteraad op de adviezen die met een meerderheid van 70% of meer zijn aangenomen. Tot slot heeft het college van B&W per aangenomen advies een reactie geformuleerd. Adviezen die niet zijn aangenomen, zijn als bijlage toegevoegd. Het college van B&W vraagt aan de gemeenteraad om aanvullend op de beschikbare middelen in de begroting van 2026 structureel €55.000 beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van de acties die uit de adviezen van het inwonersberaad voortvloeien.

Deze inhoudelijke reactie van het college van B&W is samen met het adviesrapport van het inwonersberaad op woensdag 9 april besproken in de commissievergadering van de gemeenteraad. Die heeft voorgesteld om het voorstel van het college van B&W over te nemen. Dat betekent instemming met alle adviezen die bij meerderheid van ten minste 70% van de stemmen door het inwonersberaad zijn aangenomen, het genoemde bedrag voor de periode 2026-2029 structureel beschikbaar te stellen en de restant middelen uit het krediet van het raadsbesluit 'Zonnepanelen projecten' uit 2024 mee te nemen en in lijn met de adviezen in te zetten voor investeringen in

eigendom van de gemeente. Op 16 april heeft de gemeenteraad over dit voorstel gesproken en is een amendement ingediend voor meer prioritering in de uitvoeringsmaatregelen. Omdat de stemmen hierover stakten, terwijl de gemeenteraad niet voltallig was, is het voorstel aangehouden tot de Gemeenteraadsvergadering van 7 mei 2025. Na instemming door de gemeenteraad worden, in lijn met de 'Kaderstellende notitie (2023)', de adviezen opgenomen in het gemeentelijk programma duurzaamheid.

Het inwonersberaad heeft tijdens zijn laatste bijeenkomst een monitorgroep samengesteld. Die kijkt hoe aan de uitvoering van de adviezen opvolging wordt gegeven en kan hierover gevraagd en ongevraagd advies geven aan de gemeente. Het inrichten van een monitorgroep draagt bij aan (de kwaliteit van) de opvolging van de adviezen van het inwonersberaad, omdat op deze manier toezicht blijft op de (kwaliteit van de) concrete uitvoering van de adviezen. De monitorgroep is *geen* afspiegeling van de inwoners van Texel of van het inwonersberaad. Deelname is op persoonlijke titel. De monitorgroep is op 25 februari 2025 voor het eerst samengekomen.

3.2.12. Ervaringen deelnemers

Hoe hebben de deelnemers het burgerberaad ervaren? Dat is een belangrijke vraag, omdat de inzet van een kostbaar en veeleisend instrument als het inwonersberaad uiteindelijk is bedoeld om de inwoners van een land, regio of gemeente te laten merken, dat ze mee mogen doen, mee kunnen doen, als ze mee willen doen. De gemeente Texel heeft na afloop van het inwonersberaad een enquête verspreid onder de deelnemers. In totaal vulden 45 deelnemers (met een gemiddelde leeftijd van 55 jaar) de vragenlijst in. De enquête richtte zich op tevredenheid over het proces, persoonlijke opbrengsten, ervaringen en suggesties voor verbetering. Er is geen onderzoek uitgevoerd naar hoe de bevolking van Texel het inwonersberaad en de opbrengsten ervan heeft ervaren. Conclusies over in hoeverre de communicatie met de inwoners op het eiland succesvol is geweest, kunnen daarom niet getrokken worden.

De gemiddelde tevredenheidsscore onder de groep respondenten was een 7. Er bestaat aanzienlijke spreiding tussen individuele scores die deelnemers aan het inwonersberaad geven (variërend van 3 tot 10). Deelnemers waardeerden de organisatie en het programma, maar gaven aan dat er tijdens de bijeenkomsten momenten van chaos waren en dat de transparantie over het proces beter zou kunnen, zodat deelnemers vooraf beter weten waar ze aan toe zijn. Er was kritiek op de groepssamenstelling en de verdeling van tijd over de verschillende programmaonderdelen. De inhoudelijke adviezen worden in algemene zin als te oppervlakkig ervaren en er was meer behoefte geweest aan verdieping.

De deelnemers deden om verschillende redenen mee. Uit betrokkenheid bij het eiland en de gemeenschap, bijvoorbeeld, of uit nieuwsgierigheid naar hoe een inwonersberaad werkt. Ook belangstelling voor het onderwerp energievoorziening (op de langere termijn) was een dikwijls genoemd motief. De invloed op beleid en de financiële vergoeding zijn ook genoemd. Deelnemers blijken de procesbegeleiding en de experts te waarderen. Tijdens de bijeenkomsten voelden ze zich gehoord en ze hadden vertrouwen in de onpartijdigheid van de gespreksbegeleiders. Niet alle informatie was voor iedereen even begrijpelijk en ook bij de selectie van de experts zijn kanttekeningen geplaatst. Deelnemers hadden graag meer tijd gehad voor vragen aan en discussie met experts.

De meerderheid van de deelnemers die de enquête heeft ingevuld, is tevreden met de adviezen (n=28); een ander deel noemt zich neutraal (n=9) en acht deelnemers gaven aan uitgesproken ontevreden te zijn over de adviezen. Sommige adviezen werden gezien als te oppervlakkig en

onvoldoende doordacht. De respondenten noemden een aantal verbeterpunten. Zo zouden er vooraf duidelijker voorwaarden moeten worden gesteld, zoals over hoe het proces er precies gaat uitzien en wat de stemprocedure inhoudt. Volgens sommigen zou een kleinere deelnemersgroep, die meer divers is qua achtergrond, beter werken. Er zou een betere balans gezocht kunnen worden tussen de inbreng van experts en de dialoog hierover met die experts én tussen deelnemers onderling. Ook de communicatie over de impact en de opvolging van de adviezen zou beter kunnen, volgens de deelnemers die de enquête hebben ingevuld. Van die groep zou een aanzienlijke meerderheid (n=37), dus ook degenen die ontevreden zijn over de adviezen, deelname aan een inwonersberaad aanbevelen. Ze geven aan het leerzame karakter te waarderen en de mogelijkheid om samen te werken aan een gemeenschappelijk thema. Ondanks dat het een duur proces is, zien zij potentieel in het inwonersberaad.

3.2.13. Antwoord op deelvraag 2

Het antwoord op de vraag hoe de uitvoering van het instrument inwonersberaad is verlopen en in welke mate gemeente Texel haar doelstellingen heeft gerealiseerd, vergt een genuanceerd antwoord. Er zijn immers verschillende successen en knelpunten te signaleren.

De start van het inwonersberaad was niet makkelijk. Het initiatief ging terug op coalitieonderhandelingen en in de gemeenteraad hebben dezelfde politieke verhoudingen de stemming over het organiseren van een inwonersberaad bepaald. De gemeenteraad heeft ingestemd en aan het inwonersberaad een mandaat verstrekt, maar met best een aanzienlijke minderheidsstem. De uitvoering van het instrument inwonersberaad is in grote lijnen verlopen conform de kaders en randvoorwaarden die vooraf waren vastgesteld. Hierbij is een aantal opmerkingen te plaatsen.

Het succes van het inwonersberaad schuilt in het doen. Het is de eerste keer dat gemeente Texel, een kleine gemeente met beperkte middelen, een zo grootschalig participatie-instrument heeft toegepast. Het inwonersberaad ging over een (technisch) ingewikkeld onderwerp, vertaald naar een open en brede vraag met weinig focus, waar het gemeentebestuur geen eenduidige visie over uitdraagt, en veel mensen op het eiland een stellige mening over hebben. In die context was een expliciete vraagstelling, die het inwonersberaad had meegenomen in de concrete afwegingen en keuzes van de gemeente, vermoedelijk passender geweest. De rolverdeling en samenwerking tussen gemeente en externe procesbegeleider verliep goed. Vanuit de externe procesbegeleider is ruimhartig inzet gepleegd. Het is goed gelukt om een representatieve groep eilanders bij elkaar te krijgen, die normaliter niet bij participatiebijeenkomsten te vinden zijn. De externe procesbegeleider is er goed in geslaagd om deze diverse groep mensen met elkaar in dialoog te laten gaan, op een respectvolle manier, met aandacht voor minderheidsposities. Deelnemers en de onafhankelijke toezichthouder kijken daar positief op terug. Er is een volwaardig inwonersberaad neergezet, in van meet af aan nogal ingewikkelde omstandigheden.

In de uitvoering van het inwonersberaad had een aantal concrete zaken beter georganiseerd kunnen worden. De beschikbare tijd is tijdens een burgerberaad eigenlijk altijd te beperkt; in het procesontwerp moet daar vooraf rekening mee gehouden worden. Het is per definitie ingewikkeld om veel dingen te doen, op concrete uitkomsten te koersen, en tegelijkertijd flexibiliteit te houden voor onverwachte wendingen en verzoeken. Tijdens het inwonersberaad is die balans in de laatste twee bijeenkomsten niet optimaal geweest. Deelnemers hebben tijdens het schrijven (ontbreken van een eenduidig format) van en stemmen over de adviezen (onduidelijkheid over weging; meerderheidsdrempel niet vastgesteld door inwonersberaad) helderheid en regie gemist. Een wezenlijk knelpunt is daarnaast geweest, dat de gemeente zelf bij de voorbereiding en uitvoering van het inwonersberaad onvoldoende inhoudelijke en procescapaciteit heeft kunnen leveren. Er was

geen expertise beschikbaar/inzetbaar op het onderwerp duurzaamheid. Die expertise was cruciaal voor de voorbereiding, uitvoering en opvolging van het inwonersberaad. Voor noodzakelijke uitvoerende taken was wel kennis en kunde beschikbaar binnen de projectgroep, maar vanwege personele wisselingen in het managementteam en de ambtelijke leiding van de gemeentelijke organisatie, is er lang veel onduidelijkheid geweest over wie, voor welke omvang, wat moest gaan doen om de uitvoering van het inwonersberaad te ondersteunen. De kwartiermaker van het inwonersberaad kon zich weliswaar volledig op dit project richten, maar het uitvoeren van een inwonersberaad vergt zoveel additionele inbreng vanuit de gemeentelijke organisatie, dat het voor de kwartiermaker een quasi onmogelijke opgave is geweest om de inhoudelijke en uitvoeringsopgaven van het inwonersberaad te blijven combineren. Vanuit het managementteam is hier laat op ingegrepen.

De doelstellingen van de gemeente zijn deels bereikt. Zoals gezegd is een volwaardig inwonersberaad neergezet, in een kleine gemeente, die in diezelfde periode met nijpende personele wisselingen kampte. Het instrument heeft als zodanig zijn werk gedaan: het ingewikkelde onderwerp is verdiept, een diverse en representatieve groep deelnemers heeft richting gegeven aan hoe de eilanders aankijken tegen het vraagstuk van duurzame energievoorziening, tegen wat haalbaar is en wat niet. Inhoudelijk is het inwonersberaad – voor zover de onderzoekers kunnen beoordelen – niet innovatief geweest. Het instrument heeft niet geleid tot het gouden antwoord op de vraag wat de gemeente zou moeten doen om de toekomstige energieschaarste op Texel het hoofd te bieden. Maar daar is een inwonersberaad ook niet per se voor bedoeld.

3.3. *Is het inwonersberaad het meest passende instrument geweest, of hadden de doelstelling op een andere manier, dan wel met andere middelen, ook bereikt kunnen worden?*

3.3.1. Financiële doelmatigheid

De gemeenteraad heeft een totaal bedrag van €270.000 vrijgemaakt voor de voorbereiding en uitvoering van het eerste inwonersberaad op Texel. Dit budget was als volgt opgebouwd:

		Begroot	Uitgegeven	+/-
Ambtelijke kosten	- Projectleiding - Aanstellen van een kwartiermaker inwonersberaad	€ 120.000	€ 145.917	€ 25.917
Procesondersteuning	Inhuur externe procesbegeleiding (incl. voorzitterschap, gespreksbegeleiding en verslaglegging)	€ 50.000	€ 63.160	€ 13.160
Vergoedingen	- Vergoedingen voor deelnemers - Extra ondersteuning (digitale ondersteuning, tolken etc.)	€ 60.000	€ 25.199	€ 34.801
Facilitaire kosten	- Loting - Zaalhuur - Catering	€ 20.000	€ 40.870	€ 20.870

	• Tekenaar o.i.d.			
Communicatie	• Drukwerk • PR campagne • Film/videoproductie	€ 15.000	€ 42.603	€ 27.603
Onvoorziene kosten		€ 5.000	€ 17.120	€ 12.120
Totale begroting/Uitgave		€ 270.000	€ 334.869	€ 64.869

Het budget is overschreden. In totaal is, conform opgave van gemeente Texel, een totaalbedrag van € 334.869 aan het inwonersberaad besteed. Dat is een aanzienlijke overschrijding. Tegelijkertijd blijkt uit verkennend onderzoek, dat dit totaalbedrag niet opvallend hoog is voor een inwonersberaad zoals gemeente Texel heeft georganiseerd.⁹

3.3.2. Antwoord op deelvraag 3

Uit het voorgaande kwam naar voren dat de doelstellingen die gemeente Texel met het inwonersberaad ambieerde goeddeels zijn behaald. Bovendien is duidelijk geworden, dat het eerste Texelse Inwonersberaad aanzienlijk meer heeft gekost dan begroot. De vraag die tot slot van de evaluatie nog kort aan de orde moet komen, is of de doelstellingen van de gemeente ook op een andere manier, dan wel met andere middelen gerealiseerd hadden kunnen worden. Dit is een hypothetische, maar belangrijke vraag. Een intensieve vorm van burgerparticipatie, zoals een inwonersberaad, wordt dikwijls beschouwd als een kostbaar instrument. Stel dat uit de evaluatie zou blijken, dat het aannemelijk is dat met minder middelen hetzelfde had kunnen worden bereikt, of dat met dezelfde middelen meer had kunnen worden bereikt, dan zouden mogelijk vraagtekens bij de doelmatigheid van het Texels inwonersberaad moeten worden gezet.

De gemeente wilde ten eerste experimenteren met de inzet van het instrument inwonersberaad en zo nagaan of en wat het zou kunnen bijdragen aan het verstevigen van de relaties tussen overheid, politiek en inwoners. Deze doelstelling is gerealiseerd. Blijkens de documentatie die de onderzoekers hebben bestudeerd en de interviews die zij hebben gehouden, ligt het niet voor de hand om te concluderen dat met minder middelen dezelfde resultaten waren geboekt, of dat met dezelfde middelen meer had kunnen worden bereikt.

Het is ingewikkeld om burgerberaden onderling te vergelijken omdat elk burgerberaad een specifieke context, kaders en uitvoeringsvoorwaarden heeft. Grofweg kan echter wel gesteld worden, dat het Texels inwonersberaad niet opvallend veel meer heeft gekost dan vergelijkbare burgerberaden elders. De belangrijkste kostenposten van elk burgerberaad zijn de interne ambtelijke kosten en de kosten voor procesbegeleiding. De eerstgenoemde kostenpost is op voorhand krap begroot. Volgens opgave van de gemeente zelf hangt de overschrijding goeddeels samen met een CAO-aanpassing. De laatstgenoemde kostenpost is verhoudingsgewijs ook krap begroot. Het is plausibel dat de externe procesbegeleider meer uren aan en inzet op het Texels inwonersberaad heeft besteed dan voorzien was. Er zijn extra kosten op deze post in rekening gebracht die, conform opgave van de gemeente, vooral aan het einde van het inwonersberaad zijn gemaakt. Het is niet bekend welke kosten dat precies zijn en waar die aan toe te schrijven zijn. Ook op de posten 'facilitair', 'communicatie' en 'onvoorzien' is (soms aanzienlijk) overschreden. Bij

⁹ Zie bijvoorbeeld: E. Rovers (2025). 'De toekomst van burgerberaden – en de democratie' (pp. 231-254), in: H. Moors & J. Stans (red.), *Een geschenk voor de democratie? Perspectieven op de ontwikkeling van burgerberaden*. Den Haag: Boom, aldaar p. 238-239.

'facilitair' betreft dat extra kosten voor overnachtingen, eten en zaalhuur. Bij 'communicatie' heeft dat te maken, aldus de gemeente, met de extra inzet van (het voorbereiden en maken van) communicatieve middelen, alsook de (uitbesteding van) extra werkzaamheden en de portokosten ten behoeve van de uitnodigingsbrief. Daar is vooraf onvoldoende rekening mee gehouden. Onder de post 'onvoorzien' zijn, volgens de gemeente, de kosten van de externe eindevaluatie geboekt. Het is overigens gebruikelijk om een veeleisend proces als een inwonersberaad na afronding ervan extern en intern te evalueren.

De andere doelstellingen van de gemeente waren om een politieke patstelling te doorbreken en onder de inwoners van Texel inhoudelijke oplossingen voor het vraagstuk duurzame energie op te halen. Het inwonersberaad heeft, zoals toegelicht, de patstelling niet doorbroken, maar wel duidelijk richting gegeven aan wat de Texelaars op het gebied van duurzame energie wel en niet willen, waar wel draagvlak voor bestaat en waar niet. Zonder het inwonersberaad was deze uitkomst minder duidelijk geweest en had die uitkomst niet tot politieke opvolging geleid.

Een eilandbrede survey of een andere vorm van bevraging had mogelijk een vergelijkbaar resultaat opgeleverd. Maar hiermee zou geen bijdrage zijn geleverd aan het verstevigen van de relaties tussen overheid, politiek en inwoners. Het inwonersberaad heeft juist daar wel aan bijgedragen, hebben respondenten onderstreept. Ook de uitkomsten van de deelnemersenquête en de evaluatie van de onafhankelijke toezichthouder en vertrouwenspersoon wijzen hierop.

Inhoudelijk waren de opbrengsten van het Texels inwonersberaad niet onverwacht of vernieuwend. Daar zit uiteindelijk de toegevoegde waarde van deze vorm van burgerparticipatie ook niet. Voor louter een antwoord op een complex vraagstuk kan een gemeente beter een panel van deskundigen raadplegen, of onderzoek laten doen. Van een afspiegeling van inwoners kan niet hetzelfde niveau van deskundigheid worden verwacht als van experts of ambtenaren die zich de relevante (dossier)kennis jarenlang eigen hebben kunnen maken. Maar dan was nog steeds niet duidelijk geweest hoe de Texelaars aankijken tegen het vraagstuk en de mogelijkheden om het op te lossen.

Kortom, wat het inwonersberaad uniek maakte, is dat het over het mandaat kon beschikken om richting te geven aan het beleid omtrent de duurzame energievoorziening op het eiland en daarmee een fundamentele bijdrage kon leveren aan het overbruggen van politieke meningsverschillen die op het eiland bestaan.

4. Wat kan gemeente Texel leren van het eerste inwonersberaad?

Wat gemeente Texel kan leren van het eerste inwonersberaad – als het gaat om de inzet van het instrument, het gelopen proces en de gehanteerde kaders en voorwaarden – is allereerst dat het kan. Een kleine gemeente kan een volwaardig burgerberaad, of gelijkaardige veeleisende vorm van burgerparticipatie organiseren, uitvoeren en tot een goed einde brengen. Dat is goed om te memoreren, omdat meedenken, meepraten en meebeslissen over belangrijke maatschappelijke onderwerpen niet voorbehouden is aan inwoners van kapitaalkrachtige, dikwijls grote gemeenten.

In de tweede plaats leert het Texelse Inwonersberaad dat het mogelijk is om allerlei mensen – en niet alleen *the usual suspects* – samen te brengen, in dialoog te laten zijn, zodat ze beraadslagen en kunnen adviseren over een onderwerp dat cruciaal is voor de gemeenschap – en waar in politiek opzicht een patstelling bestaat. Daar zit de opbrengst van dit inwonersberaad: niet in de originaliteit van de oplossingen, niet in het doorbreken van de patstelling, maar in de nieuwe ontmoetingen, de gesprekken, in de oplossingen waarin mensen elkaar hebben gehoord, verstaan en ondanks meningsverschillen kunnen blijven vinden. In het draagvlak dat enorm is voor zeventien van de dertig adviezen, en minder voor een aantal andere. Dat geeft richting en de gemeenteraad kan daar haar voordeel mee doen. Als ze erkennen durft, dat van dit proces iets te leren valt.

Zonder slag of stoot is het niet gegaan. Er lag aan de voorkant een doordacht kader, dat de voorwaarden formuleerde voor het eerste inwonersberaad. Dat heeft zich tijdens de voorbereiding en uitvoering bewezen. Het inwonersberaad is volgens dat kader en die voorwaarden vormgegeven en verlopen. Wel was het budget bij voorbaat krap begroot. Het is dan ook aanzienlijk overschreden. Deels was dat voorzienbaar, deels te wijten aan incidentele kosten. Het totale bedrag dat aan het inwonersberaad is besteed, is vergelijkenderwijs echter niet opvallend hoog. Wat te leren valt van hoe het inwonersberaad is voorbereid en uitgevoerd, ten derde, is dat de gemeenteraad op een aantal details mogelijk meer richting zou kunnen geven, zonder initiatief weg te halen bij het inwonersberaad. Dat geldt bijvoorbeeld voor de vraagstelling: die had meer focus kunnen bieden door het inwonersberaad expliciet te laten delibereren over concrete afwegingen en keuzes die de gemeente moet maken. Daarnaast was bijvoorbeeld te zien, dat onduidelijkheid over stemprocedure, weging, meerderheidsdrempel als chaotisch is ervaren. In de 'Kaderstellende notitie (2023)' is bewust open gelaten hoe het inwonersberaad deze belangrijke onderdelen kon invullen. Dat is ook goed, maar het gevolg is geweest, dat het inwonersberaad er weinig of geen aandacht aan heeft besteed – en dat heeft tot onduidelijkheden en verwarring geleid. Het is aan te bevelen om als gemeenteraad in de toekomst juist expliciet te zijn over de wens **dat** het inwonersberaad deze onderdelen adresseert. De (externe) procesbegeleider kan en moet daar dan op sturen.

Een vierde leerpunt betreft de capaciteit en kwaliteit die het inwonersberaad van de gemeentelijke organisatie heeft gevraagd. Ondanks het vrijmaken van een interne kwartiermaker, het inhuren van een externe procesbegeleider en het outsourcen van sommige concrete onderdelen van de

uitvoering, heeft het inwonersberaad meer verlangd dan de gemeentelijke organisatie kon bieden. Dat geldt bijvoorbeeld voor de ondersteuning van de kwartiermaker vanuit de projectgroep, de helderheid vanuit het managementteam over hoeveel tijd en middelen de leden van de projectgroep, maar ook de collega's van de Gemeentewinkel, de collega's die toezicht hielden op de gegevensverwerking, en ongetwijfeld andere collega's die de nodige hand- en spandiensten verleenden, aan hun werk ten behoeve van het inwonersberaad konden besteden. Maar het gold beslist ook voor het ontbreken van kennis en capaciteit op het onderwerp duurzaamheid om de kwartiermaker, de projectgroep én het inwonersberaad inhoudelijk te ondersteunen. De gemeente lijkt de noodzakelijke inzet van mensen en middelen (en de kosten die dat met zich brengt) te hebben onderschat.

Toen het inwonersberaad in het najaar van 2024 eenmaal van de kant was, is het proces in grote lijnen uitstekend verlopen. Dat hebben de deelnemers, de betrokken uitvoeringspartijen, en de externe toezichthouder c.q. vertrouwenspersoon ook onderstreept, zoals in § 3.2 uitvoerig aan de orde is gesteld. Niettemin is op een aantal praktische punten, ten vijfde, verbetering mogelijk. Vooral in § 3.2.9 - § 3.2.11 zijn die punten toegelicht. Hierbij valt te denken aan het belang van meer aandacht voor een gezamenlijke visie als uitgangspunt, voor effectief en actief tijdsbeheer tijdens de bijeenkomsten, voor de bijeffecten van (extra) ingelaste bijeenkomsten, voor pragmatische ondersteuning bij het schrijven van adviezen, voor een glashelder stemproces (zodat op zichzelf prima ideeën met betrekking tot weging en mogelijke meerderheidsdrempels tot hun recht kunnen komen), voor het formuleren van een helder mandaat en feedbackproces ten behoeve van een schrijfgroep. Het blijven adresseren van dergelijke verbeterpunten kan voorkomen, dat de uitvoering van een inwonersberaad achteraf een negatieve ervaring oproept, die met het instrument als zodanig niets te maken heeft.

Of het inwonersberaad heeft bijgedragen aan het verkleinen van de kloof tussen gemeente en inwoners is met deze evaluatie ex post niet vast te stellen. Er bestaat geen o-meting, zodat de gegevens ontbreken om vast te stellen of en zo ja wat er veranderd is. Iets soortgelijks geldt voor hoe de relatief beperkte respons op de uitnodiging om aan het inwonersberaad mee te doen, moet worden geïnterpreteerd. Dat zou een signaal kunnen zijn dat mensen de kat uit de boom kijken, of dat Texelaars weinig vertrouwen hebben in hoe de gemeente probeert om ze te betrekken. Er zijn simpelweg geen gegevens om met enigerlei mate van waarschijnlijkheid ontwikkelingen te duiden. Daar is zeker een leerpunt uit af te leiden, namelijk dat goed monitoren waarde toevoegt aan het organiseren van een grootschalige activiteit als een inwonersberaad. Neem bijvoorbeeld de deelnemersenquête: die is nu beperkt representatief en zegt niets over (de evolutie van) de ervaringen van deelnemers *gedurende* het inwonersberaad. Hoeveel meer waarde zou de enquête hebben, als die bijvoorbeeld bij de eerste en bij de laatste bijeenkomst onder alle deelnemers was afgenomen? Goed monitoren, luidt het zesde leerpunt, betekent de voorwaarden scheppen voor adequate metingen, opdat evaluaties gebaseerd kunnen worden op ten minste een o/1-meting.

Tot slot, wat droeg het inwonersberaad bij aan het beantwoorden van de vraag hoe het eiland voorzien blijft van voldoende energie? Dat is toch eigenlijk waar het allemaal om begonnen is. Het inwonersberaad heeft bruikbare oplossingen bedacht en zodoende richting gegeven aan de relevante uitvoeringsprogramma's duurzame energievoorziening. Er is vanuit het inwonersberaad geen visie gekomen op hoe het eiland zou moeten omgaan met de onvermijdelijke energieschaarste die op termijn gaat ontstaan. Voor dergelijke visieontwikkeling is tijdens de uitvoering weinig aandacht geweest, deels omdat er bij de gemeente geen domeindeskundige ambtenaren waren die met de deelnemers hierover in gesprek konden gaan. Deels omdat dit niet nadrukkelijk is meegenomen in de vraagstelling. Het inwonersberaad heeft trouwens ook niet

expliciet gemaakt hoe de energievoorziening op Texel voor iedereen toegankelijk en betaalbaar kan blijven. Op het vraagstuk dat het gemeentebestuur bij het inwonersberaad heeft neergelegd, is dus een gedeeltelijk antwoord gegeven. Wat de gemeente hiervan kan leren, ten zevende, is dat een intensieve vorm van burgerparticipatie, zoals een inwonersberaad, niet werkt als generatieve AI. Het antwoord dat eruit komt, komt niet louter voort uit wat erin gestopt is. Er komt achtergrond, politieke verhoudingen, emotie, *terroir* bij kijken. Het gaat bovendien niet alleen om de antwoorden, maar ook om de wijze waarop die tot stand zijn gekomen, hoe mensen met elkaar tot overeenstemming zijn gekomen. De gemeenteraad discussieert, neemt partijpolitieke standpunten in, stemt en beslist bij meerderheid. Het inwonersberaad zoekt de dialoog, maakt ruimte voor minderheidsstandpunten, en streeft naar consent: een zo groot mogelijke mate van overeenstemming over en draagvlak voor adviezen.

Met dit in het achterhoofd én alle informatie die deze evaluatie achteraf bij elkaar heeft gebracht, zou het interessant zijn om met alle betrokkenen de ervaringen en uitkomsten te bespreken. Noem het een reflectiesessie: beleidsambtenaren, gemeentebestuurders, deelnemers, participatieprofessionals en anderen die bij het inwonersberaad betrokken zijn geweest, voeren samen een gesprek over zoals het is geweest, wat het iedereen heeft opgeleverd, en wat ze in gezamenlijkheid zouden aanbevelen om toekomstige participatieprocessen nog meer effect te laten sorteren. Dat is leren experimenteren.

5. Bijlagen

5.1 Gebruikte documenten

2022	Verkenning nieuwe vormen van democratie Er wordt een motie aangenomen om samen met de griffie een traject op te zetten waarin de mogelijkheden om democratie op het eiland te versterken worden onderzocht. Met als doel om de komende raadsperiode hiermee te gaan experimenteren, als blijkt dat nieuwe democratische vormen goed bij Texel zouden passen.
2023	• Kaderstellende notitie: een burgerberaad is een nieuw instrument voor gemeente Texel. Daarom wordt er een kaderstellende notitie opgesteld met algemene kaders voor het instrument. De kaders zijn te gebruiken voor elk komend burgerberaad. Voorafgaand aan elk burgerberaad worden deze algemene kaders toegepast en de genoemde randvoorwaarden aangescherpt en uitgewerkt in een Plan van Aanpak toegespitst op het betreffende burgerberaad • Bepaling onderwerp: de gemeenteraad wil weten wat inwoners van Texel vinden van de grote uitdagingen op het gebied van klimaat en energie en welke rol Texel daarin zou moeten spelen. Daarom wordt hierover een Texels Burgerberaad georganiseerd. De uitkomsten van dat Texels Burgerberaad over klimaat/energie liggen aan het eind van deze raadsperiode op tafel. Verder is er een motie aangenomen waarmee er vanaf nu in alle documenten en communicatie (zowel intern als naar buiten toe) wordt gesproken over inwonersberaad (i.p.v. Burgerberaad). Zie ook Motie Texels Belang - Een beraad voor alle Texelaars.pdf.
2024	• Uitvoering burgerberaad: het burgerberaad heeft plaatsgevonden tussen 5 oktober en op 14 december - de laatste dag van het inwonersberaad - is het concept-rapport overhandigd aan burgemeester Pol.
2025	• Op 29 januari zijn de adviezen van het Texels inwonersberaad gedeeld met de rest van Texel. Het college heeft een reactie geformuleerd op de aangenomen adviezen. • Op 9 april stond het adviesrapport op de agenda van de raadscommissie. Op 16 april is het aan de orde geweest in de gemeenteraad. In de raadsvergadering van 7 mei is het rapport, voorzien van prioritering, vastgesteld door de gemeenteraad.

Advies inwonersberaad

Document	Omschrijving	Belangrijkste inzichten
Eindadvies & rapport inwonersberaad	Het eindadvies en het rapport dat is opgesteld door het eerste Inwonersberaad.	• Het Texels inwonersberaad heeft zich in zes bijeenkomsten gebogen over de vraag van gemeente Texel 'Hoe Texel blijft voorzien van voldoende energie, op de korte en de lange termijn?' • Na een publiekscampagne gaven zich 225 mensen op, waaruit 80 deelnemers werden geloot, aangevuld met vier jongeren. • De bijeenkomsten vonden plaats van 5 oktober tot 14 december 2024.

		• De deelnemers spraken met experts, verkenden meningen en ideeën, en stelden adviezen op met mogelijke oplossingen. • Uiteindelijk werd een set van 30 (deel-)adviezen ter stemming aangeboden. Die zijn onderverdeeld in drie clusters • Een schrijfgroep van 7 deelnemers heeft met begeleiding van Team Burgerberaad het eindrapport opgesteld. • De opdracht van de gemeente was om adviezen aan te nemen 'met een ruimte meerderheid' en daarbij is geen percentage genoemd. Bij de stemronde is 70% gehanteerd. De schrijfgroep adviseert de gemeente om alle adviezen die met meer dan 60% uit de stemming zijn gekomen ook op waarde te schatten en mee te nemen in de opvolging. • De adviezen die zijn aangenomen, tonen een aantal rode draden die de individuele adviezen met elkaar verbinden: ○ Het inwonersberaad kiest voor duurzame energiebronnen. ○ Het inwonersberaad stemt voor behoud van de kernwaarden van Texel. ○ De adviezen vallen in 3 clusters onder te brengen die een onderlinge samenhang hebben. Samenhang tussen (1) besparen, (2) opwekken, opslaan, distribueren en (3) beheren van energie. ○ Start van een integraal energieprogramma door de gemeente.
Gemeentelijke reactie adviezen inwonersberaad	Reactie van de gemeente op het advies van het inwonersberaad. De gemeente heeft alleen gereageerd op adviezen die door het inwonersberaad met 70% of meer van de stemmen zijn aangenomen.	Het burgerberaad heeft 30 adviezen. 17 daarvan zijn er meet een meerderheid van 70% of meer aangenomen. De 30 adviezen zijn onderverdeeld in een aantal 'hoofdonderwerpen': 1. Energie besparen 2. Windenergie 3. Zonne-energie 4. Energie uit water 5. Aardwarmte 6. Lokaal opwekken en opslaan 7. Energieopslag 8. Organisatie en regelgeving

		9. Algemeen De hoofdonderwerpen zijn onderverdeeld in drie clusters: 1. Besparen: onderwerp 1 2. Opwek, opslag en distributie: onderwerp 2 t/m 7 3. Beheer: onderwerp 8 en 9 De adviezen zijn in een eerste rond getoetst op de criteria die de gemeenteraad meegaf, praktische, juridische en financiële haalbaarheid. Op twee na hebben de adviezen deze eerste toets doorstaan. De adviezen worden meegenomen bij de verdere invulling van het programma Duurzaamheid en zijn input voor een Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid. Inhoudelijk heeft de gemeente per aangenomen advies een reactie gegeven. Elke reactie bestaat uit beantwoording op de vragen: • Wat hebben we al gedaan? • Wat doen we nu al? • Wat staat er al op de planning? • Nieuwe acties volgend uit advies
--	--	--

Raad- en collegestukken

Document	Omschrijving	Belangrijkste inzichten
Motie PvdA pro-Texel	Motie van PvdA pro-Texel om een burgerberaad te organiseren.	De motie stelt voor om een burgerberaad op Texel te organiseren als aanvulling op de huidige democratie. Het burgerberaad is bedoeld om bewoners serieus te nemen en hun kennis en kunde te benutten bij het vormen van beleid en het meningsvormen over onderwerpen. De motie vraagt het college om een onderbouwd voorstel voor een Texels Burgerberaad voor te leggen aan de gemeenteraad uiterlijk 1 september 2022. Aannames en verwachtingen gemeenteraad • Het burgerberaad is een krachtig middel om bewoners te betrekken bij het beleid en beslissingen. Het wordt wereldwijd en ook in Nederland ingezet om burgers optimaal te betrekken. • Het burgerberaad kan het bestuur en eiland positief beïnvloeden door de mening van bewoners goed door te leiden en hen meer besef te geven van bestuurlijke en politieke processen. • Een groep burgers wordt geloot die een goede afspiegeling vormt van de hele bevolking. Zij spreken in een onafhankelijk proces uitgebreid met experts en daarna met elkaar, met een duidelijke opdracht om advies te geven. • Het burgerberaad bedenkt eerlijke en toereikende oplossingen, vrij van lobby en partijpolitiek. • Het burgerberaad is een aanvulling op de huidige democratie en kan per groot project of voor een vaste periode worden aangesteld.
Motie CDA	Motie van de gemeenteraad van Texel, ingediend door CDA Texel, met betrekking tot het inwonersberaad en het gemeentelijk Meerjarig Investeringsprogramma Energie en Klimaat (gMIEK).	• Doel van de motie: Het integreren van de uitkomsten van het inwonersberaad en energieontwikkelingen in het gemeentelijk investeringsprogramma Klimaat en Energie. • Innovatieve oplossingen: Het CDA Texel is hoopvol dat het inwonersberaad met creatieve en

	De motie roept het college op om de uitkomsten van het inwonersberaad en innovatieve ontwikkelingen op energiegebied leidend te laten zijn bij de verkenning voor een gemeentelijk MIEK. Het inwonersberaad buigt zich over de vraag hoe Texel voorzien blijft van voldoende energie en zal nadenken over keuzes die invloed hebben op energie-infrastructuurprojecten.	innovatieve oplossingen voor het energievraagstuk op Texel zal komen. • Ontwikkelingen op energiegebied: Ondernemers en bedrijven op Texel zijn volop bezig met energievoorziening, zoals de smart grids bij de Krim. • Quick Wins: Het benutten van eventuele Quick Wins uit het inwonersberaad om op korte termijn problemen met netcongestie te verlichten.
B&W advies 'Kaderstellende notitie Texels Burgerberaad'	Bevat het advies van het college van burgemeester en wethouders (B&W) over de kaderstellende notitie voor het Texels Burgerberaad. Het document biedt algemene kaders voor het instrument burgerberaad en bevat aanbevelingen voor de gemeenteraad van Texel.	Algemene kaders voor burgerberaad • Duidelijke opdracht met afspraken over opvolging en randvoorwaarden. • Adviezen van het burgerberaad worden als zwaarwegend beschouwd en in principe overgenomen door de gemeenteraad als deze voldoen aan de betreffende randvoorwaarden. • Het onderwerp en de vraagstelling moeten maatschappelijk en politiek relevant zijn, zichtbaar resultaat geven en geschikt zijn voor het instrument burgerberaad. Onafhankelijke procesbegeleiding • Deelnemers moeten een afspiegeling van de Texelse bevolking zijn door middel van gewogen loting en de groep moet uit ten minste 60 personen bestaan. • Deelname moet toegankelijk en laagdrempelig zijn. • De samenleving moet betrokken worden bij het burgerberaad. • Er moet voldoende tijd en budget beschikbaar zijn. Evaluatie en vervolg • Na uitvoering van het eerste burgerberaad wordt het proces, het instrument en de voorwaarden geëvalueerd om vervolgens te bepalen in welke vorm het burgerberaad in het vervolg wordt ingezet.

		- De conclusies en aanbevelingen worden verwerkt in de kaderstellende notitie Texels Burgerberaad. Specifieke aandacht voor klimaat en energie - Na vaststelling van de kaderstellende notitie volgt een Plan Van Aanpak voor het burgerberaad klimaat & energie. - Dit Plan Van Aanpak gaat in op de inhoud van het burgerberaad, de concrete vraagstelling, de criteria van loting en de specifieke randvoorwaarden. - Het plan van aanpak volgt in Q1 van 2024. Beleidsmatige consequenties - Wanneer na het eerste burgerberaad wordt gekozen om het instrument burgerberaad vaker in te zetten, heeft dit beleidsmatige consequenties. - Er zal rekening gehouden moeten worden met tijd en geld in het beleidsproces. Aanleiding en voorgeschiedenis - In het coalitieakkoord 2022-2026 is de aanleiding voor een burgerberaad verwoord. - De gemeenteraad heeft unaniem besloten tot het houden van een burgerberaad over klimaat en energie.
Antwoord raadvraag fase 14 dec. tot presentatie	Beantwoording van vragen van de VVD Texel over het eindrapport van het inwonersberaad. Het document behandelt de periode tussen 14 december en de presentatie van het rapport en bevat antwoorden van gemeente Texel op specifieke vragen en zorgen van de VVD Texel.	Vraag van de VVD Texel - De VVD Texel vraagt naar de transparantie en democratische aard van het proces, met name over de drempel van 70% voor het aannemen van adviezen en de afwijking hiervan door de voorzitter en schrijfgroep. - De VVD Texel wil weten hoeveel reacties er zijn ontvangen op het concept-eindrapport en hoeveel daarvan zijn meegenomen in het definitieve rapport. - De VVD Texel vraagt naar het aantal deelnemers dat heeft gestemd en de

		redenen waarom sommige deelnemers zijn afgehaakt. - De VVD Texel vraagt waarom bepaalde adviezen, zoals kleinschalige windmolens, in het persbericht worden genoemd terwijl ze niet de drempel van 70% hebben gehaald. Antwoord van gemeente Texel - De gemeente Texel bevestigt dat de drempel van 70% tijdens de laatste bijeenkomst op 14 december is besproken en gehanteerd. De passage over 60% is door de schrijfgroep toegevoegd, maar het college zal uitgaan van de oorspronkelijke adviezen met een 70% meerderheid. - Er zijn 11 reacties ontvangen op het conceptadvies, maar het is niet bekend welke reacties wel of niet zijn meegenomen. Het college zal uitgaan van de oorspronkelijke adviezen van 14 december. - Het aantal deelnemers aan de start was 84, waarvan uiteindelijk 79 personen deelnamen aan het beraad. Slechts 2 deelnemers zijn na 1 bijeenkomst afgehaakt. Bij de laatste bijeenkomst waren 67 personen aanwezig en zij hebben allen gestemd. - In het persbericht wordt verwezen naar een diversiteit van duurzame opwekmethoden genoemd in het eindrapport. Adviezen zoals vrijwel onzichtbare windturbines (82%) en windwokkel of mini windmolens (78%) hebben een ruime meerderheid gehaald en zullen verwerkt worden in het voorstel aan de gemeenteraad.
Antwoord raadsvraag experts	Behandelt de vraag van het CDA Texel over de selectie van experts voor het inwonersberaad en geeft een gedetailleerd antwoord op deze vraag. Het bevat informatie over de procedure van het kiezen van experts en de rol van de onafhankelijke procesbegeleiding.	Vraag van het CDA Texel Het CDA Texel heeft gevraagd hoe de keuze van experts voor het inwonersberaad is bepaald en of er gehoor is gegeven aan alle door deelnemers zelf aangedragen sprekers of informatie. Antwoord van gemeente Texel

		- De keuze van experts is tot stand gekomen in samenspraak met de organisatie van het inwonersberaad (Team Burgerberaad). Er is een longlist van experts samengesteld door ambtenaren en deskundigen op Texel, die werden uitgenodigd voor de eerste en/of tweede bijeenkomst. - De organiserende partij heeft erop toegezien dat de lijst van experts evenwichtig en objectief was. - Op de eerste dag is deelnemers gevraagd om aanvullende verzoeken in te dienen voor extra experts. Deze aanvullende experts zijn later in het programma uitgenodigd. - Alle door de deelnemers voorgestelde experts zijn uitgenodigd, maar niet alle genodigden konden of wilden daadwerkelijk komen.
Antwoord raadvraag brief deelnemers	Behandelt de zorgen en vragen van CDA Texel over datalekken, de gebruikte consent methode, en de rol van de monitorgroep binnen het inwonersberaad. Raadvraag is gesteld n.a.v. de brief van 10 deelnemers die naar de gemeenteraad is gestuurd.	Vraag van CDA Texel <u>Datalekken</u> - Wat is er voorgevallen en is de dataveiligheid bij gemeente Texel in het geding? - Welke maatregelen zijn nodig om dit in de toekomst te voorkomen? <u>Consent methode</u> - Hoe verhoudt de gekozen procedure met stemmen (waarbij 70% van de deelnemers voor is) zich tot het principe van besluiten waar geen van de aanwezigen meer een bezwaar op heeft? - In hoeverre is de consent methode gevolgd? <u>Monitorgroep</u> - Bestaat de monitorgroep al? - Wat is/wordt het takenpakket, de samenstelling en de werkwijze van de monitorgroep? - Hoe is geborgd dat de monitorgroep namens het gehele inwonersberaad spreekt?

		- Kunt u toelichten hoe het sparren van u met de monitorgroep eruit ziet; kan dat bijvoorbeeld ook nog leiden tot aanpassing van adviezen of een andere uitleg? Antwoord van gemeente Texel <u>Datalekken</u> - Er zijn e-mailadressen van deelnemers per ongeluk in cc in plaats van bcc terechtgekomen, waardoor deze zichtbaar werden voor andere deelnemers. De gemeente heeft deelnemers verzocht deze e-mailadressen te verwijderen en niet meer te gebruiken. Toen bleek dat deze toch werden gebruikt, is melding gemaakt bij de Autoriteit Persoonsgegevens. - De gemeente stuurt actief op veilig omgaan met data door voorlichting aan medewerkers. <u>Consent methode</u> - Gedurende het inwonersberaad zijn meerdere methoden gebruikt, waaronder de consent methode. Adviezen waar bezwaar op was, zijn aangepast zodat deelnemers met bezwaar mee konden gaan met het uiteindelijke besluit. - Het is gebruikelijk om aan het eind van een burgerberaad te stemmen op de adviezen, waarmee behalve consent ook gewicht aan de adviezen wordt gegeven. <u>Monitorgroep</u> - De monitorgroep bestaat al en komt voor het eerst bijeen op 25 februari. - De monitorgroep volgt de opvolging van de adviezen en kan gevraagd en ongevraagd advies geven. De groep kan meerdere jaren in stand blijven, afhankelijk van het verdere verloop van het proces. - De monitorgroep is geen afspiegeling van de inwoners van Texel of de
--	--	---

		deelnemers van het inwonersberaad en spreekt niet namens het inwonersberaad. Deelname is op persoonlijke titel. Aanpassing van de adviezen is niet aan de orde; de monitorgroep kan verduidelijking geven waar de gemeente daar behoefte aan heeft.
Antwoord raadsvraag bijstelling percentage	Een beantwoording van een raadsvraag gesteld door de PvdA pro Texel. Het behandelt de vraag over de betrokkenheid van het college bij de bijstelling van een percentage in de adviezen van het inwonersberaad. Raadsvraag is gesteld n.a.v. de brief van 10 deelnemers die naar de gemeenteraad is gestuurd.	Vraag van de PvdA pro Texel - De PvdA pro Texel heeft gevraagd om een volledig transparant beeld van het proces van het burgerberaad om de uitkomsten op waarde te kunnen schatten. - Specifiek wilden ze weten of het college op enigerlei manier betrokken was of op de hoogte was van de bijstelling van het percentage in de adviezen van het inwonersberaad. Antwoord van gemeente Texel - Het college had en heeft geen enkele inmenging in het proces van het inwonersberaad. - Het college was niet op de hoogte van de bijstelling van het percentage. - De uitvoering en procesbegeleiding van het inwonersberaad is uitgevoerd door een externe partij om de onafhankelijkheid te waarborgen. - De schrijfgroep, bestaande uit zeven deelnemers van het inwonersberaad, heeft de passage over 60% toegevoegd. - Het eindrapport is op 29 januari gepresenteerd in bijzijn van college- en raadsleden en de pers.
Bestuurlijk advies	Bestuurlijk advies op het eindrapport van het Texelse Inwonersberaad en de Gemeentelijke reactie op het eindrapport en de definitieve adviezen	- In dit advies wordt nader ingegaan op de voorgestelde acties van het Texelse energievraagstuk en op welke wijze hier een vervolg aan te geven. - Uiterlijk december 2025 wordt de raad middels een raadsinformatiebrief geïnformeerd over de voortgang van het programma Duurzaamheid, waarin de adviezen van het inwonersberaad worden opgenomen.

Beleidsstukken

Document	Omschrijving	Belangrijkste inzichten
Coalitieakkoord 2022-2026	Coalitieakkoord van gemeente Texel met de titel 'Bouwen aan vertrouwen, voor een sociaal en duurzaam Texel'	• Inwoners centraal: Het akkoord benadrukt dat de inwoners van Texel centraal staan in het beleid. Het gaat om hun leefomgeving, gezondheid en ontwikkeling, zowel voor huidige als toekomstige generaties. • Burgerparticipatie: Er is een sterke focus op het verbeteren van burgerparticipatie. De coalitie wil inwoners vaker en eerder betrekken bij beleidsvorming en besluitvorming. • Texelse aanpak voor burgerparticipatie: De recent aangenomen nota Texelse aanpak voor burgerparticipatie wordt verder uitgewerkt. Er wordt een coördinator burgerparticipatie aangesteld om dit proces te begeleiden. • Burgerberaad: Er wordt een Texels burgerberaad opgericht om inwoners te betrekken bij complexe maatschappelijke vraagstukken, zoals het energievraagstuk. Dit proces vraagt om zorgvuldige voorbereiding en uitvoering. • Jeugdparticipatie: De coalitie wil de jeugd beter betrekken bij ontwikkelingen in hun omgeving. Er wordt speciale tijd gereserveerd voor jeugd tijdens dorpenrondes. • Communicatie: Het wekelijkse spreekuur van wethouders wordt weer ingevoerd om inwoners beter te informeren en te betrekken. Daarnaast wordt er geïnvesteerd in digitale bereikbaarheid en informatiestromen. • Regionale samenwerking: De coalitie streeft naar betere samenwerking met andere gemeenten in Noord-Holland en de Waddeneilanden om de zelfstandigheid van Texel te behouden en te versterken. • Onderzoek regionale samenwerking: Er wordt een onderzoek gestart naar regionale samenwerking om de beperkte

		menskracht en middelen zo effectief mogelijk in te zetten. • Inwoners betrekken bij maatschappelijke en politieke discussies: Samen met de burgemeester, de griffier, de gemeentelijke organisatie en de raad wordt gewerkt aan het beter betrekken van inwoners bij maatschappelijke en politieke vraagstukken.
Texelse aanpak voor burgerparticipatie	Het document betreft het participatiebeleid van gemeente Texel. Het beschrijft de visie, strategieën en methoden die de gemeente hanteert om inwoners te betrekken bij beleidsvorming en besluitvorming. Er wordt ingegaan op de uitgangspunten van burgerparticipatie, de verschillende niveaus van participatie en concrete maatregelen om participatie te bevorderen.	• Visie op participatie: De gemeente Texel erkent het belang van burgerparticipatie en streeft naar een transparante en inclusieve werkwijze. • Participatieniveaus: Er wordt onderscheid gemaakt tussen informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren en meebeslissen, afhankelijk van de invloed die burgers kunnen uitoefenen. • Uitgangspunten: Betrouwbaarheid, toegankelijkheid, maatwerk en samenwerking zijn kernprincipes binnen het participatiebeleid. • Instrumenten: De gemeente maakt gebruik van diverse methoden zoals inwonersbijeenkomsten, enquêtes, klankbordgroepen en digitale platforms om participatie te faciliteren. • Uitdagingen: Het betrekken van moeilijk bereikbare groepen en het vinden van een balans tussen representativiteit en efficiëntie worden genoemd als aandachtspunten. • Concrete maatregelen: Er worden verbeterpunten voorgesteld zoals heldere communicatie, betere terugkoppeling van resultaten en een actievare rol voor ambtenaren en raadsleden in participatietrajecten. De gemeente Texel definieert het belangrijkste doel van participatie als het verbeteren van samenwerking tussen gemeente en inwoners, om zo betere initiatieven, beleid en onderlinge verhoudingen te realiseren. Dit wordt onder andere bereikt door:

		• Betrokkenheid vergroten: Inwoners willen betrokken worden bij onderwerpen die hen aangaan, en de gemeente zoekt naar manieren om die samenwerking effectief in te vullen. • Kwaliteit van besluitvorming verbeteren: Door participatie kunnen belangen, meningen, ideeën en creativiteit naar boven worden gehaald, wat leidt tot beter beleid. • Transparantie en duidelijkheid waarborgen: Het participatieproces moet helder zijn voor zowel inwoners als bestuur, met afspraken over rollen en verantwoordelijkheden. • Verskillende niveaus van participatie hanteren: De participatieladder wordt gebruikt om te bepalen of een traject informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren of meebeslissen vereist. Kortom, participatie wordt door gemeente Texel gezien als een instrument om samenwerking en beleidskwaliteit te verbeteren, zonder dat het de formele democratie vervangt.
Plan van aanpak inwonersberaad (incl. raadsbesluit)	Het document beschrijft het besluit van de gemeenteraad van Texel om een inwonersberaad te organiseren. Dit beraad zal zich richten op de vraag 'Hoe blijft Texel voorzien van voldoende energie?' Het plan van aanpak bevat de doelstellingen, randvoorwaarden, en organisatorische aspecten van het inwonersberaad.	Algemene kaders • Vraagstelling: De centrale vraag is 'Hoe blijft Texel voorzien van voldoende energie?' Randvoorwaarden voor adviezen • Mate van invloed gemeente: De adviezen moeten rekening houden met de invloed en zeggenschap van de gemeente. • Juridische, financiële en praktische uitvoerbaarheid: Adviezen moeten uitvoerbaar zijn binnen de bestaande juridische en financiële kaders. • Bestaand gemeentelijk, provinciaal en Rijksbeleid: Adviezen moeten in lijn zijn met bestaand beleid, maar kunnen wel wijzigingsvoorstellen bevatten. • Afwegingskaders: Adviezen moeten rekening houden met impact op landschap, natuurwaarden, economie en kernwaarden van Texel.

		• Sociale rechtvaardigheid: Adviezen moeten sociaal, eerlijk en rechtvaardig zijn voor alle Texelaars. Randvoorwaarden voor organisatie en proces • Onafhankelijke begeleiding: De organisatie en begeleiding van het inwonersberaad zijn in handen van een onafhankelijk bureau, TeamBurgerberaad. • Groepsgrootte: Het inwonersberaad bestaat uit minimaal 60 personen, met een groep van 80-100 deelnemers. • Gewogen loting: De deelnemers worden geselecteerd via een gewogen loting op basis van leeftijd, gender, postcodegebied en opleidingsniveau. • Transparantie: De wijze van loting en selectie wordt transparant gecommuniceerd. • Deelnemersvergoeding: Deelnemers ontvangen een vergoeding van 50 euro per persoon per dag, met een maximum van 300 euro per persoon. Evaluatie en opvolging • Zwaarwegendheid van adviezen: De adviezen van het inwonersberaad worden door de gemeenteraad als zwaarwegend beschouwd en in principe overgenomen als ze aan de randvoorwaarden voldoen. • Evaluatie na uitvoering: Na uitvoering van het eerste inwonersberaad wordt het proces, het instrument en de randvoorwaarden geëvalueerd en bepaald of en in welke vorm het inwonersberaad wordt ingezet.
Kaderstellende notitie (incl. raadssbesluit)	Het document beschrijft de algemene kaders voor het burgerberaad, inclusief de doelstellingen, organisatie, representativiteit, toegankelijkheid, communicatie, kosten, planning, kansen,	Algemene kaders voor het burgerberaad • Duidelijke opdracht: Het burgerberaad krijgt een concrete en duidelijke opdracht van de gemeenteraad, met afspraken over opvolging en randvoorwaarden. • Onderwerp en vraagstelling: Het onderwerp moet maatschappelijk en politiek relevant zijn, zichtbaar resultaat

	dilemma's en risico's. Het bevat ook een programma van eisen voor onafhankelijke procesbegeleiding.	opleveren en geschikt zijn voor het instrument burgerberaad. • Onafhankelijke procesbegeleiding: Het burgerberaad wordt begeleid door een onafhankelijke partij om een open en veilig gesprek te waarborgen. • Representativiteit: De deelnemers worden door gewogen loting geselecteerd en vormen een afspiegeling van de Texelse bevolking. • Toegankelijkheid: Deelname moet laagdrempelig zijn en belemmeringen worden zoveel mogelijk weggenomen. • Betrekken van de samenleving: Het burgerberaad staat in directe verbinding met de samenleving, zowel voor, tijdens als na afloop van het proces. • Tijd en budget: Er moet voldoende tijd en budget beschikbaar zijn voor de organisatie en uitvoering van het burgerberaad. Randvoorwaarden voor het burgerberaad • Opdracht en opvolging: De adviezen van het burgerberaad worden als zwaarwegend beschouwd en in principe overgenomen door de gemeenteraad als deze voldoen aan de randvoorwaarden. • Criteria voor onderwerp en vraagstelling: Het onderwerp moet urgent en relevant zijn, en de vraagstelling moet binnen de verantwoordelijkheid van de gemeente vallen. • Procesbegeleiding: Onafhankelijke gespreksbegeleiders zorgen voor respectvolle en gelijkwaardige gesprekken. • Gewogen loting: De deelnemers worden geselecteerd door gewogen loting om een representatieve afspiegeling van de Texelse bevolking te krijgen. • Toegankelijkheid: Financiële vergoeding en andere ondersteuning worden aangeboden om deelname zo laagdrempelig mogelijk te maken. • Communicatie: Er wordt een publiekscampagne ingezet en gebruik gemaakt van digitale en fysieke
--	--	--

		communicatiemiddelen om de samenleving te betrekken. Evaluatie: Na het eerste burgerberaad wordt het proces geëvalueerd om te bepalen of en in welke vorm het burgerberaad wordt voortgezet.
--	--	---

Evaluaties

Document	Omschrijving	Belangrijkste inzichten
Resultaten deelnemersenquête	Het document bevat de resultaten van een enquête die na afloop van het Texelse Inwonersberaad is afgenomen onder de deelnemers. De vragen gaan over de algemene tevredenheid, het proces, de persoonlijke opbrengsten, positieve en negatieve ervaringen en suggesties voor verbetering.	Algemene tevredenheid: De meeste deelnemers geven een positief rapportcijfer voor hun deelname, variërend tussen 5 en 8. Motivatie voor deelname: Deelnemers gaven zich vooral op vanwege betrokkenheid bij Texel en interesse in het onderwerp (energievoorziening). Bekendheid met het inwonersberaad: De meesten werden benaderd via een persoonlijke uitnodiging of media-uitingen zoals posters en advertenties. Ervaren meerwaarde: Deelnemers noemden vooral kennisvermeerdering, begrip voor andere standpunten en het leggen van nieuwe contacten als opbrengst. Positieve ervaringen: Open dialoog, intensieve gedachtewisselingen en een gestructureerd proces werden gewaardeerd. Minder positieve ervaringen: Enkele respondenten vonden het proces soms chaotisch, sommige begeleiders te sturend, en het aantal deelnemers mogelijk te hoog. Verbeterpunten: Aanbevolen wordt om vooraf voorwaarden duidelijker te maken, transparantie te waarborgen en mogelijk het aantal deelnemers te beperken. Aanbeveling aan anderen: Vrijwel alle deelnemers zouden deelname aan een volgend inwonersberaad aanraden.
Praktische interne evaluatie I	Deze documenten bevatten een evaluatie van	Inzichten eventmanagement

Praktische interne evaluatie II	het logistieke deel en het eventmanagement van het inwonersberaad. Het bespreekt de ervaringen van de teamleden en de uitdagingen die ze tegenkwamen tijdens de organisatie van het beraad.	• TXL-verhuur: Enige aanbieder op Texel die zowel techniek als inrichting kon aanbieden, maar afspraken over korting werden niet nagekomen. • AV-techniek: Apparatuur en dienstverlening waren prima, met veel flexibiliteit. • Inrichting: Huiselijke sfeer creëren lukte goed op dag 1, maar werd afgeschakeld vanwege kosten. • Logistiek: Arbeidsintensief heen-en-weer brengen van flip-overs, maar noodzakelijk. • Crowd-management: Ontvangen en verplaatsen van deelnemers verliep soepeler dan verwacht. • Catering: Over het algemeen prima, met verbeteringen na dag 1. • Materialen: Werken met 'tafelmandjes' en badges met key-cords in verschillende kleuren werkte goed. • Communicatie en samenwerking: Over het algemeen goed, maar communicatie met Leontine over opbouw en afbouw kon beter. Inzichten logistiek • Positieve ervaringen: Teamleden Elly en Ann vonden het een unieke en leuke ervaring om deel uit te maken van het inwonersberaad. • Aanwezigheid: De aanwezigheid van vaste gezichten zoals Elly, Ann, Linda en TBB bij alle bijeenkomsten werd zeer gewaardeerd. • Taakverdeling: Er was onduidelijkheid over de taakverdeling tussen de gemeente en TBB, wat meer sturing vanuit TBB vereiste. • Locaties en materialen: Flexibiliteit was nodig bij het inrichten van locaties en het regelen van materialen, maar dit werd goed opgelost. • Contactpersonen: Er is behoefte aan aparte contactpersonen voor logistiek en inhoud, omdat het nu te veel via Wiebe en Linda liep.
---------------------------------	---	--

		• Planning: De dagelijkse logistieke planning was moeilijk te achterhalen en vast te houden. • Aanwezigheid: Het was niet altijd duidelijk welke mensen (buiten de deelnemers) per dag aanwezig waren. • Badges: Badges moeten gelijk dubbel bedrukt worden om extra werk te voorkomen. • Afdrukken: Afdrukken van bestanden tijdens de laatste dag duurde te lang. • Samenstelling deelnemers: Goede, diverse samenstelling van de deelnemers. • Vervoer: Vervoer van gespreksbegeleiders, experts en toezichthouders was niet altijd duidelijk. • Terugkoppeling: Terugkoppeling over inzet van gespreksbegeleiders kan beter. • Kleurcodes: Kleurcodes voor koorden werkten goed.
Evaluatie Team Burgerberaad	Een uitgebreide evaluatie van het inwonersberaad van Texel, uitgevoerd door TeamBurgerberaad. Het beschrijft het proces, de organisatie, de voorbereiding, de uitvoering en de nazorg van het beraad, en biedt inzichten en aanbevelingen voor toekomstige burgerberaden	Organisatie • Acht mensen van TeamBurgerberaad waren betrokken, met een kernteam bestaande uit een procesbegeleider, eventmanager en procesontwerper. • De voorzitter vervulde een onafhankelijke rol en was niet intensief bij de voorbereiding betrokken. Gemeente Texel • De kwartiermaker vervulde de rol van projectleider en verbindende schakel in de gemeente. • De gemeentelijke projectgroep stelde zich te afwachtend op, wat een nadeel was in de voorbereiding. Voorbereiding • De gemeenteraad steunde het inwonersberaad, maar een hard mandaat bleek moeilijk te formuleren. • Er werd veel energie gestoken in het verhelderen van de vraagstelling en het vinden van experts. Communicatie en werving

		- De communicatie en werving werden door de gemeente uitgevoerd, waarbij een bureau werd ingehuurd voor logo en lay-out zaken. - Gastlessen op de middelbare school waren erg waardevol en bereikten een grote groep jongeren. Loting - De loting ging goed, maar het aantal aanmeldingen was vrij laag. - Het is raadzaam om in de loting mensen van hetzelfde huishouden uit te sluiten om de diversiteit te bevorderen. Uitvoering - Er was hulp beschikbaar voor deelnemers zonder computer en een tolk voor een Syrische deelnemer. - De gespreksbegeleiders waren door de gemeente geworven en door TeamBurgerberaad getraind. Deelnemers - Bijna alle deelnemers bleven tot het eind en leken gemiddeld heel tevreden. - De connectie met de deelnemers werd goed aangepakt door de burgemeester. Voorzitter - De dubbele begeleiding door een voorzitter en een moderator beviel goed. - De rolverdeling tussen moderator en voorzitter kan nog meer gescheiden worden. Bijeenkomsten - Iedere bijeenkomst werd geëvalueerd en bijgesteld op basis van feedback van de deelnemers. - De bijeenkomsten waren goed georganiseerd en er was relatief veel rust in het beraad.
--	--	--

		Afronding en nazorg De schrijfgroep ging voortvarend aan de slag en schreef een uitgebreide inleiding. De nazorg was niet voldoende opgenomen in het aanbod en moet in een volgende offerte worden opgenomen
Evaluatie onafhankelijk toezichthouder	Rapport opgesteld door Kim Kerdijk, de onafhankelijke toezichthouder van het inwonersberaad van gemeente Texel. Het rapport bevat waarnemingen, bevindingen en aanbevelingen met betrekking tot de kwaliteit en integriteit van het inwonersberaad, dat plaatsvond van 5 oktober 2024 tot 29 januari 2025	• Algemene conclusie: Het inwonersberaad Texel werd positief beoordeeld. Deelnemers toonden enthousiasme en betrokkenheid, wat de geloofwaardigheid van de uitkomsten versterkte. • Deelnemers: Van de 84 deelnemers op de eerste dag waren er 67 aanwezig bij de laatste bijeenkomst, wat wijst op een sterk draagvlak. • Proces: De bijeenkomsten werden goed gefaciliteerd met een duidelijke structuur en flexibiliteit in het programma, wat de betrokkenheid van de deelnemers verhoogde. • Democratische waarden: Het beraad voldeed aan de zes centrale democratische waarden: vrije meningsuiting, inclusiviteit, deliberatie, degelijke informatievoorziening, transparantie en invloed. • Kritische opmerkingen: Er waren enkele kritische geluiden over de stemprocedures en de informatievoorziening. Sommige deelnemers vonden de communicatie over de stemprocedures niet transparant genoeg. • Aanbevelingen: Het rapport bevat aanbevelingen voor toekomstige Inwonersberaden, zoals het vooraf duidelijk vaststellen van spelregels voor stemprocedures, het bieden van meer ondersteuning bij het schrijven van adviezen, en het verbeteren van de informatievoorziening.

Ingezonden brieven

Document	Omschrijving	Belangrijkste inzichten
Brief deelnemers aan de gemeenteraad	De brief is geschreven door tien deelnemers aan het inwonersberaad van Texel en gericht aan de gemeenteraad van Texel. De brief uit bezwaren over de verlaging van het drempelpercentage van 70% naar 60% voor het aannemen van adviezen in het eindrapport van het inwonersberaad.	• Verlaging van het drempelpercentage: De schrijfgroep heeft het drempelpercentage voor het aannemen van adviezen verlaagd van 70% naar 60% zonder stemming of duidelijke argumentatie. • Gebrek aan transparantie: De deelnemers bekritisieren het gebrek aan transparantie en communicatie over deze beslissing, wat de geloofwaardigheid van het eindrapport aantast. • Herhaalde stemmingen: Er is na de laatste bijeenkomst tweemaal via e-mail gevraagd opnieuw te stemmen over een van de adviezen, wat de deelnemers als onnodig en verzwakkend voor het eindrapport beschouwen. • Geloofwaardigheid van het inwonersberaad: De deelnemers benadrukken dat hun bezwaar niet gericht is op de individuele adviezen, maar op de geloofwaardigheid van het inwonersberaad als instrument, waarvoor de gemeenteraad 270.000 euro aan belastinggeld heeft vrijgemaakt.. • Reactie op bezwaren: De deelnemers hebben geen inhoudelijke reactie ontvangen op hun gedeelde bezwaren van de schrijfgroep of de begeleidingsgroep. • Privacykwesties: De gemeente Texel heeft tweemaal abusievelijk de e-mailadressen van de deelnemers gelekt, wat de deelnemers ervan weerhield om meer medestanders te zoeken.
Reactie op brief deelnemers inwonersberaad	De brief is een reactie op een eerdere brief die bezwaren uitte tegen de keuzes van de schrijfgroep van het inwonersberaad. De auteur stelt dat deze bezwaren al besproken zijn tijdens de presentatie van het rapport	• Reflectie op het proces: De auteur erkent dat er tijdens het inwonersberaad dingen anders of beter hadden gekund, maar benadrukt dat dit niet afdoet aan het eindresultaat. • Transparantie en diversiteit: De kracht van het inwonersberaad ligt volgens de auteur in de diversiteit van de groep en

	op 29 januari, waar ook Gemeenteraadsleden aanwezig waren. De auteur vraagt zich af waarom er nog een brief geschreven is, aangezien het bezwaar al gehoord en besproken is.	de adviezen. Alle adviezen, ongeacht het aantal stemmen, zijn opgenomen in het rapport en dit zorgt voor transparantie. • Kritiek op de focus op percentages: De auteur vindt het teleurstellend dat er zoveel aandacht wordt besteed aan het percentage stemmen dat adviezen kregen. Volgens de auteur is het belangrijker om alle adviezen te lezen en te kijken naar het geheel. • Voorbeeld van adviezen: De auteur geeft een voorbeeld van twee adviezen met verschillende percentages (24% en 81%) en stelt dat, ondanks de verschillende formuleringen, de kern van beide adviezen hetzelfde is. • De brief benadrukt het belang van het lezen van alle adviezen en het waarderen van de diversiteit en transparantie van het inwonersberaad.
Ingezonden brief burger over inwonersberaad	Een ingezonden brief van een inwoner van Texel, gericht aan de gemeenteraad. De brief bevat de mening van de burger over het inwonersberaad en de manier waarop beslissingen zijn genomen binnen dit beraad.	• Het inwonersberaad is opgezet om het vertrouwen in de politiek te herstellen, gezien het wantrouwen dat er heerst. • De burger uit kritiek op de regel dat alleen beslissingen met een meerderheid van 70% of meer door de gemeenteraad besproken kunnen worden. Dit wordt gezien als een vorm van extremisme en een verspilling van belastinggeld. • Het inwonersberaad heeft €270.000,- gekost, en de burger vindt dat de uitkomsten serieus genomen moeten worden. • De burger benadrukt dat een meerderheid van 50% plus één stem voldoende zou moeten zijn. • De burger roept de gemeenteraad op om alle aanbevelingen met een meerderheid van boven de 50% serieus te nemen en te behandelen.
Brief van de voorzitter	Ingezonden brief van de voorzitter van het inwonersberaad.	De voorzitter schrijft deze brief om haar ervaringen en observaties te delen na de afronding van haar functie als voorzitter van het inwonersberaad. Ze benadrukt de kracht van het inwonersberaad en uit haar zorgen

		over de negatieve nasmaak die is ontstaan door vragen over het percentage deelnemers dat zich niet gehoord voelde in de laatste fase van het opstellen van het eindrapport.
--	--	---

5.2 Verklaring integriteit

De onderzoekers van EMMA, Experts in Media en Maatschappij die de evaluatie van het eerste Texelse Inwonersberaad hebben uitgevoerd, zijn daar op geen enkele manier eerder bij betrokken geweest. Zij hebben naar eer en geweten, en conform de gangbare richtlijnen voor evaluatieonderzoek, het onderzoek uitgevoerd en het evaluatierapport opgesteld.

De onderzoekers hebben zich onafhankelijk en onpartijdig opgesteld, hebben het onderzoek betrouwbaar, controleerbaar en zorgvuldig uitgevoerd, en zijn volledig aanspreekbaar op de verantwoordelijkheid die het uitvoeren van evaluatieonderzoek met zich brengt. De onderzoekers kennen hun verplichtingen met betrekking tot de verwerking en de geheimhouding van de gegevens en informatie die aan hen zijn toevertrouwd. Het onderzoek heeft plaatsgevonden tussen 24 maart en 31 april 2025. De gegevensverzameling is afgesloten op 17 april 2025.

De onderzoekers verklaren dat er op geen enkele manier sprake is van belangenverstrengeling bij de uitvoering van het onderzoek en het opstellen van het evaluatierapport.

Voor de volledigheid melden zij in dit licht twee situaties waarin EMMA met de voorbereiding van het Texels inwonersberaad te maken heeft gehad. Tijdens de meervoudige onderhandse aanbesteding om een externe procesbegeleider voor het eerste Texels inwonersberaad te selecteren, ten eerste, heeft gemeente Texel EMMA uitgenodigd om een offerte uit te brengen. EMMA heeft een offerte ingediend, maar de opdracht niet verworven. Om te leren van ervaringen met burgerberaden in Nederland, ten tweede, zijn het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) in 2022 een pilot burgerfora gestart. Acht gemeenten hebben anderhalf jaar samen ervaringen uitgewisseld en kennis opgebouwd. De gemeente Texel was één van de acht deelnemende gemeenten. Samen met Moventem heeft EMMA, in opdracht van BZK en VNG, deze pilot burgerfora begeleid.

5.3 Adviesrapport + officiële reactie per advies

Adviesrapport voor Gemeente Texel
Opgemaakt door het eerste Texels Inwonersberaad
maandag 20 januari 2025

Voorwoord

Hoe blijft Texel voorzien van voldoende energie; op de korte (tot 2028), op de middellange (tot 2035) en op de langere termijn (na 2035)?

Texel staat aan de vooravond van een transformatie. De urgente noodzaak om onze energiebehoefte te verduurzamen is niet langer een verre toekomst, maar een directe uitdaging van vandaag. De energiecrisis, klimaatverandering en de druk op onze energie-netwerken dwingen ons om snel, en doordacht te handelen. Tegelijkertijd biedt deze situatie een unieke kans om als gemeenschap gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen en een voorbeeld te worden voor andere regio's.

Dit adviesrapport, opgesteld door het inwonersberaad, biedt een visie op het zorgen voor voldoende energie op Texel. Zon, wind en water – onze natuurlijke energiebronnen – bieden ons alles wat nodig is om deze transitie mogelijk te maken. Het benutten van deze bronnen is niet alleen logisch, maar essentieel met behoud van de kernwaarden: rust, ruimte, natuur, cultuur en het eilandkarakter. We willen doorgaan met zonnepanelen op daken en ruimte geven aan kleine windmolens op gebouwen, waarmee we onafhankelijkheid van netbeheerders vergroten. Grote windmolens en grote zonneweides vinden we niet passen in het eilandkarakter en onze kernwaarden. Tegelijkertijd wordt aangeraden te investeren in innovaties zoals waterstofopslag en waterenergie-opwek, die op de lange termijn kunnen bijdragen aan onze energievoorziening.

Maar technische innovaties alleen zijn niet genoeg. Zoals een onderzoeker van de Universiteit Utrecht treffend stelde: *“De energietransitie vraagt niet alleen om technische innovaties, maar vooral om sociale innovatie. Het succes ervan ligt in de betrokkenheid van mensen en de keuzes die zij vandaag maken voor de wereld van morgen.”* Dit rapport roept daarom alle Texelaars op om samen te werken en gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen.

Texel heeft alles in huis om deze stap te zetten. Door draagvlak te creëren en concrete, betaalbare oplossingen te realiseren – met een nadruk op "Voor en Door Texel" – kunnen we een duurzaam, toekomstbestendig eiland bouwen waar iedereen zich thuis voelt.

Wij danken iedereen die dit proces heeft mogelijk gemaakt. Laten we samen deze visie omzetten in actie en zorgen dat Texel niet alleen op papier, maar in de praktijk een voorbeeld wordt van vooruitstrevend energiebeleid.

Texels Inwonersberaad

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	1
Samenvatting.....	5
Inleiding.....	5
Wat is netcongestie met betrekking tot Texel.....	6
Cluster indeling	8
Overzicht adviezen.....	9
Cluster besparen.....	11
1. Energie besparen.....	11
1.1. <i>Wat je niet verbruikt, hoeft je niet op te wekken</i>	11
Cluster Opwek, Opslag en Distributie	12
2. Windenergie.....	12
2.1 <i>Geen grote windmolens (boven 50 meter tiphoogte)</i>	12
2.2 <i>Vrijwel onzichtbare windturbines</i>	12
2.3 <i>Windwokkel of mini windmolen</i>	13
2.4 <i>Windmolen kleiner dan 15 meter</i>	13
2.5 <i>Wind voor buurtschappen</i>	14
2.6 <i>Grotere windmolens (tot 50 meter tiphoogte)</i>	15
3. Zonne-energie	16
3.1 <i>Zon op bestaande (overheid)infrastructuur</i>	16
3.2 <i>Zon op en om huizen en bedrijven</i>	16
3.3 <i>Zonnepanelen bezitten en beheren vanuit een collectief</i>	17
3.4 <i>Grote zonneweide</i>	17
4. Energie uit water	18
4.1 <i>Blue Energy</i>	18
4.2 <i>Getijdenenergie</i>	18
4.3 <i>Golfenergie</i>	19
5. Aardwarmte.....	20
5.1 <i>Aardwarmte</i>	20
6. Lokaal opwekken en opslaan.....	21
6.1 <i>Lokaal en gezamenlijk opwekken, verbruiken en opslaan van energie</i>	21
6.2 <i>TESO zelf energievoorziening oplossen</i>	22
7. Energieopslag.....	23
7.1 <i>Thuisbatterijen (o.a. Lithium)</i>	23
7.2 <i>Buurtbatterijen (o.a. Lithium of Zout)</i>	23
7.3 <i>Eilandbatterijen (o.a. Lithium of Zout)</i>	24
7.4 <i>Waterstofopslag</i>	24
7.5 <i>Thermische opslag</i>	25

Cluster Beheer	26
8. Organisatie en regelgeving	26
8.1 <i>Regelgeving en praktische uitvoerbaarheid door de gemeente</i>	26
8.2 <i>Energie-ambassadeur</i>	26
9. Algemeen	28
9.1 <i>Texelse Ambitie: Zelfvoorzienend in de Basisbehoefte</i>	28
9.2. <i>Pas op de plaats</i>	29
Oorspronkelijke versie van de adviezen	30
1. Energie besparen	30
2. Windenergie	36
3. Zonne-energie	40
4. Energie uit water	41
5. Aardwarmte	44
6. Lokaal opwekken en opslaan	45
7. Energieopslag	46
8. Organisatie en regelgeving	49
9. Algemeen	52
Bijlagen	54
Afkorting/ definities	54

Samenvatting

Inleiding

Het Texels Inwonersberaad heeft zich in zes bijeenkomsten gebogen over de vraag van de gemeente Texel 'Hoe Texel blijft voorzien van voldoende energie, op de korte en de lange termijn?'

Na een publiekscampagne voor de zomervakantie gaven zich 225 mensen op waaruit 80 deelnemers werden geloot, aangevuld met vier jongeren als een representatieve groep voor de Texelse samenleving.

De eerste bijeenkomst was op zaterdag 5 oktober, de laatste op zaterdag 14 december 2024. In zes bijeenkomsten (drie zaterdagen, drie donderdagavonden) bogen de deelnemers zich over de vraag en stelden adviezen op met mogelijke oplossingen.

In de eerste twee bijeenkomsten werd gesproken met een breed samengestelde groep experts zodat deelnemers zich in de materie konden verdiepen. De derde bijeenkomst werd gebruikt om te verkennen wat de meningen en ideeën van deelnemers waren, waar men het over eens was en waar het schuurde. Door de gekozen werkvormen werden deelnemers ook uitgedaagd om op hun eigen meningen te reflecteren.

In de laatste drie bijeenkomsten werkte het beraad in groepen aan het opstellen van adviezen en hielp men elkaar om de adviezen nog beter en scherper te maken.

Uiteindelijk werd een set van 30 (deel-)adviezen ter stemming aangeboden.

Een enthousiaste schrijfgroep van zeven deelnemers heeft de verantwoordelijkheid genomen om met begeleiding van TeamBurgerberaad dit rapport zo op te stellen dat het voor iedereen een begrijpelijk en samenhangend geheel is geworden. De grondslag van dit rapport vormen de oorspronkelijke adviezen waar de schrijfgroep een volwaardig rapport mee samengesteld heeft.

De opdracht van de gemeenteraad was om adviezen aan te nemen 'met een ruime meerderheid' en daarbij heeft men geen percentage genoemd. Bij de stemronde is de drempel van 70% gehanteerd, maar dit is niet uit een harde eis voortgekomen. Wij adviseren de gemeente om alle adviezen die met meer dan 60% uit de stemming zijn gekomen ook op waarde te schatten en mee te nemen in de opvolging waar dat een zichtbare meerwaarde oplevert.

In de adviezen die zijn aangenomen is een aantal rode draden zichtbaar die de individuele adviezen met elkaar verbinden.

- Het inwonersberaad kiest voor duurzame energiebronnen;
- Het inwonersberaad staat voor de kernwaarden van Texel en wil met haar adviezen onze kernwaarden behouden en bewaken;
- De adviezen vallen in een aantal clusters onder te brengen die een nadrukkelijke onderlinge samenhang hebben. Zo is het bijvoorbeeld niet wenselijk om eenzijdig in te zetten op opwek van energie, omdat hiermee de netcongestie nog versterkt wordt. Besparen, opwekken, opslaan, distribueren en beheren van energie moeten in samenhang worden aangepakt;
- Om de hierboven genoemde samenhang te bewaken én daadkracht op het eiland te tonen is het wenselijk dat de gemeente een integraal energieprogramma start waarin de adviezen een zichtbare plek krijgen.

Wat is netcongestie met betrekking tot Texel

Netcongestie treedt op wanneer het elektriciteitsnetwerk onvoldoende capaciteit heeft om alle vraag en aanbod van stroom te verwerken. Dit betekent dat zowel de levering van elektriciteit aan gebruikers als de teruglevering van duurzaam opgewekte energie, zoals van zonnepanelen en windmolens, beperkt wordt. Voor Texel is dit probleem bijzonder urgent vanwege de unieke ligging en de toename in energiegebruik, onder andere door verduurzaming en toerisme. Plus we zijn afhankelijk van Noord-Holland, waar de vraag naar elektriciteit ook groot is (zie rapport Tennet).

Urgentie van netcongestie op Texel

- **Toename energiegebruik:** Het energieverbruik op Texel stijgt door elektrificatie van woningen, voertuigen en bedrijven. Toerisme versterkt deze pieken, vooral in het hoogseizoen.
- **Beperkte infrastructuur:** De huidige "WadKabel" is de levensader van Texel, maar deze heeft beperkte capaciteit. Liander waarschuwt dat de kabel binnen vijf jaar ontoereikend zal zijn voor de groeiende vraag.
- **Verlies van duurzame energie:** Regelmatig wordt duurzame energieopwekking stopgezet omdat deze niet kan worden teruggeleverd aan het net. Dit leidt tot verspilling en vertraagt de energietransitie.
- **Geen snelle oplossing:** Het uitbreiden van de kabelcapaciteit (zoals een extra WadKabel) is een langdurig traject en kan pas op zijn vroegst rond 2035 gerealiseerd worden.

Gevolgen voor Texel

1. **Energietransitie wordt belemmerd:** Zonder voldoende netcapaciteit wordt verduurzaming vertraagd. Initiatieven zoals het plaatsen van zonnepanelen of het invoeren van elektrische warmtepompen worden hierdoor beperkt.
2. **Economische impact:** Bedrijven op Texel ervaren wachttijden voor nieuwe aansluitingen, wat investeringen in groei en verduurzaming belemmert, tenzij het *achter de meter* gedaan kan worden.
3. **Toerisme en lokale economie:** Energiebesparingen kunnen negatieve effecten hebben op Texels imago als duurzame bestemming, wat mogelijk toeristische inkomsten beïnvloedt.

Aanbevolen oplossingen

- **Slim energiegebruik:** Investeren in slimme technologieën zoals batterijsystemen voor thuis, buurten en op eiland niveau om energie lokaal op te slaan en pieken op te vangen.
- **Lokaal opwekken en opslaan:** Het vergroten van de capaciteit voor energieopslag, zoals buurt- en eiland batterijen, kan netbelasting verminderen en flexibiliteit verhogen.
- **Energie achter de meter:** Texelaars stimuleren om zoveel mogelijk energie op te wekken en te gebruiken zonder deze terug te leveren aan het net.
- **Innovatie en pilots:** Experimenteren met nieuwe vormen van energieopslag, zoals waterstof en thermische buffers, om voor langere termijn de druk op het net te verlichten.

- Druk uitvoeren op Liander: door Gemeente Texel, samen met Texelse bedrijven en Lokale Energie initiatieven (bijv. TexelEnergie) moet intensiever om prioriteit te krijgen bij netwerkuitbreidingen.

Actie nodig! De urgentie van net congestie vraagt om een breed gedragen aanpak. De gemeente, lokale energiecoöperaties, en de inwoners moeten gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen. Dit vraagt om proactieve communicatie, het opstellen van een meerjarenplan en directe investeringen in lokale oplossingen. Zonder actie zal Texel te maken krijgen met een energiegebrek dat de duurzame ambities en economische ontwikkeling van het eiland ernstig kunnen belemmeren.

In veel adviezen komt het onderwerp netcongestie aan de orde. Maar losse adviezen kunnen de netcongestie juist vergroten als zij niet in samenhang met andere adviezen worden aangepakt. Ook dit vraagt dus om een samenhangende aanpak van het energievraagstuk op Texel.

Cluster indeling

Om de onderwerpen overzichtelijk en doelgericht aan te pakken, zijn onze adviezen onderverdeeld in drie hoofdcategorieën, oftewel **clusters**. Deze clusters vormen een raamwerk voor een gestructureerde benadering van de uitdagingen en kansen binnen ons werkgebied.

1. Besparen

Het cluster *Besparen* richt zich op het reduceren van energieverbruik en het optimaliseren van bestaande middelen. Hierbinnen worden adviezen gegeven die bijdragen aan het verlagen van energieverstopping, verbeteren van isolatie en stimuleren van gedragsveranderingen. Het doel is een duurzaam gebruik van energie en grondstoffen, met directe voordelen voor milieu en kosten.

Voor dit onderdeel verwijzen we naar:

- Advies 1. Energie besparen

2. Opwek, Opslag en Distributie

In dit cluster ligt de focus op het creëren van een efficiënte en toekomstbestendige energie-infrastructuur. Onderwerpen zoals het opwekken van hernieuwbare energie (bijvoorbeeld via zon en wind), innovatieve opslagmogelijkheden (zoals batterijen en waterstof) en slimme distributiesystemen worden hier behandeld. Het doel is een lokaal en veerkrachtig energiesysteem dat onafhankelijk en duurzaam opereert.

Voor dit onderdeel verwijzen we naar:

- Advies 2. Windenergie
- Advies 3. Zonne-energie
- Advies 4. Energie uit water
- Advies 5. Aardwarmte
- Advies 6. Lokaal opwekken en opslaan
- Advies 7. Energieopslag

3. Beheer

Het cluster *Beheer* betreft de huidige energievraag, het onderhoud, de controle en de organisatie rondom energiebesparing en opwekking. Dit omvat het opstellen van heldere richtlijnen, beheer van energievoorzieningen en samenwerking tussen betrokken partijen. Het doel is een duurzaam beheer dat niet alleen effectief is, maar ook draagvlak creëert binnen de gemeenschap.

Voor dit onderdeel verwijzen we naar:

- Advies 8. Organisatie en regelgeving
- Advies 9. Algemeen

Door onze adviezen te structureren binnen deze clusters, kunnen complexe vraagstukken overzichtelijk en effectief aangepakt worden. Elk cluster bouwt voort op de gezamenlijke ambitie om een duurzame, toekomstbestendige en rechtvaardige samenleving te realiseren.

Overzicht adviezen

Elk advies wordt in dit adviesrapport afzonderlijk besproken, inclusief de context, onderbouwing en praktische stappen voor implementatie. Deze structuur helpt om snel inzicht te krijgen in de kernpunten en bevordert een gerichte aanpak bij het opvolgen van de adviezen. Bij ieder advies is aangegeven welk percentage van de stemmen positief was. De oorspronkelijke versie van de adviezen is waarop de stemming heeft plaatsgevonden.

Cluster Besparen

1. Energie besparen

1.1 Wat je niet verbruikt, hoeft je niet op te wekken score: 81%

Cluster Opwek, Opslag en Distributie

2. Windenergie

2.1 Geen grote windmolens score: 70%

2.2 Vrijwel onzichtbare windturbines score: 82%

2.3 Windwokkel of mini windmolen score: 78%

2.4 Windmolen kleiner dan 15 meter score: 69%

2.5 Wind voor buurtschappen score: 59%

2.6 Grotere windmolens (tot 50 meter tiphoogte) score: 29%

3. Zonne-energie

3.1 Zon op bestaande (overheid)infrastructuur score: 90%

3.2 Zon op en om huizen en bedrijven score: 90%

3.3 Zonnepanelen bezitten en beheren vanuit collectief score: 84%

3.4 Grote zonneweide score: 41%

4. Energie uit water

4.1 Blue Energy score: 74%

4.2 Getijdenenergie score: 65%

4.3 Golfenergie score: 63%

5. Aardwarmte

5.1 Advies aardwarmte score: 74%

6. Lokaal opwekken en opslaan

6.1 Lokaal en gezamenlijk opwekken, verbruiken
en opslaan van energie score: 75%

6.2 TESO zelf energievoorziening oplossen score: 71%

7. Energieopslag

7.1 Thuisbatterijen (o.a. Lithium)	score: 78%
7.2 Buurtbatterijen (o.a. Lithium of Zout)	score: 79%
7.3 Eilandbatterijen (o.a. Lithium of Zout)	score: 72%
7.4 Waterstofopslag	score: 59%
7.5 Thermische opslag	score: 66%

Cluster Beheer

8. Organisatie en regelgeving

8.1 Regelgeving en praktische uitvoerbaarheid door de gemeente	score: 79%
8.2 Energie-ambassadeur	score: 88%
8.3 Lessen uit het verleden	score: 81%

9. Algemeen

9.1 Texelse ambitie: zelfvoorzienend in de basisbehoefte	
Huishoudens exclusief bedrijven	score: 53%
Huishoudens inclusief primaire bedrijven	score: 63%
Huishoudens inclusief alle niet-toerisme gerelateerde bedrijven	score: 68%
9.2 Pas op de plaats	score: 24%

Cluster besparen

1. Energie besparen

1.1. Wat je niet verbruikt, hoef je niet op te wekken

Stemmen voor: 81%

Wat is het advies?

Ontwikkel besparingsprogramma's gericht op huishoudens, bedrijven en vakantiewoningen. Focus op isolatie, energiezuinige apparatuur en slimme thermostaten.

Wat is er nodig?

- Oprichting lokaal energie-expertteam voor advies en ondersteuning.
- Gratis energiescans en collectieve inkoop van materialen.
- Bewustwordingscampagnes en subsidiemogelijkheden.

Wat levert het op en wanneer?

- **Korte termijn (2025-2030):** Energiebesparing van 61%.
- **Middellange termijn (2030-2040):** Verlaging netbelasting en kostenbesparing.

Wat kost het?

Kosten onbekend; investeringen renderen zichzelf terug.

Cluster Opwek, Opslag en Distributie

2. Windenergie

2.1 Geen grote windmolens (boven 50 meter tiphoogte)

Stemmen voor: 70%

Wat is het advies?

Het plaatsen van grote windmolens is niet in lijn met Texelse kernwaarden, 70% van het inwonersberaad wil ze niet, en daarom niet verder uitgezocht.

2.2 Vrijwel onzichtbare windturbines

Stemmen voor: 82%

Wat is het advies?

Stimuleer het gebruik van vrijwel onzichtbare windturbines, zoals de Ridge Blade of Aeromine, die in combinatie met zonnepanelen voldoende energie kunnen leveren voor een huishouden.

Wat is er nodig?

- Afschaffen van vergunningen voor particulieren en bedrijven.
- Invoeren van subsidies of rentevrije leningen via de gemeente.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2025:** Energieopwekking per installatie voldoende voor een huishouden.

Wat kost het?

- Ridge Blade: €5.000 – €10.000
- Thuisbatterij: Vanaf €10.000

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Leverbaarheid van turbines en batterijen.
- Geluidsnormen en potentiële overlast.
- Schade aan gevels of schoorstenen bij bevestiging.

2.3 Windwokkel of mini windmolen

Stemmen voor: 78%

Wat is het advies?

Stimuleer het gebruik van kleine windmolens zoals windwokkels of mini windturbines, geschikt voor energieopwekking achter de meter.

Wat is er nodig?

- Vergunningen voor particulieren en bedrijven moeten worden afgeschaft.
- Subsidies of rentevrije leningen vanuit de gemeente.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2025:** Energieopwekking per installatie voldoende voor een huishouden.

Wat kost het?

- Windwokkel: €2.500 – €5.000
- Mini windmolen: €3.000 – €4.000
- Thuisbatterij: Vanaf €10.000

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Leverbaarheid van apparatuur.
- Geluidsimpact en verzekerbareheid.

2.4 Windmolen kleiner dan 15 meter

Stemmen voor: 69%

Wat is het advies?

Plaatsen van kleine windmolens (<15m) bij boerderijen om voldoende energie voor eigen gebruik op te wekken.

Wat is er nodig?

- Vergunningen voor particulieren en bedrijven moeten worden afgeschaft.
- Subsidies of rentevrije leningen vanuit de gemeente.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2025:** Genoeg energie voor een boerenbedrijf.

Wat kost het?

- Kleine windmolen: €75.000
- Batterij: €20.000

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Vergunningsvereisten voor batterijen.
- Geluidsoverlast en slagschaduw.
- Impact op vogels en mogelijke schade.

2.5 Wind voor buurtschappen

Stemmen voor: 59%

Wat is het advies?

Sta buurtschappen en vakantieparken toe om gezamenlijk energie op te wekken en op te slaan met een mix van wind- en zonne-energie. Hierbij wordt gebruikgemaakt van buurtbatterijen om lokaal opgewekte energie te verdelen.

Wat is er nodig?

- Vergunningen voor windturbines en buurtbatterijen moeten worden aangepast of versneld.
- Gemeentelijke ondersteuning voor de aanleg van kabels naar huizen en vakantieparken.
- Subsidies en/of rentevrije leningen voor betrokken buurtschappen en collectieven.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2030:** De hoeveelheid opgewekte energie is afhankelijk van de grootte van de installatie en het aantal deelnemende huishoudens.

Wat kost het?

Kosten zijn afhankelijk van de schaal van de installatie en het aantal aangesloten huishoudens.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Vereisten voor vergunningen en verzekerbareid van buurtbatterijen.
- Locaties waar buurtbatterijen geplaatst kunnen worden.
- Technische en financiële haalbaarheid van het kabelnetwerk.
- Mogelijkheid voor buurtschappen om energieproducenten te worden.

2.6 Grotere windmolens (tot 50 meter tiphoogte)

Stemmen voor: 29%

Wat is het advies?

Plaats enkele grotere windmolens (tot 50 meter tiphoogte) op strategische locaties zoals de polder bij het NIOZ, waar horizonvervuiling minimaal is.

Wat is er nodig?

- Vergunningen voor plaatsing van windmolens moeten worden verkregen via de gemeente.
- Realisatie van kabel- en netaansluitingen door Liander.
- Onderzoek naar mogelijkheden voor een coöperatieve aanpak om lokale participatie te stimuleren.
- Subsidies en/of rentevrije leningen voor financiering.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2030:** Elke molen kan circa 5.000 MWh per jaar opwekken, genoeg om een groot aantal huishoudens te voorzien van stroom.

Wat kost het?

- Eén windmolen kost ongeveer €1.250.000.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Geluidsnormen en mogelijke overlast voor omwonenden.
- Effecten van slagschaduw en impact op vogels.
- Tijdslijn en mogelijkheden voor netaansluiting door Liander.
- Mogelijkheden en effecten van plaatsing in zee, zoals impact op onderwaterleven.

3. Zonne-energie

3.1 Zon op bestaande (overheid)infrastructuur

Stemmen voor: 90%

Wat is het advies?

Stimuleer zonne-energie op gemeentelijke infrastructuur zoals fietspaden en carports.

Wat is er nodig?

- Beleid gericht op minimalisatie van landschapsverstoring.
- Projecten uitvoeren in samenwerking met lokale partijen.

Wat levert het op en wanneer?

- **Tot 2028:** Verhoogde zonne-energieproductie zonder landschapsverstoring.

Wat kost het?

Kosten afhankelijk van schaal en locatie specifieke eisen.

3.2 Zon op en om huizen en bedrijven

Stemmen voor: 90%

Wat is het advies?

Zet een strategie op om zonnepanelen op daken, muren en andere oppervlakken van huizen en bedrijven te stimuleren.

Wat is er nodig?

- Financiële ondersteuning voor lagere inkomens.
- Bewustwordingscampagnes en beleidsaanpassingen.

Wat levert het op en wanneer?

- **Tot 2028:** Significant verhoogde zonne-energieproductie achter de meter.

Wat kost het?

Afhankelijk van subsidies en investeringen per locatie.

3.3 Zonnepanelen bezitten en beheren vanuit een collectief

Stemmen voor: 84%

Wat is het advies?

Onderzoek collectief bezit en beheer van zonnepanelen via een coöperatie zoals TexelEnergie of de gemeente.

Wat is er nodig?

- Samenwerking met bestaande coöperaties en lokale initiatieven.
- Regelgeving aanpassen voor collectieve oplossingen.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2028:** Brede toegang tot zonne-energie, inclusief voor huishoudens zonder eigen dak.

Wat kost het?

Afhankelijk van schaal en organisatievorm; verdere specificatie nodig.

3.4 Grote zonneweide

Stemmen voor: 41%

Wat is het advies?

Realiseer een zonneweide van 50-100 hectare in de polder Eierland, gecombineerd met zoetwateropslag.

Wat is er nodig?

- Samenwerking met landeigenaren en landbouwsector.
- Nieuwe coöperatie oprichten voor beheer en opbrengstenverdeling.

Wat levert het op en wanneer?

- **Na 2028:** Voorziening van 50-75% van de energieopwekking op Texel.

Wat kost het?

Afhankelijk van schaal en technologie; verdere analyses nodig.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Combinatie met innovaties en landschapsimpact.

4. Energie uit water

4.1 Blue Energy

Stemmen voor: 74%

Wat is het advies?

Plaats Blue Energy-installaties bij gemalen op Texel om energie op te wekken uit het verschil in zout- en zoetwater.

Wat is er nodig?

- Commitment van gemeente, Rijkswaterstaat en waterschap.
- Locaties identificeren en vergunningen verkrijgen.

Wat levert het op en wanneer?

- **Tussen nu en 2030:** Energievoorziening voor 600-700 huishoudens per unit.

Wat kost het?

€10-15 cent per kWh, afhankelijk van schaal.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Rendabiliteit op basis van waterhoeveelheid.
- Subsidie- en financieringsmogelijkheden.

4.2 Getijdenenergie

Stemmen voor: 65%

Wat is het advies?

Stimuleer de opwek van duurzame energie via getijdenenergie, bijvoorbeeld met vliegers (TidalKite) die door waterstroming elektriciteit genereren.

Wat is er nodig?

- Commitment van gemeente, provincies, Rijkswaterstaat en Waddenfonds.
- Vergunningsprocedures en vooronderzoeken uitvoeren.

Wat levert het op en wanneer?

- **Tussen nu en 2030:** Verwachte bijdrage van 18,5 GWh per jaar met een park van 10 apparaten.

Wat kost het?

Kostprijs per kWh medio 2030: €0,25. Investeringskosten afhankelijk van schaal en subsidies.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Ecologische impact en kabelbeheer in Natura 2000-gebieden.
- Ruimtelijke vergunningsprocessen en investeringskosten.

4.3 Golfenergie

Stemmen voor: 63%

Wat is het advies?

Ontwikkel golfenergieopwekking aan de noordwestzijde van Texel in de Noordzee.

Wat is er nodig?

- Commitment van relevante partijen zoals InvestNL en Waddenfonds.
- Regulatiewijzigingen en vergunningsprocedures.

Wat levert het op en wanneer?

- **Tussen nu en 2030:** Potentieel tot 20-40% van Texelse elektriciteitsbehoefte opwekken.

Wat kost het?

Kostprijs per kWh medio 2030: €0,32. Investeringskosten afhankelijk van subsidies en opschaling.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Ecologische impact en kabelbeheer.
- Opschalingsmogelijkheden en technische standaarden.

5. Aardwarmte

5.1 Aardwarmte

Stemmen voor: 74%

Wat is het advies?

Ontwikkel aardwarmtewinning bij Texel voor constante en CO₂-vrije elektriciteitsopwekking.

Wat is er nodig?

- Geologisch onderzoek en vergunningen.
- Fondsenwerving en gemeentelijke goedkeuring.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2030:** 15-20% van de energiebehoefte per unit, met restwarmte voor andere toepassingen.

Wat kost het?

€23 miljoen per unit, met een kWh-prijs van ongeveer €0,27.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Impact en verdere geologische gegevens.

6. Lokaal opwekken en opslaan

6.1 Lokaal en gezamenlijk opwekken, verbruiken en opslaan van energie

Stemmen voor: 75%

Wat is het advies?

Introduceer energyhubs waar organisaties en particulieren gezamenlijk energie opwekken, verbruiken en opslaan.

Wat is er nodig?

- Aanpassing wet- en regelgeving.
- Ondersteuning van de gemeente en samenwerking met Liander en TexelEnergie.
- Implementatie van energymanagementsystemen.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2026:** Efficiënt gebruik van duurzame energie en verminderen netcongestie.

Wat kost het?

Extra financiële inspanning vereist; exacte kosten afhankelijk van businesscase.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Businesscase en technische haalbaarheid.
- Politieke bereidheid en samenwerking.

6.2 TESO zelf energievoorziening oplossen

Stemmen voor: 71%

Wat is het advies?

Stimuleer TESO om door middel van innovatie zelfvoorzienend te worden in hun energiebehoefte, bijvoorbeeld door gebruik te maken van zonne-energie en opslagoplossingen. Dit vermindert de energievraag van TESO op het eiland en draagt bij aan een duurzame energievoorziening.

Wat is er nodig?

- Stimulans vanuit de gemeente om TESO te betrekken bij duurzaamheidsinitiatieven.
- Onderzoek naar geschikte technologieën zoals zonnepanelen, windenergie, en batterijopslag.
- Samenwerking met TexelEnergie en andere relevante partijen voor technische ondersteuning en financieringsmogelijkheden.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2025:** Vermindering van de energievraag van TESO op Texel en een voorbeeldfunctie voor andere bedrijven op het eiland.

Wat kost het?

Kosten zijn afhankelijk van de gekozen technologieën en schaal van de energieoplossingen. Exacte bedragen moeten worden bepaald op basis van een haalbaarheidsstudie.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Welke technologieën het meest geschikt zijn voor TESO.
- Financiële haalbaarheid en mogelijke subsidies.
- Operationele integratie van de oplossingen met het bestaande systeem van TESO.

7. Energieopslag

7.1 Thuisbatterijen (o.a. Lithium)

Stemmen voor: 78%

Wat is het advies?

Stimuleer de installatie van lithium-thuisbatterijen voor huishoudens en grootverbruikers.

Wat is er nodig?

- Subsidieprogramma en slimme meters om batterijen optimaal te sturen.
- Stimuleren van grootverbruikers om batterijen te implementeren.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2025:** Directe ontlasting van de WadKabel en kostenbesparing.

Wat kost het?

€3.000 – €20.000 per batterij, afhankelijk van grootte en specificaties.

7.2 Buurtbatterijen (o.a. Lithium of Zout)

Stemmen voor: 79%

Wat is het advies?

Installeer buurtbatterijen op wijkniveau om lokaal opgewekte energie, zoals zonne- en windenergie, op te slaan en efficiënt te verdelen onder bewoners en bedrijven in de buurt.

Wat is er nodig?

- Identificatie van geschikte locaties en wijkinitiatieven.
- Onderzoek naar de haalbaarheid van zoutwaterbatterijen als duurzaam alternatief voor lithium.
- Regelgeving en beleidsaanpassingen om buurtbatterijen mogelijk te maken.
- Subsidies en cofinanciering om initiatieven te stimuleren.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2026:** Efficiënter gebruik van lokaal opgewekte energie, ondersteuning bij peakshaving en minder belasting van het net.

Wat kost het?

- Buurtbatterij: €50.000 – €200.000, afhankelijk van grootte en capaciteit.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Draagvlak en bereidheid onder buurtbewoners om deel te nemen.
- Geschikte locaties en verzekerbareheid van buurtbatterijen.
- Regels en standaarden voor geluidsimpact en veiligheid.
- Verdeling van voordelen en kosten binnen de gemeenschap.

7.3 Eilandbatterijen (o.a. Lithium of Zout)

Stemmen voor: 72%

Wat is het advies?

Installeer grootschalige batterijopslag op Texel om energieoverschotten op te vangen en peakshaving te realiseren.

Wat is er nodig?

- Samenwerking met TexelEnergie en Liander voor netintegratie.
- Financiering via subsidies en coöperatieve modellen.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2027:** Optimalisatie van WadKabel en netstabiliteit.

Wat kost het?

€1.000.000 – €2.000.000 per installatie.

7.4 Waterstofopslag

Stemmen voor: 59%

Wat is het advies?

Gebruik overtollige zonne-, wind- en getijdenenergie om waterstof te produceren en op te slaan. Waterstof kan worden ingezet voor transport, verwarming en elektriciteitsopwekking.

Wat is er nodig?

- Bouw van een waterstofproductiefaciliteit in samenwerking met TexelEnergie.
- Integratie van waterstof in transport en verwarming.
- Innovatieve samenwerking voor infrastructuurontwikkeling.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2030:** Langdurige energieopslag en veelzijdige toepassingen.

Wat kost het?

Kosten afhankelijk van schaal en technologie; verdere analyse nodig.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Haalbaarheid en kosteneffectiviteit.
- Technologische obstakels en subsidiemogelijkheden.

7.5 Thermische opslag

Stemmen voor: 66%

Wat is het advies?

Gebruik thermische buffers om warmte-energie op te slaan, gericht op huishoudens en bedrijven met hoge warmtebehoeften.

Wat is er nodig?

- Ondersteuning voor innovatieprojecten met thermische buffers.
- Onderzoek naar koppelingen met biovergisting en lokale warmtebronnen.

Wat levert het op en wanneer?

- **Vanaf 2030:** Balans tussen duurzame opwek en warmtevraag in de winter.

Wat kost het?

Afhankelijk van systeem en schaalgrootte; verdere specificatie nodig.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Technologische haalbaarheid en subsidiekansen.
- Optimalisatie voor langdurige warmteopslag.

Cluster Beheer

8. Organisatie en regelgeving

8.1 Regelgeving en praktische uitvoerbaarheid door de gemeente

Stemmen voor: 79%

Wat is het advies?

Creëer ruimte in het omgevingsplan om verduurzaming en innovatieve energieoplossingen mogelijk te maken via een binnenplanse vrijstelling.

Wat is er nodig?

- Inhuur van een stedenbouwkundig adviesbureau.
- Regelmatige herziening van het omgevingsplan (€20.000-30.000 per jaar).

Wat levert het op en wanneer?

- **Korte termijn (2-5 jaar):** Meer ruimte voor duurzame initiatieven en snellere implementatie.

Wat kost het?

Inhuurkosten van stedenbouwkundige expertise.

8.2 Energie-ambassadeur

Stemmen voor: 88%

Wat is het advies?

Stel een energie-ambassadeur of -commissie aan die verantwoordelijk is voor communicatie, beleidsontwikkeling, vergunning advies en betrokkenheid bij duurzame initiatieven.

Wat is er nodig?

- Aanstellen van een team van 3-5 medewerkers in schaal 10-11.

Wat levert het op en wanneer?

- **Binnen 2-3 jaar:** Betere samenwerking, duidelijkheid en versnelling van duurzame initiatieven.

Wat kost het?

Loonkosten voor het team en operationele middelen.

8.3 Lessen uit het verleden

Stemmen voor: 81%

Wat is het advies?

Leer van eerdere rapporten en verbeter beleidsvoering door realistische doelen te stellen en systematische planning in te voeren.

Wat is er nodig?

- Implementatie van een planningscyclus (Plan/Do/Check/Act).
- Aanstelling van een energiecommissaris voor continuïteit en samenhang.
- Maak een strategie of ontwerpplannen, die 6 jaar of langer meegaan. Die looptijd in combinatie met een Energie Commissaris moet ervoor zorgen dat plannen een uitvoeringshorizon krijgen die niet meer afhankelijk zijn van een steeds wisselend college.

Wat levert het op en wanneer?

- **Direct en doorlopend:** Betere betrokkenheid en planmatige aanpak van energievraagstukken.

Wat kost het?

Kosten voor versterking van ambtelijke capaciteit en advies.

9. Algemeen

9.1 Texelse Ambitie: Zelfvoorzienend in de Basisbehoefte

Wat is het advies?

Het vaststellen van een duidelijke ambitie om zelf te voorzien in de basisbehoefte van elektriciteit, gericht op huishoudens en verschillende soorten bedrijven.

Drie opties voor zelfvoorzienendheid:

1. Huishoudens exclusief bedrijven.

Stemmen voor: 53%

2. Huishoudens inclusief primaire bedrijven (zoals supermarkten en zorginstellingen).

Stemmen voor: 63%

3. Huishoudens inclusief alle niet-toerisme-gerelateerde bedrijven, met uitzondering van toeristische bedrijven die voor hun eigen voorziening zorgen.

Stemmen voor: 68%

Benodigde stappen:

1. **Draagvlak creëren:** Peiling en bewustwording onder bewoners en toeristen.
2. **Gemeentelijke ondersteuning:** Communicatie en faciliteren van samenwerking.
3. **Data verzamelen:** Inzicht in energievraag en lokale opwekking.
4. **Strategieontwikkeling:** Actieplan en beleidsversoeplingen.

Wat levert het op en wanneer?

- **Korte termijn (2025-2030):** Duidelijk plan en eerste stappen richting zelfvoorziening.
- **Middellange termijn (2030-2040):** Lagere afhankelijkheid van externe energieleveranciers en volledige implementatie.

Wat kost het?

Kosten afhankelijk van keuzes in opwekking, opslag, en distributie.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Definitie van basisbehoefte en energiebehoefte per seizoen.
- Bijdragen van lokale opwekking en opslag.
- Obstakels bij uitvoering van de ambitie.

9.2. *Pas op de plaats*

Stemmen voor: 24%

Wat is het advies?

Beperk nieuwe aansluitingen en duurzaamheidsinitiatieven tijdelijk om de druk op het elektriciteitsnet te verminderen totdat er een nieuwe WadKabel ligt.

Wat is er nodig?

- Beleidsmaatregelen die energietransitie temporiseren.
- Actieve communicatie en bewustwordingscampagnes.

Wat levert het op en wanneer?

- **Tot 2035:** Stabilisatie van het bestaande netwerk en gerichte voorbereiding op toekomstige uitbreiding.

Wat kost het?

Minimale kosten; focus ligt op beleidsvoering.

Oorspronkelijke versie van de adviezen

Hieronder staan de adviezen zoals deze zijn gemaakt en ter stemming aangeboden door de deelnemers van het Texels Inwonersberaad op de laatste dag van het beraad, 14 december 2024.

Een stem kan op 6 keuzes ingevuld worden

Positief:

- 1 = Dit is helemaal wat ik graag wil
- 2 = Dit is wat ik graag wil
- 3 = Dit wil ik wel met een paar bedenkingen

Negatief:

- 4 = Ik heb bedenkingen
- 5 = Ik denk niet dat ik dit wil
- 6 = Dit wil ik helemaal niet

Er wordt gekeken naar het percentage positieve stemmen. Adviezen met een ruime meerderheid (70%) worden aangenomen.

Onder de 70% worden de adviezen niet aangenomen, maar wel vermeld in het eindrapport.

1. Energie besparen

1.1 “Wat je niet gebruikt, hoef je niet op te wekken” (uitgebreide versie)

De verkorte versie waarop gestemd is op 14-12-2024 staat onderaan dit advies

Stemmen voor 81%

Ons advies is: maak besparingsprogramma's die toegespitst zijn op huishoudens, vakantiewoningen en bedrijven. Denk hierbij aan isolatie(maatregelen), energiezuinige apparatuur, slimme thermostaten, batterijen, Smart Grid, delen van overshot energie met een ander e.d. om energiebesparing te stimuleren.

Hiermee zouden alle (vakantie)woningen energielabel A (streven van de Gemeente Texel) en alle bedrijven minimaal energielabel C (landelijke eis) halen vóór 2028. Sinds 1 juli 2023 is er een landelijke Energiebesparingsplicht (Bal +Bbl) voor locaties met een relevante milieubelastende activiteit én met een jaarlijks energiegebruik van meer dan 50.000 kWh of 25.000 m³ aardgas (equivalent). Tevens moet er ingezet worden om zelf energie op te wekken en op te slaan achter de meter.

Dit zorgt er op de korte termijn voor dat het energiegebruik verminderd wordt en op de langere termijn een steentje wordt bijgedragen aan het streven van de Gemeente Texel om 'all electric' te worden. Hierbij worden minima bewust meegenomen.

Dit alles kan niet los staan van de warmtetransitie die de Gemeente Texel naast streeft.

De kernwaarden worden (behalve dat bij het plaatsen van kleine windmolens deze aandacht nodig hebben) worden in het besparen, opwekken en opslaan achter de meter, niet geschaad.

Doel: Door de totale energiebehoefte van huishoudens, vakantiewoningen en bedrijven te verminderen, zal er naast directe kostenbesparingen voor de gebruiker, een lagere belasting van het net zijn en voldoet het huidige netwerk tot 2035. Voor woningen kunnen deze maatregelen 61% aan totale energiebehoefte schelen. Te bereiken door o.a. uitvoeren van isolatiemaatregelen, installatie van slimme thermostaten en energiezuinige apparatuur. Door zelf energie “achter de meter” op te wekken en op te slaan is er minder vraag van energie van het hoofdnnet.

De **belangrijkste organisatoren/verantwoordelijke** zijn de gemeente, TexelEnergie en TOP. Indien er een andere organisatie (bij) nodig is vermelden we die er apart bij.

De eerste stappen dienen proactief te worden gezet door de Gemeente Texel, TexelEnergie en TOP.

Kosten: Nog niet als totaal plaatje bekend, voor zover mogelijk hebben we de kosten aangegeven. Het verleden leert dat besparingen zichzelf terugverdienen en dat subsidie verlenen zich dubbel en dwars terugverdienen. Van de 1 miljoen - van de verkoop van NUON- die als subsidiemotor ingezet is voor verduurzaming op Texel, heeft uiteindelijk op Texel geresulteerd dat er voor 13 miljoen is geïnvesteerd. Dit heeft gezorgd voor o.a. kostenbesparing per bewoner op het energieverbruik; economie verhogende werking - omzet op het eiland stijgt, meer werkgelegenheid; lagere belasting van het net.

Door gerichte energie-audits, collectieve inkoop en het stimuleren van bewustwording en technologieën, zoals slimme thermostaten, kan de gemeenschap aanzienlijke energiebesparingen realiseren. Dit bevordert duurzaamheid en verlaagt de energierekening van bewoners en bedrijven en de energienet belasting.

Actiepunten voor Implementatie van "Energiebesparing, Nu en in de Toekomst"

1. Lokaal Energie-Expertteam Oprichten

Actie: Richt een **proactief LOKAAL** team van energie-experts op om bewoners en bedrijven te ondersteunen met advies over energiebesparing, subsidieaanvragen en praktische uitvoering van maatregelen. Dit team kan dienen als centraal aanspreekpunt voor alle energiebesparingsvragen.

Wij dringen erop aan om een proactief LOKAAL Team samen te stellen, er is voldoende "knowhow" op het eiland aanwezig en dit loket zal meer dan 10 jaar bestaan en kan direct beginnen (per 1-2-2025), dan riskeer je niet dat er mensen- en dus kennis- verdwijnen van het eiland.

Dit Lokale team gaat direct beginnen en zal zich richten op het initiëren van:

1. uitrol van Slimme Thermostaten en Energiebeheersystemen (kan al voor energiescan)
2. uitvoeren van een gratis energiescan toegespitst op huishoudens, vakantiewoningen en bedrijven;
3. bewustwordingscampagne om bewoners en bedrijven t.a.v. energiebesparing;
4. informeren over subsidies en financieringsopties voor energiebesparende maatregelen;
5. collectieve inkoop van energiebesparende materialen;
6. monitoring en evaluatie van energiebesparende maatregelen, terugkoppelen aan gemeente;
7. extra aandachtspunten voor vakantiewoningen
8. voldoende zonnepanelen, zonneboilers en kleine windmolens op geïsoleerde huizen.
9. eigen opslag voor de "piekmomenten"
10. vervangen van de "oude" gas cv-ketel.
11. de gemeente ondersteunen en "wakker" houden / gemeente adviseren over vereenvoudigen/ versoepelen van vergunningen.

Er bestaat een loket Duurzaam Bouwloket. Wat niet optimaal is, waar een beperkt aantal gratis telefoongesprekken en gratis keukentafelgesprekken zijn ingekocht door de gemeente, niet voldoende op lokaal niveau en goed voor alle huishoudens is gericht, dus niet voldoet.

Door wie: Gemeente, TexelEnergie en TOP richten het lokale Energie-Expertteam op, en nodigen experts (zie wat het Energie-Expertteam moet ondersteunen) uit van ondernemers, energie-expert van het eiland. Met de nadruk op LOKAAL.

Tijdslijn: Binnen 6 maanden.

Kosten: salaris vaste medewerkers + ingehuurde medewerkers

Kernwaarden: geen invloed

Dit Lokale team gaat direct beginnen en zal zich richten op het initiëren van:

1. Uitrol van Slimme Thermostaten en Energiebeheer-systemen (al voor de energiescan)

Actie: Stimuleer het gebruik van slimme thermostaten en energiebeheer-systemen door subsidies en voorlichtingscampagnes. Deze systemen helpen om het energieverbruik van huishoudens (ook die van de toeristen) en bedrijven te optimaliseren door bijvoorbeeld de verwarming automatisch aan te passen op basis van gebruik en buitentemperatuur en direct een verlaging in stookkosten en energieverbruik.

Door wie: campagne + subsidieregeling (lokale inkoop) optuigen: lokale Energie-Expertteam + Gemeente Texel.

Tijdslijn: direct -12 maanden.

Kosten: Energiebeheer-systemen+ slimme thermostaten vanaf € 650.

2. Uitvoeren van een Energiescan / transmissiescan gekoppeld aan het energielabel voor Huishoudens, Vakantiewoningen en Bedrijven.

Dit is een essentiële STAP die GOED uitgevoerd moet worden en moet GRATIS zijn!

Actie: Organiseer een energie-audit programma gecombineerd met een energielabel bepaling (indien nodig) waarbij huishoudens en bedrijven (denk aan kerken en gymzalen) een gratis energie-audit kunnen aanvragen om inzicht te krijgen in hun energieverbruik en besparingsmogelijkheden (denk aan direct vervanging van oude apparaten). Vervolgens maatwerk (uitleg) per energie-audit m.b.t. isolatie, energiezuinige technologieën e.d., met als uiteindelijk streven iedereen naar energielabel A (energiearme woning) en bedrijven op een energielabel C of hoger te tillen. Als het goed is worden de nieuwbouw huizen al “afgeleverd” met een label A+++, ook voor hun zal het goed zijn om een energie-audit te ondergaan om extra besparingen op te leveren.

Monitoring (zie ook punt 7): Sla deze gegevens allemaal op in een database (o.a. hulp bij collectieve inkoop materialen).

Door wie: lokale Energie-Expertteam stuurt dit aan; uitvoering bijvoorbeeld Bureau BAEK (Etienne van Bennekom), i.s.m. dorpscommissies.

Tijdslijn: Start binnen 6 maanden; in samenwerking met de dorpscommissies.

Kosten: €1000 per woning/gebouw; van woningen in een straat die op hetzelfde moment zijn gebouwd hoeft je maar 3 tot 4 woningen te meten (bijvoorbeeld 2 hoek -, 1 of 2 tussenwoningen).

3. Bewustwordingscampagne om bewoners en bedrijven voor Energiebesparing

Kosten: promotie materiaal, promotie campagne, sprekers op vergaderingen

Tijdslijn: Is al aan de gang, doorlopend de komende jaren. In samenwerking met de dorpscommissies; VVE o.a. van de vakantieparken.

4. Centraal informatiepunt maken dat informeert over en ondersteunt bij subsidies en financieringsopties voor Energiebesparende Maatregelen

Actie: Loket maken. Informeer inwoners en bedrijven over beschikbare subsidies en leningen voor energiebesparende maatregelen (denk aan 0% leningen; isolatiefonds; glas subsidies e.d.). Collectieve subsidie voor aanschaf materialen – dus subsidie onafhankelijk maken van de “aannemers”. Onderzoek nieuwe

gemeentelijke regelingen om energiebesparing toegankelijker te maken voor lagere inkomens. En denk aan de gebouwen als kerken, gymzalen van de dorpen.

Door wie: Lokale Energie-Expertteam

Tijdslijn: Binnen 6 maanden.

Kosten: leden van het Lokale Energie-Expertteam

5. Collectieve Inkoop van Energiebesparende Materialen

Actie: Organiseer een collectieve inkoopactie (bijvoorbeeld op inschrijving ala eigen huis) voor energiebesparende materialen zoals isolatie, HR++-glas, en energiezuinige apparaten om kosten te verlagen voor inwoners en bedrijven. Dit maakt energiebesparende maatregelen toegankelijker en financieel haalbaarder.

Door wie: TexelEnergie; ondernemers

Tijdslijn: Binnen 9 maanden.

6. Monitoring en Evaluatie van Energiebesparende Maatregelen

Actie: Ontwikkel een monitoringssysteem om de effecten van de geïmplementeerde energiebesparende maatregelen te meten. Verzamel data over energiebesparing, terugdringing van CO₂-uitstoot, en de kostenbesparingen voor huishoudens en bedrijven.

Door wie: Lokaal Energie-Expertteam i.s.m. dorpscommissies

Tijdslijn: start binnen 6 maanden

7. Extra aandachtspunten voor vakantiewoningen

Actie: VVE's verleiden om energieverbruik te verlagen op het park.

Handhaving Gemeente dat alle vakantiewoningen een energielabel hebben (sinds 1-1-2024 verplicht als je verhuurt). Vervolgens er via voorlichting aan werken dat deze allemaal naar label A worden opgetrokken. Parken moeten de energie zelf achter de meter regelen.

Events organiseren voor de VVE om ze uit te leggen waarom er bespaard moet worden.

Tijdslijn: heden – doorlopend.

8. Voldoende zonnepanelen en zonneboilers op geïsoleerde huizen en bedrijven, eventueel in combinatie met kleine windmolens.

Zonnepanelen gaan niet zonder windmolens. Er bestaan diverse types zonnepanelen (denk aan losse -, dakpan- en nokzonnepanelen) en diverse types windmolens (denk aan wakkels, RigdeBlade, kleine windmolens bij boerderijen). Allemaal opwek “achter” de meter!

Kosten: zie advies “windmolens”.

Tijdslijn: heden – doorlopend.

Kernwaarden: kan van invloed zijn; maar het is hier de vraag wat zwaarder weegt, een niet zo'n fraai dak of een iets hogere windmolen naast een boerderij, op een huis of de kernwaarden. Vogelsterfte kan voorkomen worden door o.a. 1) 1 blad van de windmolen zwart te maken (Noors onderzoek wijst uit dat er bij de 22 in Noorwegen bestaande verschillende type vogels minder sterfte is); 2) tijdens de vogeltrek, op radar is te detecteren, de molen stilzetten tot de trek voorbij is; 3) 360° rondom camera op de molen met een vogelherkenningsprogramma en die de molen stil zet als er een, wat wij een belangrijke vogel vinden langs komt (zeearend).

Nodig: subsidie, vergunningen en windmolenbeleid aanpassen.

9. Eigen opslag voor de “piekmomenten”

Er zijn momenten dat iedereen thuis is en dat er te veel vraag aan het net is (o.a. tussen 16.00 uur en 21.00 uur). Er zijn ook momenten dat er te veel energie naar het net wordt afgeleverd (zomer). In deze gevallen zou een thuisbatterij (van rond 9 kWh eengezinswoning) een oplossing zijn. Er zijn diverse mogelijkheden om een teveel of goedkope energie op te slaan. Denk aan Lithium -(LFP), zoutwater-, aqua- (<https://aquabattery.com/>) en grafeen-batterij (grp-

energy.nl) (deze laatste zijn minder schadelijk en brandgevaarlijk t.o.v. lithium). Op dit moment lijkt grafeen-batterij de beste keus als huisbatterij. Maar de markt verandert snel, dus er moet een vinger aan de pols gehouden worden.

Er kan ook een keuze gemaakt worden voor een buurt (grafeen)batterij.

Actie: Elk huis – in ieder geval nieuwbouw – een eigen huis- of collectieve batterij, of een andere manier van collectieve warmteopslag (in een grote kuil water – zie o.a. project op Vlieland), zie verder advies opslag.

Kosten: vanaf € 3300 per batterij.

Tijdslijn: heden – doorlopend.

Nodig: subsidie

10. Vervangen van de “oude” gas CV ketel.

Bij het vervangen de “oude” cv-ketel kan i.p.v. een (hybride)warmtepomp ook een Remeha CV met sterling motor in combinatie met een paar zonnepanelen gekozen worden – door deze techniek heb je minder zonnepanelen nodig om je huis te verwarmen. Samen inkopen; Gasloos garantie.

CV ketel vervangen door warmtepomp.

CV ketel vervangen door een warmtenetwerk op wijk niveau.

Actie: Elk huis – in ieder geval de nieuwbouw – een (hybride) warmtepomp.

Tijdslijn: heden – doorlopend.

11. Gemeente

Actie: Lokaal Energie-Expertteam moet Gemeente ondersteunen en “wakker” houden!

Want: Gemeente moet op korte termijn en doorlopend:

- op het gebied van informatie m.b.t. besparen actiever zijn! Dus vanuit de gemeente de gratis energiescan aanbieden.
- meerjarenplan maken m.b.t. energietransitie en energiegebruik verminderen. Verder vooruitkijken!

Nu al nadenken wat er waar moet worden aangelegd voor de toekomst. Met vooruitziende blik nu al voorzieningen aanleggen of laten liggen. Regeren is vooruitzien!

Denk o.a. aan: het zeer goede gasleidingennetwerk - laten liggen (transport waterstof), transport mogelijkheden warmtenet, gezamenlijke buurtbatterij verbinden met huizen, een energie hub ed.. Nu meenemen bij de nu geplande werkzaamheden voorkomt later extra werkzaamheden (weer straat open) !

- beleidsplannen m.b.t. kleine windmolens maken (dit ligt bij de gemeente en niet bij de Provincie).

- vergunningen en subsidies vereenvoudigen! Zoals waar mag een buurtbatterij geplaatst worden; hoe hoog mag een windwokkel op een dak zijn, etc.

1.1 Wat je niet verbruikt, hoef je niet op te wekken (verkorte versie)

Stemmen voor 81%

Ons advies is: maak besparingsprogramma's die toegespitst zijn op huishoudens, vakantiewoningen en bedrijven. Denk hierbij aan isolatie(maatregelen), energiezuinige apparatuur, slimme thermostaten om energiebesparing te stimuleren. Hiermee zouden alle (vakantie)woningen energielabel A (streven van de Gemeente Texel) en alle bedrijven minimaal energielabel C (streven Gemeente Texel) halen vóór 2028. Dit zorgt er op de korte termijn voor dat het energiegebruik verminderd wordt en op de langere termijn een steentje wordt bijgedragen aan het streven van de Gemeente Texel om 'all electric' te worden. Hierbij worden minima bewust meegenomen.

Doel: Door de totale energiebehoefte van huishoudens, vakantiewoningen en bedrijven te verminderen, zal er naast directe kostenbesparingen voor de

gebruiker een lagere belasting van het net zijn en voldoet het huidige netwerk tot 2035. Voor woningen kunnen deze maatregelen 61% aan totale energiebehoefte schelen. Te bereiken door o.a. uitvoeren van isolatiemaatregelen, installatie van slimme thermostaten en energiezuinige apparatuur. De eerste stappen dienen *proactief* te worden gezet door de Gemeente Texel, TexelEnergie en TOP.

Kosten: Nog niet bekend, maar het verleden leert dat besparingen zichzelf terugverdienen (1 miljoen subsidie resulteerde op Texel in 13 miljoen economisch voordeel).

Actiepunten voor Implementatie

Lokaal Energie-Expertteam Oprichten

Actie: Richt een *proactief lokaal* team van energie-experts op om bewoners en bedrijven te ondersteunen met advies over energiebesparing, subsidieaanvragen en praktische uitvoering van maatregelen. Dit team kan dienen als centraal aanspreekpunt voor *alle* energiebesparingsvragen.

Dit team zal meer dan 10 jaar bestaan en direct beginnen en zal zich richten op het initiëren van:

uitvoeren van een gratis energiescan toegespitst op huishoudens, vakantiewoningen en bedrijven;

collectieve inkoop van energiebesparende materialen;

bewustwordingscampagne om bewoners en bedrijven t.a.v. energiebesparing;

informerend over subsidies en financieringsopties voor energiebesparende maatregelen;

monitoring en evaluatie van energiebesparende maatregelen, terugkoppelen aan gemeente; gemeente adviseren over vereenvoudigen/versoepelen van vergunningen.

Tijdslijn: Binnen 6 maanden.

We denken hierbij aan:

- **Uitrol van Slimme Thermostaten en Energiebeheersystemen (al voor energiescan)**
Tijdslijn: direct -12 maanden.
- **Uitvoeren van een gratis energiescan/transmissiescan voor huishoudens, vakantiewoningen en bedrijven.**
Dit is een essentiële STAP die GOED uitgevoerd moet worden en moet GRATIS zijn!
Tijdslijn: Start binnen 6 maanden, in samenwerking met de dorpscommissies.
- **Centraal informatiepunt maken dat informeert over en ondersteunt bij subsidies en financieringsopties voor Energiebesparende Maatregelen**
Tijdslijn: Binnen 6 maanden.
- **Collectieve Inkoop van Energiebesparende Materialen**
Tijdslijn: Binnen 9 maanden.
- **Monitoring en Evaluatie van Energiebesparende Maatregelen**
Terugkoppeling naar gemeente om langdurig consequent beleid te voeren.
Tijdslijn: start binnen 6 maanden i.s.m. dorpscommissies.
- **Extra aandachtspunten voor vakantiewoningen**
In samenwerking met parken en VVE; moeten de energie zelf achter de meter regelen.
Tijdslijn: heden – doorlopend.
- **Gemeente moet vergunningen vereenvoudigen!**
Gemeente moet op het gebied van informatie m.b.t. besparen actiever zijn!
Tijdslijn: heden – doorlopend.

2. Windenergie

2.1. Geen grote windmolens (boven 50 meter tiphoogte)

Stemmen voor 84%

Dit is niet in lijn met de Texelse kernwaarden en daarom ook niet verder uitgezocht door deze werkgroep.

2.2. Vrijwel onzichtbare windturbines

Stemmen voor 82%

Het omzetten van windenergie naar elektrische energie is eigenlijk een no-brainer op Texel; het eiland ligt op de meest windrijke plek van Nederland, de wind is vrijwel altijd aanwezig en op z'n sterkst in de winter (daarmee is het een perfecte aanvulling op zonne-energie)

de wind komt aan over zee en is daardoor op geringe hoogte al laminair, waardoor geen hoge windmolens nodig zijn, de wind is gratis, doordat dit voorstel over energie achter de meter gaat is het niet afhankelijk van Liander en kan er snel mee begonnen worden

Er zijn een aantal hoegenaamd onzichtbare windturbines die aan de schoorsteen of nok van een gebouw geplaatst kunnen worden, zoals de Ridge blade of aeromine. De opbrengst hiervan kan in combinatie met zonnepanelen voldoende stroom opbrengen voor één huishouden. Er kan een batterij worden toegevoegd om energie gedurende een korte tijd (een paar dagen) op te slaan.

Wat is er nodig om dit te realiseren?

Vergunningen voor het plaatsen bij particulieren en bedrijven moeten worden afgeschaft – Gemeente Texel en wellicht Provincie Noord Holland subsidies en/of rentevrije leningen – Gemeente Texel.

Wat levert het op en wanneer?

Vanaf 2025 als de gemeente en provincie vergunningen snel aanpassen of afschaffen genoeg voor één huishouden

Wat kost het?

Ridge Blade EUR 5.000 – EUR 10.000

Thuisbatterij vanaf ongeveer EUR 10.000

Wat moet er nog uitgezocht worden?

Hoeveel en wanneer zijn blades etc. en thuis batterijen te leveren?

Kun je een batterij in huis plaatsen en is dat nog te verzekeren?

Wat is de maximale toegestane hoeveelheid geluid?

Hoeveel last heb je van het geluid?

Dirk Schraag noemde ook nog: de schade aan gevels of schoorstenen die kan ontstaan door kleine windmolens rechtstreeks aan een gebouw te bevestigen (al was er in dat verhaal over de ervaringen van de buurman wel sprake van een combinatie van een Chinese windmolen en een portie zelf geknutsel...).

Deze manieren van wind energie omzetten in elektrische energie kunnen bij wijze van spreken *morgen* al toegepast worden, mits regelgeving en

vergunningen hiervoor aangepast worden. Zie het voorbeeld van de stad Alkmaar die dit soorten windturbines heeft toegestaan.

2.3. Windwokkel of mini windmolen

Stemmen voor 78%

Het omzetten van windenergie naar elektrische energie is eigenlijk een no-brainer op Texel;

het eiland ligt op de meest windrijke plek van Nederland, de wind is vrijwel altijd aanwezig en op z'n sterkst in de winter (daarmee is het een perfecte aanvulling op zonne-energie) de wind komt aan over zee en is daardoor op geringe hoogte al laminair, waardoor geen hoge windmolens nodig zijn, de wind is gratis, doordat dit voorstel over energie achter de meter gaat is het niet afhankelijk van Liander en kan er snel mee begonnen worden

De zogenaamde windwokkel of mini windmolen of één van de vele alternatieve windturbines zoals bijv. de blade; een dusdanig kleine windturbine dat deze niet opvalt in het landschap.

Op de schets weergegeven als zeer kleine windmolen van maximaal 3m hoog.

Wat is er nodig om dit te realiseren?

vergunningen voor het plaatsen bij particulieren en bedrijven moeten worden afgeschaft – Gemeente Texel en wellicht Provincie Noord Holland subsidies en/of rentevrije leningen – Gemeente Texel.

Wat levert het op en wanneer?

Vanaf 2025 als de gemeente en provincie vergunningen snel aanpassen of afschaffen per installatie is genoeg voor één huishouden

Wat kost het?

Windwokkel EUR 2500-5000

Mini windmolen EUR 3000-4000

Thuisbatterij EUR 10.000

Wat moet er nog uitgezocht worden?

Hoeveel en wanneer zijn blades etc. en thuis batterijen te leveren?

Kun je een batterij in huis plaatsen en is dat nog te verzekeren?

Wat is de maximale toegestane hoeveelheid geluid?

Hoeveel last heb je van het geluid?

Deze manieren van windenergie omzetten in elektrische energie kunnen bij wijze van spreken *morgen* al toegepast worden, mits regelgeving en vergunningen hiervoor aangepast worden. Zie het voorbeeld van de stad Alkmaar die dit soorten windturbines heeft toegestaan.

2.4. Windmolen kleiner dan 15m

Stemmen voor 69%

Met name voor boerderijen is een kleine (<15m zoals de voormalig E.A.Z. windmolen) een prima optie om voldoende energie op te wekken voor eigen gebruik. Omdat deze windmolens niet hoger zijn dan de boerderij waarnaast deze is opgesteld, vallen ze nauwelijks op in het landschap.

Wat is er nodig om dit te realiseren?

vergunningen voor het plaatsen bij particulieren en bedrijven moeten worden afgeschaft – Gemeente Texel en wellicht Provincie Noord Holland
subsidies en/of rentevrije leningen – Gemeente Texel.

Wat levert het op en wanneer?

Vanaf 2025 als de gemeente en provincie vergunningen snel aanpassen of afschaffen genoeg voor één boeren bedrijf.

Wat kost het?

Windmolen EUR 75.000

Batterij EUR 20.000

Wat moet er nog uitgezocht worden?

Is voor een thuis batterij een vergunning nodig?

Hoeveel en wanneer zijn blades etc. en thuis batterijen te leveren?

Wat is de maximale toegestane hoeveelheid geluid?

Hoeveel last heb je van het geluid?

Hoeveel last heb je van de slag schaduw?

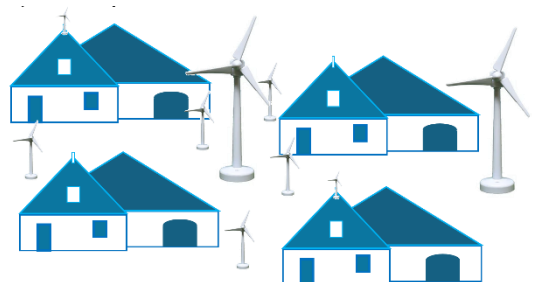
Hoeveel vogels hebben nu daadwerkelijk last van de windmolen?

Deze manieren van wind energie omzetten in elektrische energie kunnen bij wijze van spreken *morgen* al toegepast worden, mits regelgeving en vergunningen hiervoor aangepast worden. Zie het voorbeeld van de stad Alkmaar die dit soorten windturbines heeft toegestaan.

2.5 Wind voor buurtschappen

Stemmen voor 59%

Naast individuele opstellingen van windturbines moet ook toegestaan worden dat buurtschappen en/of vakantieparken gezamenlijk stroom opwekken met een energie mix van wind en zon naar analogie van de postcoderoos voor zonnepanelen. Dit voorstel betreft ook een buurtbatterij voor opslag van de energie. In dit voorstel wordt uitgegaan van energie achter de meter, in een buurtschap en/of vakantiepark wordt dus ieder huis aangesloten op de buurt batterij. Bij een buurtschap is aansluiting uiteraard vrijwillig.

Wat is er nodig om dit te realiseren?

vergunningen voor het plaatsen – Gemeente Texel en wellicht Provincie Noord Holland
vergunningen voor het plaatsen van een buurt batterij – Gemeente Texel
vergunningen nodig om kabels naar huizen te leggen – Gemeente Texel
subsidies en/of rentevrije leningen – Gemeente Texel

Wat levert het op en wanneer?

van af 2030 als de gemeente en provincie vergunningen snel aanpassen of afschaffen per installatie is het afhankelijk van de grootte van de installatie en het aan huishoudens dat mee doet.

Wat kost het?

De kosten zijn afhankelijk van de grootte van de installatie

Wat moet er nog uitgezocht worden?

Welke vergunningen zijn voor een buurtbatterij nodig?

Hoeveel en wanneer zijn blades etc. en buurtbatterijen te leveren?

Waar kun je buurtbatterijen plaatsen en is dat te verzekeren?

Wat is de maximale toegestane hoeveelheid geluid?

Hoeveel last heb je van het geluid?

Hoeveel last heb je van de slag schaduw?

Mag een buurtschap energie producent worden?

Mag het collectief kabels aanleggen van buurtbatterij naar woonhuizen of van een vakantiepark batterij naar vakantiehuizen?

De prijs van deze oplossing

2.6 Grotere windmolens (tot 50 meter tiphoogte)

Stemmen voor 29%

Er zouden op het eiland een paar plekken kunnen worden geselecteerd waar een aantal grotere (maar niet hoger dan 50 meter (tiphoogte), zoals die in Oudeschild) windmolens geplaatst worden. Vooral in de polder van het NIOZ (zoals uit het advies van de vogelbescherming blijkt) zullen ons inziens zulke windmolens nauwelijks tot horizonvervuiling leiden.

Wat is er nodig om dit te realiseren?

vergunningen voor het plaatsen van de windmolens– Gemeente Texel

kabel plus aansluiting op het net - Liander

subsidies en/of rentevrije leningen – Gemeente Texel

is een coöperatie mogelijk?

Wat levert het op en wanneer?

na 2030

per molen circa 5000 MWh per jaar

Wat kost het?

1 molen kost EUR 1.250.000

Wat moet er nog uitgezocht worden?

Wat is de maximale toegestane hoeveelheid geluid?

Hoeveel last heb je van het geluid?

Hoeveel last heb je van de slag schaduw?

Aan wie lever je de stroom?

Wanneer kan Liander windmolens aansluiten?

Hoeveel vogels hebben nu daadwerkelijk last van de windmolen?

Indien de molens in zee worden geplaatst: wat is er bekend over het effect van de windmolen op onderwaterleven?

3. Zonne-energie

3.1 Zon op bestaande (overheid)infrastructuur

Stemmen voor 90%

Ons advies is om **in te zetten op zonne-energie op zoveel mogelijk manieren bij bestaande infrastructuur en gebouwen**. Dat gaat om de infrastructuur van de gemeenten (+ andere overheden) zoals fietspaden en carports in de centra van de dorpen. Zoveel mogelijk achter de meter tot 2028.

Eén randvoorwaarde is hierbij belangrijk:

De oplossingen zijn met inachtneming van de kernwaarden en verstoren het landschap niet of minimaal.

3.2 Zon op en om huizen en bedrijven

Stemmen voor 90%

Ons advies is om naast zonne-energie bij gemeentelijke infrastructuur een strategie op te zetten voor zoveel mogelijk zonnepanelen op daken, muren en andere innovatieve manieren rondom de huizen en bedrijven op Texel.

Enkele richtlijnen:

Mensen die minder te besteden hebben worden (financieel) ondersteund.

Tot 2028 worden bedrijven en inwoners (incl. recreatieparken) gestimuleerd om nieuwbouw en 'upgrades' (laadpalen etc.) **achter de meter** op te lossen, dit om de net congestie te verminderen.

Ook wordt iedereen (woningen + bedrijven etc.) gestimuleerd om (zonne)oplossingen '**achter de meter**' te zoeken. Iedereen kan daarbij financiële ondersteuning krijgen, waarbij financiële ondersteuning bij lagere inkomens hoger is dan bij de hogere inkomens.

3.3 Zonnepanelen bezitten en beheren vanuit collectief

Stemmen voor 84%

Ons advies is om parallel aan de opmaak van een strategie voor zonne-energie bij woningen, bedrijven en infrastructuur onderzoeken of **collectief bezit en beheer van zonnepanelen vanuit een coöperatie als TexelEnergie of de Gemeente zelf mogelijk is**. Daarmee zou voorkomen moeten worden dat iedereen 'zelf iets bedenkt en oplost' en het collectief mist om iedereen van voldoende energie te voorzien (bijv. bij mensen die geen panelen op het dak kunnen plaatsen). Dit collectief overstijgt de bestaande coöperaties en/of lokale initiatieven zoals Postcoderoos.

3.4 Grote zonneweide

Stemmen voor 41%

Ons advies is om op het **landbouwareaal** van Texel (bijv. in polder Eierland boven het vliegveld) **een grote zonneweide te realiseren** tussen de 50 en 100 hectare die, in ieder geval in combinatie met een opslag, Texel kan voorzien van 50% tot 75% van de opwek op het eiland. (100 hectare kan binnen 'een vierkant' boven het vliegveld tussen Post- en Hoofdweg). Door deze tegelijkertijd ook als zoetwater opslag te gebruiken voor de landbouw in de omgeving is in het landschap alleen een dijk van +/- 2,5 meter zichtbaar en kan Texel in één klap zoet water en een energietekort oplossen!

Randvoorwaarden:

Oplevering pas na 2028 als het net-congestie probleem is opgelost!

De landbouw moet financieel goed gecompenseerd worden (en bereid zijn!). De eigenaar van het land mag voor een groot aandeel meeprofiteren!

Deze zonneweide is onderdeel van een aparte, nieuw gestichte coöperatie, waarvan opbrengsten ten goede komen aan Texelaars (of in een energiefonds worden gestoken). Als er nieuwe innovatieve manieren van energie opwek gerealiseerd worden dan kan de zonne-plas relatief eenvoudig weer inkrimpen en teruggegeven worden aan landbouwareaal.

4. Energie uit water

4.1 Advies Blue Energy

Stemmen voor 74%

Ons advies is om net als op de Afsluitdijk al gebeurt, ook bij enkele gemalen een Blue Energy-installatie neer te zetten. Bij een membraan komen zoet en zout water samen. En uit het verschil in zoutgehalte wordt energie opgewekt. Op Texel stroomt per jaar 44 miljoen kuub water weg. Dat is zonde!

Wat is er nodig om dit te realiseren?

Commitment van de gemeente, Rijkswaterstaat en waterschap

Het voorbeeld draait reeds. Het vergunningentraject moet doorlopen worden, maar is bekend.

Naast installatie in een gemaal vraagt het een unit ter grootte van een voetbalveld om de vrijkomende energie om te zetten in elektriciteit.

Wat levert het op en wanneer?

Tussen nu/2030 en erna

Een Blue Energy installatie werkt 80% van de tijd. Alleen bij harde wind niet.

De installatie op de Afsluitdijk werkt 132.000 KW op.

Een unit in 1 gemaal zou in theorie genoeg stroom kunnen opwekken voor 600 a 700 gezinnen. De oppervlakte van een unit beslaat 1 voetbalveld

Exacte cijfers qua oplevering zijn nog niet bekend.

Wat kost het?

De fabrikant van de installatie op de Afsluitdijk verwacht ene kostprijs van tussen de 10 en 15 cent per kWh

Wat moet er nog uitgezocht worden?

Subsidiemogelijkheden?

Is het, op basis van de hoeveelheid water, op Texel rendabel?

4.2. Advies Getijdenenergie

Stemmen voor 65%

Ons advies is om voor de opwek van duurzame energie, onder meer in te zetten op getijdenenergie. Het heeft een flinke potentie aan stroom opwek en is nauwelijks zichtbaar boven water. Waarmee het past binnen onze kernwaarden.

Het berust op een vlieger die door stromend water heen en weer vliegt. Een set vleugels in de vlieger zorgen voor een trekkende kracht aan de kabel van de vlieger waarmee elektriciteit opgewekt kan worden. De totale lengte van het apparaat is ongeveer 100 meter. Het apparaat zou bij een diepte groter dan 15 meter geïnstalleerd kunnen worden. Omdat de vlieger op de heen-en terugweg op een andere hoogte vliegt is de totale hoogte van de waterkolom waar hij doorheen gaat ongeveer 20 meter.

Wat is er nodig om dit te realiseren?

Commitment van de gemeente, provincies, Rijk, Rijkswaterstaat, Waddenfonds.

Bij grote projecten duurt een geheel traject vanaf het indienen van een complete vergunningsaanvraag ongeveer een half jaar, mits de aanvrager gedegen vooronderzoek heeft gedaan. Een dergelijk voortraject kan enkele jaren duren.

Getijdenenergie vlieger is geschikt voor lage stroomsnelheden en ondiepe wateren tussen Den Helder en Texel(mars diep) / tussen Texel en Vlieland(Engelschmangat).

Wat levert het op en wanneer? Tussen nu en 2030/ na 2030

Het voordeel aan getijdenenergie is dat het, ten opzichte van andere vormen van duurzame energie opwerk, altijd aanwezig is. In de winter wel met een hogere opwekpiek dan in de zomer.

De verwachting is dat Texel in 2030 ongeveer 81 GWh aan elektriciteit nodig heeft. Een deel van deze elektriciteit, ongeveer 16 GWh (20%), zal opgewekt worden door zonnestroom op Texel. Het maximale potentieel uit de Waddenzee is 40MW. Dit kan een aanzienlijke bijdrage leveren aan onze elektriciteitsopwekking.

Voor getijdenenergie is het Marsdiep een interessante locatie, omdat het hier tot 40m diep is en de stroming sterk is.

Een getijdenpark van 10 apparaten met een vermogen van 5 MW kan 18,5 GWh per jaar aan elektriciteit opwekken. Bij een park met meerdere apparaten liggen de apparaten in een rij en 125 meter uit elkaar. Een volgende rij apparaten kan op 500m afstand liggen.

Directe invoeding van elektriciteit via elektriciteitskabels naar Texel. Via een Power Take -off Unit wordt de geproduceerde elektriciteit getransformeerd naar 10 KV, waarmee het direct in te voeden is op het middenspanningsnet. Batterijopslag kan toegepast worden om grotere projecten in te passen

Wat kost het?

De kosten zijn niet exact te bepalen, vooral omdat getijdenenergie nog in ontwikkeling is. De kostprijs van getijdenenergie medio 2030 is ongeveer 25 eurocent per kWh. Er is financiële ondersteuning nodig van o.a. het Waddenfonds voor opschaling.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

Veel is al uitgezocht. Zie ook het rapport van TNO uit 2024; " Het potentieel van energie uit water in en rondom het Waddengebied". Waar de gemeente Texel 1 van de opdrachtgevers van is geweest. Nader onderzoek dient er nog wel gedaan te worden naar:

de impact van getijdenenergie op de ecologie. Eerdere onderzoeken hebben geen negatieve effecten aangetoond.

de kabels die op de zeebodem liggen en in of nabij Natura 2000 gebieden liggen.

De daadwerkelijke investeringskosten voor Texel/Waddenfonds/provincie/Rijk

Het ruimtelijke vergunningsproces (welke instantie moet wat leveren)

4.3 Advies Golfenergie

Stemmen voor 63%

Ons advies is om, voor de opwek van duurzame energie, onder meer in te zetten op golfenergie aan de noordwestzijde van Texel in de Noordzee. Het heeft een grote potentie aan stroom opwek en is nauwelijks zichtbaar boven water. Waarmee het past binnen onze kernwaarden.

Wat is er nodig om dit te realiseren?

Commitment van de gemeente, provincies, Rijk, Rijkswaterstaat, Waddenfonds en mogelijk InvestNL

Bij grote projecten duurt een geheel traject vanaf het indienen van een complete vergunningsaanvraag ongeveer een half jaar, mits de aanvrager gedegen vooronderzoek heeft gedaan.

Er zijn daarom regeltechnische en juridische wijzigingen nodig die de netbeheerders meer ruimte geven om andere factoren mee te nemen in de afwegingen voor de volgorde waarin projecten aangesloten worden om meer ruimte te bieden aan Energie uit Waterprojecten. En er zijn standaarden nodig voor de toetsing om de vergunningverlening te versnellen.

Wat levert het op en wanneer? Tussen nu en 2030 en na 2030

Het voordeel aan golfenergie is dat het, ten opzichte van andere vormen van duurzame energie opwerk, altijd aanwezig is. In de winter wel met een hogere opwekpiek dan in de zomer.

De verwachting is dat Texel in 2030 ongeveer 81 GWh aan elektriciteit nodig heeft. Een deel van deze elektriciteit, ongeveer 16 GWh (20%), zal opgewekt worden door zonnestroom op Texel. Er is voldoende potentieel aan golfenergie en voldoende ruimte op de Noordzee voor elke gewenste hoeveelheid. Dus ook voor de opwek van de overige 65 GWh (80%)

De ruimte die golfenergie installaties nodig hebben is beperkt. Voor de opwek van 15 GWh (ongeveer 20% van het totaal gebruik aan elektriciteit op Texel, 4000 huishoudens) uit golfenergie is 10 hectare nodig op de Noordzee. Hier liggen dan 50 golfenergieapparaten van 100 kW. 1 apparaat is ongeveer 10 bij 10 meter.

De verwachting is dat, met deze inzet en snelheid, er in 2026 alleen enkele (kleinschalige) pilotprojecten zijn gerealiseerd. Het concept opwek golfenergie kan daarna snel groeien. Afhankelijk van het tempo van opschaling van de technieken, het tempo van de vergunningverlening en de beschikbare netcapaciteit kan, rond 2030, 20 tot 40% van het elektriciteitsverbruik van Texel zelf opgewekt worden met golfenergie. Een verhoging van dit percentage na 2030 is, naar wens, mogelijk.

Wat kost het?

De kostprijs van golfenergie medio 2030 is ongeveer 32 eurocent per kWh. Er is financiële ondersteuning nodig van o.a. het Waddenfonds voor opschaling. Hoe meer er geïnvesteerd wordt in onderzoek, hoe minder eurocent per kWh uiteindelijk.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

Veel is al uitgezocht. Zie ook het rapport van TNO uit 2024; "Het potentieel van energie uit water in en rondom het Waddengebied". Waar de gemeente Texel 1 van de opdrachtgevers van is geweest. Nader onderzoek dient er nog wel gedaan te worden naar: de impact van golfenergie op de ecologie. Eerdere onderzoeken hebben geen negatieve effecten aangetoond. Er is zelfs een verwachting dat de golfenergie installaties een positieve impact kunnen hebben op de natuur/ecologie.

de kabels die op de zeebodem liggen en in of nabij Natura 2000 gebieden liggen.

De daadwerkelijke investeringskosten voor Texel/Waddenfonds/provincie/Rijk

Het ruimtelijke vergunningsproces (welke instantie moet wat leveren).

5. Aardwarmte

5.1 advies aardwarmte

Stemmen voor 74%

Omschrijving van het advies

Op Texel is in 1964 tijdens een boring nabij de Hoofdweg (noord- oosten van Texel) een waterreservoir met een temperatuur van 93 °C op ca 2800 mtr aangetoond. Bestudering van de gegevens laat zien dat de temperatuur bij nader onderzoek boven de 100 °C zal liggen. Verdere gegevens tonen aan dat het gaat om een groot, goed doorstroombaar reservoir. In de scheepvaart gebruikte technieken zetten warmte uit water vanaf 90 °C om in elektriciteit. Vanuit deze gedachte adviseren wij Texel om aanwezige aardwarmte winning te ontwikkelen en deze warmte om te zetten in elektriciteit voor gebruik op het Texelse elektriciteitsnet.

Wat is er nodig om dit te realiseren?

Goedkeuring door de gemeente Texel, en een investering in verder geologisch onderzoek. Voorlichting aan de Texelse gemeenschap en andere belanghebbenden.

Fondsen, denk aan diverse subsidies en financieringen.

Gemeentelijke en Provinciale vergunningen.

Technische uitvoering:

Mede gezien de wens van de regering om vergelijkbare projecten in publieke handen te houden adviseren wij uitvoering in hoofdzakelijk plaatselijke, publieke handen te houden, bijvoorbeeld door oprichting van een coöperatie welke een projectgroep aanstuurt.

Wat levert het op en wanneer?

Uitvoering levert 15-20 % van de Texelse elektrische energiebehoefte per gerealiseerde unit op, welke continu, onafhankelijk van weersomstandigheden, winbaar is.

De methodiek is op schaalbaar naar meerdere units. Uitvoering voldoet aan de Texelse kernwaarden, en ondersteunt de zelfvoorzienendheid van Texel ten aanzien van energie.

Restwarmte uit het elektrificatie proces is inzetbaar voor plaatselijke verwarming, zoetwater productie, tuinbouw, of warmteafhankelijke productieprocessen.

Het opwekken van de elektriciteit is volledig CO2-vrij en bewerkstelligt klimaat- en energieneutraliteit.

Na het afronden van het vergunningstraject is de doorlooptijd van het project ongeveer anderhalf jaar,

2030 is dus uiterst haalbaar.

Een unit zoals voorgesteld kent een technische levensduur van ca 30 jaar (minimaal)

Wat kost het?

We hebben in 2017 al een sommatie van kosten gemaakt, denk aan 23 miljoen euro per unit. Hierbij is inflatie sindsdien meegenomen, er is niet gekeken naar incidentele prijsverhogingen voor de diverse onderdelen.

Het project zou regionaal een voortrekkersrol vervullen, en zal hoog subsidiabel zijn.

Wellicht zijn de bespaarde kosten van een niet aangelegde tweede WadKabel in te zetten.

Uitgaande van een subsidie niveau van 50 % en een rente van 6 % op het te financieren deel komen wij uit op een kWh prijs van 0.27 €, gezien de huidige ontwikkelingen op de energiemarkt aan de onderzijde van de kWh prijzen.

De winning is bij deze 0.27 € budgetneutraal.

In de kWh prijs is volledige vervanging van de unit na 20 jaar mee gecalculeerd.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

Voor het advies zijn de nodige datasets ingezien/onderzocht.

6. Lokaal opwekken en opslaan

6.1 Lokaal en gezamenlijk opwekken, verbruiken en opslaan van energie

Stemmen voor 75%

Werkend van/tot : 2026 – geen einddatum

Wat is het idee?

Via een Energy hub lokaal en gezamenlijk opwekken, verbruiken en opslaan van energie via een eigen stroomnet. Opwek d.m.v. eigen pv-panelen en windenergie, t.b.v. eigen en gezamenlijk verbruik.

Een cluster/collectief van organisaties/particulieren die gezamenlijk aan energiebeheer doen. Bv een bedrijventerrein, nieuwbouwproject. Bv een collectief van Sporthal, Skool, OSG, Gemeentehuis, Zwembad, sportterrein.

Wat is er nodig om dit te realiseren?

- Wet en regelgeving aanpassen;
- Ondersteuning vanuit gemeente Texel.
- Inzicht krijgen in opwek en verbruik van energie van de deelnemers;
- Centrale coördinatie en beheer (bv via een energie coöperatie – TexelEnergie)
- Energy Management Systeem (software voor energiebeheer en onderlinge financiële verwerking);
- Samenwerking met Liander;
- Samenwerking met TexelEnergie;
- Financiën om de businesscase sluitend te maken, onderzoek naar subsidies.

Wat levert het op en wanneer?

- Opvangen van piekmomenten in energieverbruik (flatten the curve);
- Efficiënter gebruik van de beschikbare capaciteit van het net;
- Mogelijkheid tot meer en zwaardere aansluitingen;
- Optimaal benutten van duurzaam opgewekte energie;
- Voorkomen van het uitschakelen van pv-panelen;
- Verminderen van netcongestie, technisch afdwingen dat de netcongestie niet wordt vergroot
- Besparing op terugleverkosten, geen aanschaf en kosten voor thuisbatterij
- I.v.m. verminderde afhankelijkheid wordt de weerbaarheid m.b.t. geopolitieke spanningen vergroot
- Omdat gebruik wordt gemaakt van bestaande technieken en apparatuur kan dit op korte termijn gerealiseerd worden, vanaf 2026.

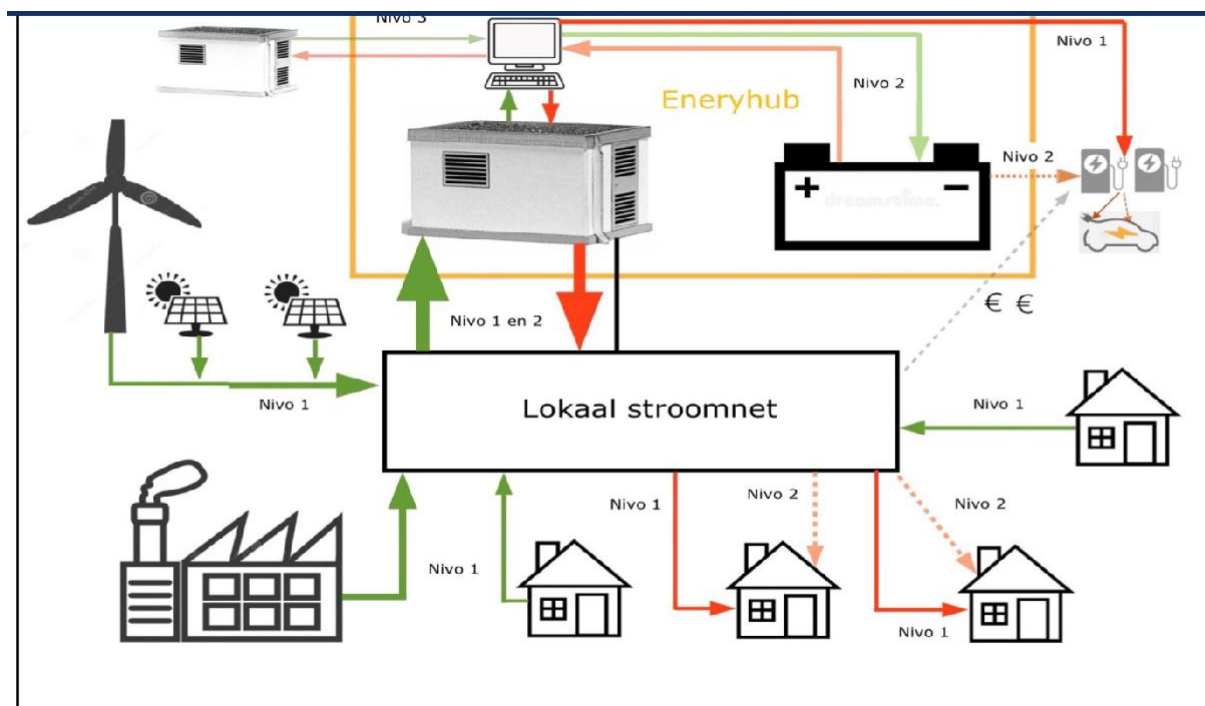
Wat kost het?

- Volgens experts is het lastig een sluitende businesscase te maken. Het concept vraagt waarschijnlijk extra financiële inspanning t.o.v. de businesscase.

Wat moet er nog uitgezocht worden?

- Verdieping in de businesscase
- Politieke bereidheid en voortrekkersrol gemeente door deelname aan concept
- Beheersbare proeftuin/voorbeelden

Tekening Energyhub:

6.2 TESO zelf energievoorziening oplossen

Stemmen voor 71%

Ons advies is om **TESO te stimuleren om via innovatie zoveel mogelijk zelf op te lossen wanneer ze elektrisch willen gaan varen** (bijv. met zon en opslag). Dit om het eiland te ontsien van de energievraag.

7. Energieopslag

7.1 Efficiënte Energieopslag voor een Duurzaam Texel

Stemmen voor 85%

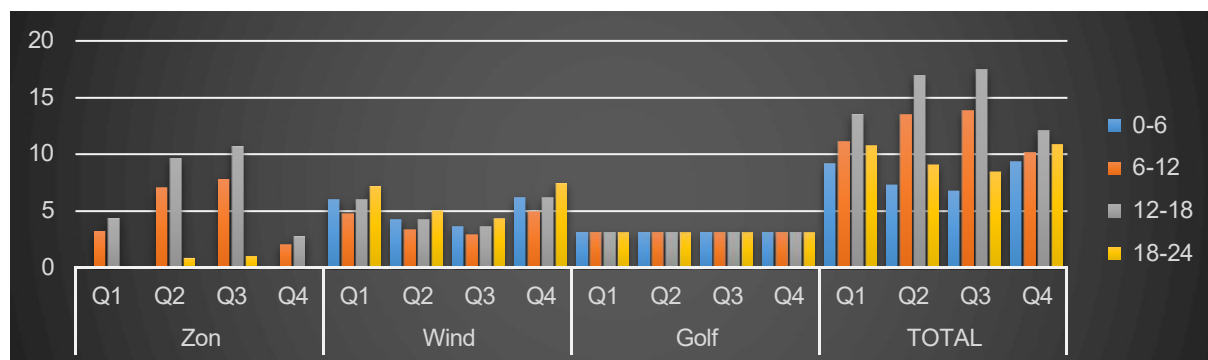
Inleiding

Energieopslag vormt een cruciaal onderdeel van Texels energietransitie. Het opslaan van energie zorgt ervoor dat pieken in opwekking en dalen in verbruik beter op elkaar kunnen worden afgestemd, wat leidt tot een optimale benutting van zowel lokale opwek als de capaciteit van de WadKabel. Op de korte termijn kunnen batterijen een oplossing bieden voor peakshaving en net balancerend. Op de lange termijn kan opslag in de vorm van waterstof en thermische energie helpen om overschotten van groene stroom op te slaan voor toekomstige behoeften.

Situatieschets

Texel heeft in de opwek ambities te maken met fluctuaties in duurzame energieopwekking (zon en wind) en een variërende energievraag door toerisme en seizoensinvloeden. De WadKabel vormt momenteel een bottleneck bij pieken in energievraag, terwijl overschotten aan lokaal opgewekte energie onbenut blijven. Opslagtechnologieën kunnen deze uitdagingen aanpakken en de energietransitie versnellen, hiermee de verdere groei van opwek mogelijk maken.

Illustratie: Verwachte opwek door het jaar en per tijdvak

Doelstelling

Het implementeren van een geïntegreerd opslagbeleid dat op korte termijn zorgt voor verlaging netcongestie, flexibiliteit in het gebruik en opwek, en op lange termijn bijdraagt aan een veerkrachtig en onafhankelijk energiesysteem.

Advies: Korte Termijn (2025-2028)

7.2 Thuisbatterijen (Lithium)

Stemmen voor 78%

Beschrijving: Subsidieer en promoot de installatie van lithium-thuisbatterijen bij huishoudens en daarnaast bij grootverbruikers sturen op het installeren van opslag. Deze batterijen slaan overtollige zonne- en mogelijk windenergie op voor gebruik tijdens piekuren. Daarnaast zal het 's nachts opladen van de batterij direct een kosten besparend effect hebben.

Voordeel: Directe ontlasting van de WadKabel op de piekmomenten en vermindering van afhankelijkheid van het net in het algemeen.

Acties:

Start een subsidieprogramma voor huishoudens.

Voorzie gebruikers van slimme meters die batterijen optimaal aansturen.

Grootgebruikers wijzen op de voordelen en ook bepaalde restricties opleggen.

Kosten:

Nog te bevestigen en zal zijn aan de hand van wens en grote, gedachten zijn tussen 3,000 en 20,000 euro

7.3 Buurtbatterijen (Lithium of Zout)

Stemmen voor 79%

Beschrijving: Installeer buurtbatterijen op wijkniveau om lokaal opgewekte energie op te slaan en te verdelen.

Voordeel: Efficiënt gebruik van zonne-energie binnen een buurt en ondersteuning bij peakshaving.

Acties:

Identificeer geschikte locaties en wijkinitiatieven.

Onderzoek de haalbaarheid van zoutwaterbatterijen als duurzaam alternatief.

Onderzoek het concept in het algemeen waarbij de voordelen goed verdeeld worden onder de gebruikers en het duidelijk is wie wel en wie niet deelneemt.

Kosten:

Nog te bevestigen en zal zijn aan de hand van wens en grote, gedachten zijn tussen 50,000 en 200,000 euro

7.4 Eilandbatterijen (Lithium of Zout)

Stemmen voor 72%

Beschrijving: Een grootschalige batterijopslag op Texel om energieoverschotten op te vangen. De vorm van containers en vlakbij de stations op het eiland, hoofd en tussen stations.

Voordeel: Peakshaving op eilandniveau en optimalisatie van de WadKabel.

Acties:

Werk samen met TexelEnergie en Liander voor netintegratie.

Verken financieringsopties via subsidies en coöperatieve modellen.

Kosten:

Nog te bevestigen en zal zijn aan de hand van wens en grote, gedachten zijn tussen 1,000,000 en 2,000,000 euro

Terugverdientijd met flexibele tarieven, 's nachts binnenhalen scheelt aanzienlijk.

Voordelen Korte Termijn:

Verbeterde stabiliteit van het lokale energienet.

Lagere energiekosten voor bewoners door slimmer gebruik van goedkope daluren.

Efficiënt gebruik van duurzame energiebronnen zonder verspilling.

Advies: Lange Termijn (2030-2040)

7.5 Waterstofopslag

Stemmen voor 59%

Beschrijving: Gebruik overvloedige zonne-, getijden- en windenergie om waterstof te produceren en op te slaan. Waterstof kan worden ingezet voor transport, verwarming en als brandstof voor elektriciteitsopwekking.

Voordeel: Langdurige opslag en veelzijdige toepassingen.

Acties:

Bouw een waterstofproductiefaciliteit in samenwerking met TexelEnergie.

Verken integratie van waterstof in transport (bussen, auto's).

7.6 Thermische Opslag

Stemmen voor 66%

Beschrijving: Gebruik thermische buffers voor opslag van warmte-energie, vooral geschikt voor huishoudens en bedrijven met hoge warmtebehoefte.

Voordeel: Balans tussen duurzame opwek en warmtevraag in de winter.

Acties:

Stimuleer innovatieprojecten met thermische buffers om een heel seizoen mee te overbruggen.

Onderzoek koppelingen met biovergisting en andere lokale warmtebronnen.

Voordelen Lange Termijn

Maximale benutting van lokaal opgewekte groene energie.

Creëren van een veerkrachtig energiesysteem dat bestand is tegen fluctuaties.

Vermindering van CO₂-uitstoot door integratie van schone waterstof en thermische opslag.

Conclusie:

Een veelzijdige aanpak voor energieopslag op Texel, met een mix van korte- en lange termijn oplossingen, is essentieel om de energietransitie te versnellen en een passende zelfvoorzienendheid van het eiland te waarborgen. Batterijopslag kan directe impact hebben op peakshaving, terwijl waterstof en thermische opslag op lange termijn zorgen voor een veerkrachtig energiesysteem dat klaar is voor de toekomst.

8. Organisatie en regelgeving

8.1 Regelgeving en praktische uitvoerbaarheid door de gemeente

Stemmen voor 79%

In het kort:

Gemeente Texel is al langere tijd op de hoogte van problemen rondom de energievoorziening. Niet alleen is er sprake van een overbelast net, ook de WadKabel is binnen nu en 5 jaar ontoereikend om aan de vraag richting het eiland te voldoen.

3 juni 2022 werd het coalitieakkoord van Texels belang, PVDA Pro Texel en GroenLinks Texel bekend gemaakt. In dit coalitieakkoord kon geen consensus bereikt worden over dit onderwerp. Het werd teruggelegd bij de inwoners van het eiland, die pas nog naar de stembus getogen waren om hun keuze te laten blijken.

Uit deze patstelling is het idee voor een inwonersberaad geboren, wat nu 2,5 jaar na het coalitieakkoord het advies zal uitbrengen.

De rol van de gemeenteraad in deze kwestie is afwachten en hopen op een magische oplossing, het liefst uit andermans koker. Dit is een onacceptabele houding en getuigt niet van visie.

Onderstaand advies is bedoeld om alle, nog volgende, sub adviezen wettelijk gezien mogelijk te maken.

Wat is het advies?

Ruimte in regelgeving.

Ons advies is om ruimte in het omgevingsplan te creëren zodat er energieoplossingen en verduurzaming van bebouwing mogelijk gemaakt worden met een 'binnenplanse vrijstelling'. Het moet niet bij recht toestaan worden, maar met een OPA (Omgevingsplanactiviteit), zodat er getoetst moet worden op het overige gemeentelijk beleid zoals onder andere de Texelse kernwaarden, zodat bij elke aanvraag alle belangen worden afgewogen en er geen grond is voor beroep op deze wijziging.

Energieoplossingen:

Onder energieoplossingen worden de oplossingen verstaan zoals worden geadviseerd door het burgerberaad in de breedste zin van het woord, voor opslag en opwekking.

Verduurzaming:

Onder verduurzaming wordt onder andere verstaan, het buitenom isoleren van bebouwing, waardoor er mogelijk niet voldaan kan worden aan de toegestane nok en goothoogte, de maximale oppervlakte of het bouwen binnen het bouwvlak.

Wat is er nodig?

Een onafhankelijk stedenbouwkundig adviesbureau voor het opstellen van het omgevingsplan in samenwerking met de ambtenaren. Daarnaast moeten de benodigde onderzoeken gedaan worden voor het omgevingsplan, zoals bijvoorbeeld een ecologisch onderzoek.

Zo'n 20 a 30.000 euro, jaarlijks beschikbaar stellen om regelmatig het omgevingsplan te herzien wanneer nieuwe energieoplossingen zijn ontwikkeld en beschikbaar komen. Deze moeten dan opgenomen worden in het omgevingsplan.

Wat levert het op en wanneer?

Een toekomstbestendig eiland, op de korte (2-5 jaar) en langere termijn.

Kaders en mogelijkheden voor particulieren, ondernemers en ontwikkelaars van energietechniek om hun eigen rol in de energietransitie en het (dreigende) tekort te kunnen spelen. Kijk ook naar andere plekken in de wereld, zoom uit.

Dit zou creativiteit ten goede komen.

Het zorgt bij de Texelaar voor daadkracht en draagkracht.

Wat kost het?

Gage voor de inhuur van een stedenbouwkundig adviesbureau of experts betrokken bij onderzoeken.

8.2 Energie ambassadeur

Stemmen voor 88%

Regelgeving en praktische uitvoerbaarheid door de gemeente II

Het is belangrijk dat de gemeente stelling inneemt, visie ontwikkelt en zich duidelijk zichtbaar inspent voor dit onderwerp.

Wat is het advies?

Ons advies is om een ambassadeur/commissie in te stellen voor energie. Laat deze personen, onder andere, verantwoordelijk zijn voor de volgende zaken:

- Communicatie. Tijdige, transparante en regelmatige communicatie naar burgers, stakeholders en Liander. Zorg dat men hier niet omheen kan.

Meedenken in oplossingen, als iets een 'nee' is, hoe dan wel?

Betrokkenheid bij het inrichten van nieuw beleid.

Betrokken bij toetsing van vergunningen of mooier nog, bij het adviseren van de aanvragen.

- Beschikbaar voor iedereen, burgers (ook minima) en bedrijven.

Wat is er nodig?

Kundig personeel, een team van 3-5 medewerkers.

Wat kost het?

Loon voor deze medewerkers in schaal 10-11 en ruimte aan de vergadertafel.

Wat levert het op en wanneer?

Minder wrijving, duidelijkheid voor iedereen betrokken bij het eiland.

Er komen duidelijke beleidskaders.

Mogelijkheden en oplossingen.

Iemand die verantwoordelijk is voor de lijntjes naar Liander, die in onze ogen meer urgentie dient te geven aan de problemen.

Creativiteit, daadkracht en draagkracht.

Tijdspad: Binnen 2-3 jaar zou dit zijn vruchten af moeten werpen.

8.3 Lessen uit het verleden. Geen vooruitgang zonder terugkijken

Stemmen voor 81%

1. Wat is het idee

De afgelopen twintig jaar zijn er in opdracht van de gemeente meerdere rapporten over duurzame energie verschenen met de aanbevelingen uit die rapporten is onvoldoende gedaan.

De belangrijkste conclusies over de afgelopen jaren 2000-2024 zijn:

De na te streven doelen waren of onrealistisch of onduidelijk of allebei.

De doelen werden in tijd opgeschoven. Opvolging en communicatie over het achterlopen op de planning waren niet duidelijk.

Het ontbreken van voldoende ondersteuning werd al vroeg als risico onderkend.

Coalitie wisselingen hielpen niet bij het bepalen van een korte en lange termijnvisie op het energievraagstuk.

ACTIE Wij roepen het College en de Raad op om nog deze raadsperiode aan de slag te gaan met de lessen die uit het verleden geleerd kunnen worden en verantwoordelijkheid te nemen.

2. Wat is nodig om het te realiseren

Op basis van de lessen uit het verleden stellen we de volgende beleidsverbeteringen voor
Ga voor meerjarige plannen met heldere haalbare doelen voor 2035 en 2050. Verleng de beleidsplannen en uitvoeringsplannen naar minimaal 6 jaar

Richt een goede planningscyclus in met Plan/Do/Check/Act zodat er systematisch wordt gewerkt en teruggekoppeld kan worden

Zorg voor regelmatige terugkoppeling en betrokkenheid ook naar de bewoners

Versterk de ambtelijke capaciteit om met de adviezen van het burgerberaad aan de slag te gaan en benoem een energie-commissaris om continuïteit en samenhang te borgen.

Stem de uitkomsten van het Burgerberaad af met de Taskforce Netcongestie

Op basis van het rapport Haskoning en de lessen uit het bewonersberaad hebben we de volgende inhoudelijke voorstellen

Tot 2033 hebben we vooral een congestieprobleem. Richt je hierbij op het oplossen van de netcongestie door te besparen, afspraken te maken over het verbruik, slimme apps om energie te delen en het beter benutten van het netwerk. In samenspraak met Liander en de Taskforce Netcongestie.

Organiseer dat de WadKabel wordt ingepland en uitgevoerd voor 2035 en zorg voor goed contactmanagement met Liander.

Texelse kernwaarden zijn belangrijk. Bij besluitvorming en vergunningverlening horen kernwaarden meegenomen te worden.

3. Wat levert het op

Een planmatige manier om aan de slag te gaan en terug te koppelen

Creatie van betrokkenheid en urgentie

Richt je voor de korte termijn zoveel als mogelijk is, op het oplossen van de net congestie zorgt voor het planmatig verdelen van schaarste

9. Algemeen

9.1 Texelse Ambitie: Zelfvoorzienend in de Basisbehoefte

Drie opties voor zelfvoorzienend zijn:

Huishoudens exclusief bedrijven.

Stemmen voor 53%

Huishoudens inclusief primaire bedrijven (zoals supermarkten en zorginstellingen).

Stemmen voor 63%

Huishoudens inclusief alle niet-toerisme-gerelateerde bedrijven, met uitzondering van toeristische bedrijven die voor hun eigen voorziening zorgen.

Stemmen voor 68%

Dit advies richt zich op het vaststellen van een duidelijke ambitie voor Texel om zelf te voorzien in de basisbehoefte van elektriciteit. Deze ambitie geeft een meetbaar doel en dient als basis voor andere adviezen over o.a. opwekking, opslag, distributie van energie en bewustwording van energiegebruik. De gemeenteraad wordt geadviseerd een ambitie vast te stellen, specifiek gericht op een deels zelfvoorzienende elektriciteitsinfrastructuur. Dit geeft als resultaat dat er meer capaciteit beschikbaar is op het bestaande netwerk om pieken van bijvoorbeeld toerisme en grootverbruikers op te vangen.

Drie opties voor zelfvoorzienend zijn:

Huishoudens exclusief bedrijven.

Huishoudens inclusief primaire bedrijven (zoals supermarkten en zorginstellingen).

Huishoudens inclusief alle niet-toerisme-gerelateerde bedrijven, met uitzondering van toeristische bedrijven die voor hun eigen voorziening zorgen.

Benodigde stappen:

- **Draagvlak creëren:**
Bewustwording bij bewoners en toeristen over hun energieverbruik.
Peiling onder deelnemers van het burgerberaad toont 50% steun voor basisbehoefte, 20% voor volledige zelfvoorziening (incl. toerisme), 30% zonder specifieke inspanning.
- **Gemeentelijke ondersteuning:**
Gemeenteraad communiceert de gekozen ambitie naar inwoners en belanghebbenden.
Gemeente faciliteert samenwerking tussen experts en andere groepen.
Aanstellen van een beleidsmedewerker voor duurzame energievoorziening op Texel.
- **Data verzamelen:**
Inzicht in de kwantitatieve elektriciteitsbehoefte (seizoenen, maanden, weekenden).
Analyse van de energievraag versus lokale opwekking.
- **Strategieontwikkeling:**
Opmaken van een actieplan op basis van data voor het bereiken van de gekozen ambitie.
Versoepeling van het omgevingsbeleid om duurzame ambities mogelijk te maken.
Vergelijken van beleid met andere gemeentes en eilanden (bijv. Alkmaar, Houten, Duitse en Deense Waddeneilanden).

Wat levert het op en wanneer?

- **Korte termijn (2025-2030):**
Gedeelde visie op energieoplossingen voor Texel.
Duidelijk plan voor verduurzaming en stabilisatie van de energievoorziening.
Eerste stappen richting de gekozen ambitie van zelfvoorziening, met opwek- en opslagmogelijkheden.

- **Middellange termijn (2030-2040):**
Lagere afhankelijkheid van externe energieleveranciers.
Volledige implementatie van de ambitie, met Texel als voorbeeld van duurzame en autonome energievoorziening.
- **Wat kost het?** De kosten zijn afhankelijk van de keuzes in opwekking, opslag en distributie. Een kosten-batenanalyse volgt na de vaststelling van de ambitie en strategie.
- **Wat moet er nog uitgezocht worden?**
Definitie van de basisbehoefte: hoeveel elektriciteit is nodig voor verschillende scenario's (huishoudens, bedrijven)?
Informatie over de energiebehoefte in de verschillende seizoenen, maanden en dagen.
Potentiële bijdragen van lokale opwek- en opslagmiddelen.
Technologische en juridische obstakels voor uitvoering van de ambitie.

9.2 Pas op de plaats

Stemmen voor 24%

Netcongestie is iets wat nu al speelt.

En in de toekomst een veel groter probleem wordt zolang de nw kabel er nog niet ligt.

Een oplossing daarvoor krijgen we niet voor 2035.

Niet voordat er ene zwaardere kabel naar Anna-Paulowna komt te liggen.

Wat kunnen we doen?

Pas op de plaats maken.

Dat betekend geen nieuwe aansluitingen, geen warmtepompen geen elektrische auto's, niet extra duurzame energie-opwekken, ophouden met bouwen en aanleggen, verhuur van zomerhuizen in de winter beperken.

Concreet is dat de groei van gebruik van het elektriciteitsnet stoppen voor zowel afname als toevoegen.

En de energietransitie even in de koelkast zetten.

Pas Op De plaats:

Energietransitie gefaseerd invoeren wanneer dit mogelijk is maar nu even niet. (nieuwe kabel)

Juist wel nu Energiebesparende maatregelen nemen als eerste uitvoeren zoals isoleren. Voor iedereen!

Niet de bedoeling om te verbieden of stilstand te kweken maar om een stuk bewustwording/advies/inzicht vanuit overheid (gemeente) te verlangen wat er nog wel mogelijk is.

Bijlagen

Afkortingen/ definities

- **Liander:** Regionale Netbeheerder verantwoordelijk voor de elektriciteits- en gasinfrastructuur op Texel.
- **TESO:** Texelse Eigen Stoomboot Onderneming - Veerdienst tussen Texel en Den Helder, mogelijk zelfvoorzienend in energie in de toekomst.
- **WadKabel:** De elektriciteitskabel die Texel verbindt met het vasteland en zorgt voor stroomvoorziening van het eiland.
- **Energieneutraal:** Een situatie waarin Texel evenveel energie opwekt als het verbruikt, door fluctuatie blijft de afhankelijkheid van externe bronnen.
- **Netcongestie:** Overbelasting van het elektriciteitsnetwerk waardoor aanbod, vraag en opwek niet volledig zouden kunnen worden verwerkt.
- **Inwonersberaad:** Een representatieve groep inwoners die via loting wordt geselecteerd om gezamenlijk beleidsadviezen te formuleren.
- **Zelfvoorzienendheid:** Het lokaal opwekken, opslaan en gebruiken van energie zonder externe afhankelijkheid.
- **Blue Energy:** Technologie die elektriciteit opwekt uit het verschil in zout- en zoetwater, met potentieel voor Texel.
- **Energy hub:** Een lokaal systeem waarin bedrijven en inwoners gezamenlijk energie opwekken, opslaan en delen.
- **Thermische Opslag:** Opslag van warmte-energie in buffers om pieken in vraag en aanbod te balanceren.

Gebruik van afkortingen en definities Deze termen bieden duidelijkheid over technische, organisatorische en sociale aspecten die centraal staan in de aanbevelingen van het Inwonersberaad. Begrip hiervan is cruciaal voor het succesvol realiseren van Texels energietransitie.

Gemeentelijke reactie op advies inwonersberaad

‘Hoe blijft Texel voorzien van voldoende energie?’

Zaaknummer 3543393

Inhoudsopgave

Begrippenlijst	4
Inleiding.....	5
Besparen.....	7
1. Besparen	7
Opwekken	9
2. Windenergie	9
3. Zonne-energie	9
4. Energie uit water	9
5. Aardwarmte	10
Opslaan, gebruiken & (ver)delen.....	11
6. Lokaal opwekken en opslaan	11
7. Energieopslag.....	11
Beheren.....	13
8. Organisatie en regelgeving	13
9. Algemeen	13
Bijlage 1: Uitslag stemrondes adviezen inwonersberaad.....	15

Begrippenlijst

Wadkabel:	De elektriciteitskabel die Texel verbindt met het vasteland, deze voorziet het eiland van stroom (levensader).
Zelfvoorzienend:	Een situatie waarin voldoende energie (lokaal) wordt opgewekt en opgeslagen om in de (lokale) energiebehoefte te kunnen voorzien. Dit zonder afhankelijkheid van externe bronnen.
Energieneutraal:	Een situatie waarin evenveel energie wordt opgewekt, als verbruikt. Door fluctuatie tussen opwekken en verbruiken blijft er afhankelijkheid van externe leveringsbronnen.
Netcongestie:	Overbelasting van het elektriciteitsnetwerk, waardoor vraag en aanbod van energie niet goed/volledig kunnen worden verwerkt. Ook het terugleveren van overmatig opgewekte energie levert een overbelasting op van het elektriciteitsnetwerk.
Blue Energy:	Technologie die elektriciteit opwekt uit het verschil tussen zout- en zoetwater.
Energyhub:	Een lokaal systeem waarin bedrijven en inwoners gezamenlijk energie opwekken, opslaan en (ver)delen.
Taskforce Netcongestie:	Een samenwerkingsverband tussen grootverbruikers op het eiland en de gemeente Texel met als doel de netcongestie op het eiland te verminderen.
Grote windmolen:	Een windmolen met een tiphoogte tot 50 meter.
Kleine windmolen:	Een windmolen met een maximale ashoogte van 15 meter (tiphoogte circa 20 meter).
Micro windmolen:	Een micro windmolen of windwokkel met een (tip)hoogte van maximaal 3 meter.
Windwokkel:	Een micro windmolen met een hoogte van maximaal 3 meter.

Inleiding

Bestuurlijke waardering

Voordat we ingaan op de inhoud van de adviezen, is het van belang om een paar dingen vast te stellen. De vraag die is gesteld aan het Texels InwonersBeraad (TIB) was een complexe en ingewikkelde vraag: 'Hoe blijft Texel voorzien van voldoende energie?' De vraag heeft veel technische en ook ruimtelijke aspecten. Geen gemakkelijke vraag. Was de vraag te ingewikkeld en te complex voor een inwonersberaad, zoals hier en daar werd opgemerkt? Als college zijn we expliciet positief over de uitkomst van het TIB, laat dat duidelijk zijn. Zowel technisch als ruimtelijk heeft het TIB op een representatieve basis richtingen gegeven waar we als gemeente mee verder kunnen en willen. Moeten er nog zaken verder worden uitgewerkt? Jazeker, en dat gaan we ook doen met groot respect voor de inzet van het TIB.

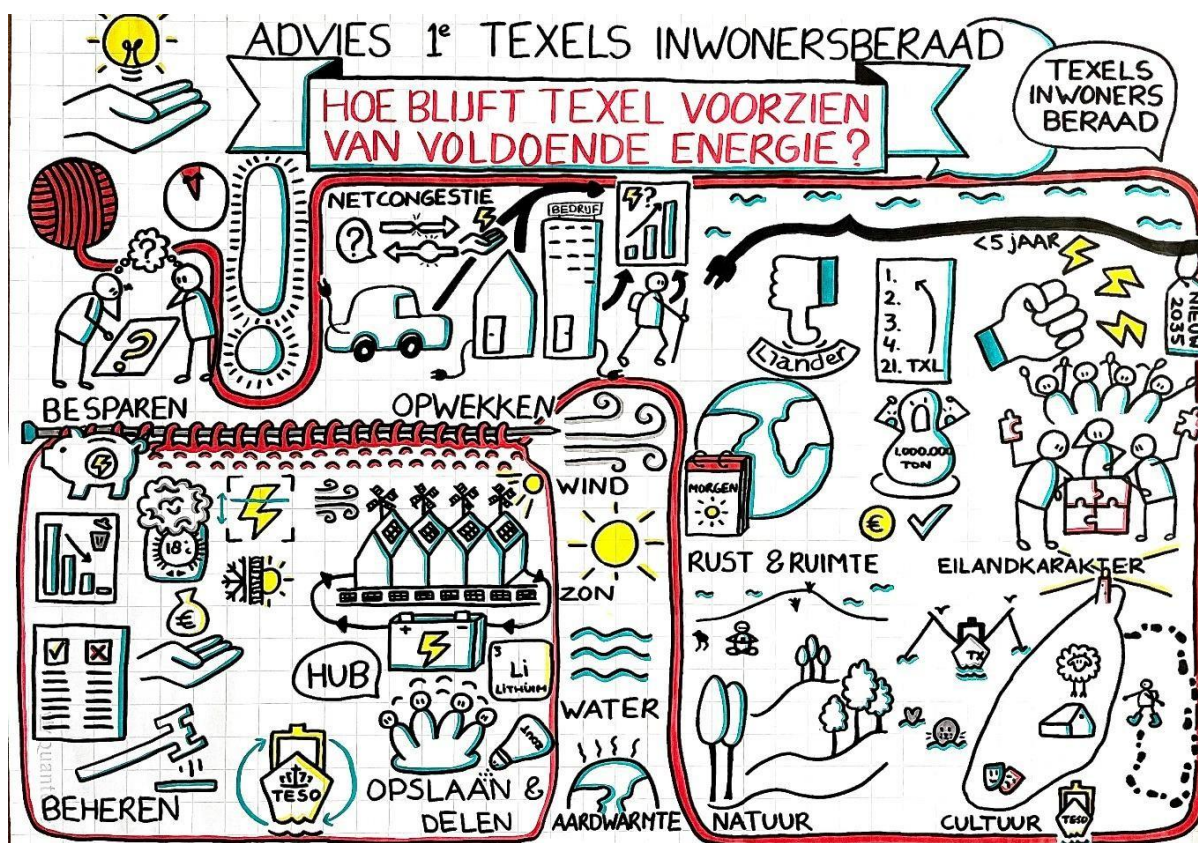
Ruimtelijk heeft het TIB de politieke uitgangssituatie bevestigd dat grote windmolens en grote zonneparken zich lastig laten combineren met de Texelse landschappelijke kernwaarden. Daarom adviseert het TIB tegen dergelijke oplossingen. Dat is een duidelijk signaal van een representatieve groep inwoners en dat signaal respecteren we.

Technisch heeft het TIB ook richting gegeven. In de adviezen ligt veel nadruk op lokale samenwerking, energiebesparing en ontzorging van inwoners daarbij, minder of geen drempels voor microwindopwek, slimme oplossingen en opslag. De adviezen zijn in een eerste ronde getoetst op de criteria die de Raad meegaf: praktische, juridische en financiële haalbaarheid. Op twee na hebben de adviezen deze eerste toetst doorstaan. We nemen deze adviezen daarom mee bij de verdere invulling van het Programma Duurzaamheid. Zie [Document Texel - RIB 24-109 Programma Duurzaamheid 2025 - iBabs Publieksporaal](#).

We zijn bij deze verdere invulling afhankelijk van de bemensing van het team Duurzaamheid, gelukkig begint daar vorm in te komen. Daarmee zijn de adviezen input voor een Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid. Wij verwachten uiterlijk in het vierde kwartaal de Raad te kunnen informeren over een dergelijk uitvoeringsprogramma, en ondertussen pakken we met de beschikbare capaciteit al zaken op.

Samenvatting advies Texels inwonersberaad en begrippen

Samenvattend richten de adviezen van het inwonersberaad zich op duurzame energie(bronnen) in aansluiting met de Texelse kernwaarden rust, ruimte, natuur, cultuur en eilandkarakter. Het inwonersberaad wijst de gemeente nadrukkelijk op de urgente noodzaak van snel en doordacht handelen: Start een integraal energieprogramma waarin de verschillende sporen 'besparen, opwekken, opslaan en beheeren' in samenhang en met daadkracht & draagvlak worden aangepakt.

1- Illustratie: Margriet van Beek

Besparen

1. Besparen

Zet meer in op energie besparen! 'Wat je niet verbruikt, hoeft je niet op te wekken', aldus het inwonersberaad. Ontwikkel besparingsprogramma's gericht op huishoudens, bedrijven & vakantiewoningen en focus op isolatie, energiezuinige apparatuur & slimme thermostaten, zijn de adviezen.

Hieronder een overzicht van welke acties we al gedaan hebben op dit gebied, waar we op dit moment mee bezig zijn en wat er al in de planning staat.

Wat hebben we al gedaan?

Op het gebied van besparen is er de afgelopen jaren al veel gedaan. Hieronder een overzicht:

- Lancering lening voor duurzame maatregelen en langer zelfstandig wonen (2020)
- Lancering renteloze lening voor zonnepanelen (2020)
- Inkoopactie zonnepanelen (2020)
- RREW-regeling € 90,- voor kleine energiebesparende maatregelen (2021)
- Bouwjaaranaanpak Jaren '50 en '60 met inkoopactie (2021)
- Bouwjaaranaanpak Jaren '70 en '80 met inkoopactie (2021)
- Bouwjaaranaanpak Jaren '90 en '00 (2022)
- Bouwjaaranaanpak vooroorlogse woningen (2022)
- Inkoopactie Isolatie (2022)
- Monumentenaanpak in combinatie met de reizende tentoonstelling over verduurzaming van monumenten (Rijksdienst Cultureel Erfgoed) (2023)
- Inzet mobiele showroom Duurzaam Bouwloket (2022, 2023)
- Spreekuren met adviseur in de dorpshuizen (2023)
- Telefonische consulten en keukentafelgesprekken met een adviseur (2021 tot heden)
- Informatiebijeenkomst energiebesparing voor ondernemers (2023)
- Deelname Duurzame huizenroute (tot heden)
- Bespaartips via www.texelgeeftenergie.nl (2020-2023)
- Pilot homewizard P1 meter dongel-traject (2023)
- Lancering Stimuleringslening Toekomstbestendig wonen (samenvoegen van de twee bestaande leningen tot één renteloze lening) (2023)
- Lancering Verzilverlening Toekomstbestendig wonen (2023)
- 30 Gratis energiescan voor bedrijven die onder de energiebespaarplicht vallen. Uitgevoerd door klimaatroute. (2023)

Wat doen we nu al?

Op dit moment vinden er ook activiteiten plaats op het gebied van besparen. Deze zijn:

- Energieloket voor woningeigenaren www.duurzaambouwloket.nl
- Telefonische consulten en keukentafelgesprekken met een adviseur (2021 tot heden)
- Deelname Duurzame huizenroute (tot heden www.duurzamehuizenroute.nl)
- Witgoedregeling voor huurders met energiearmoede
- Isolatie subsidieregeling voor woningeigenaren met energiearmoede (pre-nip)
- FIXbrigade via Texelenergie
- Onderzoeken samenwerking met andere Waddeneilanden voor aanschaf van softwaretool voor inwoners, gemeenten, energielokketten bij ondersteuning in de energietransitie

Wat staat er al op de planning?

Op het gebied van besparen staan er al een aantal acties in de planning, deze zijn:

- Monumentenaanpak (2025)
- Lokale Isolatieaanpak (2025-2027)
Subsidieregeling gericht op woningeigenaren van een woning met een lage energetische woning en een WOZ-waarde onder de NHG-grens € 429.300 (peiljaar 2022).
Oprichten van een vierjarig subsidiefonds voor duurzame investeringen in woningen. Fonds van 4x € 500.000. Hiervan wordt € 1.660.000 toegevoegd aan de Lokale Isolatieaanpak. Bij deze isolatieaanpak is aandacht voor de landelijke aanpak Natuurvriendelijk isoleren en het opstellen van een soortenmanagementplan.
- Update van de duurzaamheidspagina www.texel.nl/duurzaamheid, informatie overzetten van www.texelgeeftenergie.nl. Alle informatie op één locatie.
- Green deal; samenwerking gemeente, Rabobank en TOP er zijn drie informatiemomenten georganiseerd op de thema's GROEN, ENERGIE en AFVAL voor ondernemers. Bij het thema Energie worden vouchers uitgedeeld voor het laten maken van een bedrijvenscan.
- Green deal loopt tot 2026 tot die tijd alleen ambtelijk aangehaakt bij het oprichten van een duurzaam bedrijvenloket in de Kop.
- Proactieve wervingsactie starten voor deelname Duurzame huizenroute, deel je ervaringen en tips met medebewoners over het verduurzamen van je woning.

Uit bovenstaande blijkt dat er al veel acties zijn uitgevoerd of in de planning staan. Om op het gebied van besparen invulling te geven aan de adviezen van het inwonersberaad wordt voorgesteld om de volgende nieuwe acties/maatregelen uit te gaan voeren.

Nieuwe acties volgend uit advies

- We richten samen met TexelEnergie en het Texels Ondernemersplatform een lokaal energie-expertteam op met een proactieve houding en de volgende taken:
 - o Dienen als centraal aanspreekpunt en informeren en ondersteunen bij alle energiebesparingsvragen van inwoners en bedrijven.
 - o Stimuleren van het gebruik van slimme thermostaten en energiebeheer-systemen. Het expertteam gaat na op welke wijze dit vorm gegeven kan worden. Subsidieregeling slimme thermostaat kan wellicht voor huurders via het restant budget gemeentelijk subsidiefonds i.p.v. kleine maatregelen.
 - o Aanbieden en uitvoeren van gratis energiescans voor huishoudens, vakantiewoningen & bedrijven en het geven van een advies op maat.
 - o Stimuleren van isolatiemaatregelen en energiezuinige apparatuur.
 - o Ontwikkelen en uitvoeren van een bewustwordingscampagne van energiebesparing voor inwoners en bedrijven.
 - o Collectief inkopen van energiebesparende materialen.
 - o Monitoren en evalueren van energiebesparende maatregelen en terugkoppeling naar de gemeente.
 - o Proactief communiceren naar VVE's van vakantiewoningen om energieverbruik te verlagen en stimuleren hun energielabel naar tenminste A op te trekken.
 - o Ondersteunen en (proactief) adviseren van de gemeente bij (nieuwe) ontwikkelingen van energiebesparende maatregelen en het anticiperen daarop met aangepaste regelgeving en/of voorzieningen.

- We richten een overzichtspagina in op de website van de gemeente Texel met links naar allerlei informatie over energiebesparing, -opwekking, -opslag en -beheer. Of maken een duidelijke en directe link over en weer naar www.texelgeeftenergie.nl en regelen het vanuit daar. Te denken valt aan onder andere de opgestelde beleidsregels, subsidieregelingen, verwijzingen naar andere platformen en/of regionale, provinciale of landelijke regelingen.
- We genereren regelmatig aandacht voor het onderwerp in de lokale media en via de socials met een (reclame)campagne (meer naar 1 platform, media/sociale media/dorpsloketten).
- We richten samen met het lokaal energie-expertteam en eventuele andere lokale stakeholders ook een platform á la '[duurzaam bouwloket](#)' voor Texelse ondernemers op.

Opwekken

Op het gebied van opwekken geeft het inwonersberaad adviezen over de volgende zaken.

2. Windenergie

Het inwonersberaad geeft aan geen voorstander te zijn van grote windmolens, maar wel van windwakkels, micro windmolens en vrijwel onzichtbare windturbines (maximale (tip)hoogte 3 m).

3. Zonne-energie

Met betrekking tot zonne-energie geeft het inwonersberaad aan geen voorstander te zijn van grote zonneweides, maar wel voor het opwekken van zonne-energie via bestaande (overheids)infrastructuur, zoals fietspaden en carports en zonnepanelen op daken, muren en andere oppervlakken van gebouwen (woningen en bedrijfsgebouwen). Ook raadt het inwonersberaad aan via een coöperatie zonnepanelen collectief te bezitten en te beheren.

4. Energie uit water

Voor energie uit water stemde het inwonersberaad met meerderheid van stemmen (74%) voor het opwekken van zogenaamde blue energy (energie uit verschil tussen zout- en zoetwater).

Bij de afsluitdijk wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van Blue Energy met behulp van subsidie van DNA, provincie Fryslân, Investeringskader Waddengebied (IKW), het Waddenfonds en gemeente Súdwest-Fryslân. Voorgesteld wordt de uitkomsten van deze onderzoeken af te wachten en pas als de techniek bewezen is te onderzoeken of de mogelijkheden van blue energy-installaties bij gemalen op Texel mogelijk is (op rendabiliteit en financiële en praktische uitvoerbaarheid). Deze ontwikkelingen worden op de voet gevolgd door de ontwikkelgroep Duurzaamheid van de Samenwerkende Waddeneilanden waar de gemeente Texel ook aan deel neemt.

5. Aardwarmte

Het inwonersberaad adviseert om in te zetten op de ontwikkeling van aardwarmtewinning uit de aanwezige aardwarmte (waterreservoir op ca 2800 meter diepte) nabij de Hoofdweg. Deze manier van elektriciteitswinning is constant (onafhankelijk van weersomstandigheden), volledig CO2-vrij, opschaalbaar (1 unit levert 15-20% van de Texelse energiebehoefte), hoog subsidiabel en kan budgetneutraal gerealiseerd worden, aldus het inwonersberaad.

Er zijn op dit gebied al veel onderzoeken uitgevoerd. De conclusie uit deze onderzoeken is dat het technisch/financieel op dit moment niet haalbaar is deze techniek toe te passen in het noorden van Texel. Gelet hierop is het gemeentelijk advies om vooralsnog niet in te zetten op het onderdeel aardwarmte maar dit pas te doen als uit praktijkproeven (op Ameland) blijkt dat dit technisch en energetisch een efficiënte methode kan zijn. De risico's zijn op dit moment groot om hiermee aan de slag te gaan.

Hieronder een overzicht van welke acties we al gedaan hebben op dit gebied, waar we op dit moment mee bezig zijn en wat er al in de planning staat.

Wat hebben we al gedaan?

- Uitnodigingskader Solar Carports gepubliceerd
- Solar Carports Initiatiefnemers/ontwikkelaars ondersteunen vanuit gemeente.
- Pilot solar carport Emmalaan
- Windwokkel pilot gestart, gestopt door afmeldingen leveranciers.
- Zonneweide gemeente Texel Everstekeog
- Pilot met zonnepanelen op fietspad op de Westerweg
- Postcoderoosregeling op 5 locaties
- Zon op bedrijvendaken project
- Proef met getijdenenergie
- Opzet gemaakt voor uitbreiding van de site www.texelgeeftenergie.nl om vraag en aanbod van zonnedakprojecten bijeen te brengen. Dakenbank is niet tot uitvoering gebracht.

Wat doen we nu al?

- Vacature voor beleidsadviseur Duurzaamheid/Energie opwek en netcongestie
- Deelname ontwikkelgroep Duurzaamheid van de samenwerkende Waddeneilanden voor de Wadden Regiodeal.
- Projectideeën voor Wadden Regiodeal inbrengen bij Regiodeal ontwikkelgroep
- Solar Carports Initiatiefnemers/ontwikkelaars ondersteunen vanuit gemeente met inhuur.

Wat staat er op de Planning?

-

Uit voorstaande blijkt dat er al acties zijn uitgevoerd of lopend zijn. Om op het gebied van opwekken invulling te geven aan de adviezen van het inwonersberaad wordt voorgesteld om de volgende nieuwe acties/maatregelen uit te voeren.

Nieuwe acties volgend uit advies

- We stellen nadere (beleids)regels (of een uitnodigingskader) op voor 'vrijwel onzichtbare' windturbines, windwakkels en micro windmolens met een tiphoogte van maximaal 3 meter, geluidsnormen en gebiedsaanwijzingen.
- We stellen stimuleringsregelingen op, zoals bijvoorbeeld een subsidieregeling voor micro windturbines, -wakkels en molens en een subsidieregeling voor zonnepanelen.
- We gaan de samenwerking aan met het lokale energie-expertteam en eventuele andere lokale partijen voor collectief bezit en beheer van zonnepanelen.
- We onderzoeken of een pro-actieve benadering van specifieke doelgroepen toegepast kan worden.

Opslaan, gebruiken & (ver)delen

Op het gebied van opslaan, gebruiken & (ver)delen geeft het inwonersberaad adviezen over de volgende zaken.

6. Lokaal opwekken en opslaan

Het advies van het inwonersberaad is om energyhubs te introduceren. Binnen deze eigen stroomnetten kunnen aansluitingen (organisaties en particulieren) gezamenlijk energie opwekken, opslaan, verbruiken & (ver)delen. Te denken valt aan collectieven zoals een bedrijventerrein, een nieuwbouwproject en/of cluster van Sporthal, Skool, OSG, gemeentehuis, zwembad etc. Daarnaast zegt het inwonersberaad; stimuleer TESO om door middel van innovatie zelfvoorzienend te worden in hun energiebehoefte.

7. Energieopslag

Met betrekking tot energieopslag is het inwonersberaad voorstander van het stimuleren en bevorderen van de installatie van lithium of zout batterijen, zowel voor de thuissituatie, buurt als het hele eiland. Dit vooral om de WadKabel te ontlasten en het elektriciteitsnet op Texel te stabiliseren.

Wat hebben we al gedaan?

- Samenwerking met HHNK in Europees LOGIC project (Low carbon Off Grid Communities) in een gerealiseerd [Texelbreed Smart Grid Flow batterij voor de RWZI](#), rioolwaterpompen en watergemalen welke op het drijvende zonnepanelenveld van de RWZI Eversteekooog zijn aangesloten.
- [Waterstof project ontwikkelingsondersteuning](#) slim energieverbruik en -opslag-onderzoek bedrijven (Project Development Assistance) bij RWZI Eversteekooog met HHNK en diverse Texelse partijen door Europese waterstof-organisatie de Fuel Cell and Hydrogen Joint Undertaking.

Wat doen we nu al?

- *Contact met netbeheerder Liander en TenNet over vorderingen en toekomstige elektriciteitsnet-verzwaringen (zoals onderstation Anna-Paulowna en Eierland) en wanneer welke netcongestie-deeloplossingen gerealiseerd kunnen worden.*
- *Taskforce netcongestie*
- *Deelname ontwikkelgroep Duurzaamheid van de samenwerkende Waddeneilanden voor de Wadden Regiodeal*
- *Projectideeën voor Wadden Regiodeal inbrengen bij Regiodeal ontwikkelgroep*
- *Doorgeven stimuleringsprogramma's voor Energiehubs en slimme (eilander) energiesystemen binnen de provincie Noord-Holland en Waddeneilanden aan de Taskforce Netcongestie waar Texel Energie, TOP, LTO en diverse grootverbruikers (organisaties) deel van uitmaken.*

Wat staat er al op de planning?

- *Op het gebied van opslaan, gebruiken & (ver)delen is in opdracht van de gemeente de Taskforce Netcongestie ingesteld. De Taskforce richt zich op de volgende onderdelen*
 - o *Inventarisatie van de huidige stand van zaken energiecongestie.*
 - o *Versterken en optimaliseren huidige infrastructuur.*
 - o *Organiseren van een mogelijk Energie Management Systeem.*

Om op het gebied van opslaan, gebruiken & (ver)delen invulling te geven aan de adviezen van het inwonersberaad wordt voorgesteld om de volgende nieuwe acties/maatregelen uit te gaan voeren.

Nieuwe acties volgend uit advies

- *We inventariseren samen met Taskforce Netcongestie en het lokaal energie-expertteam in welke gebieden er netcongestieproblemen zijn om vervolgens samen met de netbeheerder te kunnen bepalen welke oplossingen kunnen bijdragen.*
- *We onderzoeken samen met TaskForce Netcongestie en het lokaal energie-expertteam de bestaande mogelijkheden/regelingen binnen de regio, provincie en het rijk voor energiehubs en bieden zonodig ondersteuning bij het doen van (subsidie)aanvragen.*
- *We zetten de zelfvoorzienendheid van TESO vast op de agenda van de structurele overleggen met TESO en bieden ondersteuning/hulp waar dit nodig is.*
- *We onderzoeken samen met (lokale) stakeholders gebiedsgerichte oplossingen voor energieopslag in de vorm van batterijen.*
- *We onderzoeken de mogelijkheden van slimme sturing en gebruik van diverse (thuis)batterijen binnen het netwerk en stellen daar dan gebruiks-/spelregels voor op. Daarna kan gekeken worden naar eventuele stimuleringsregelingen (rentevrije leningen, subsidie).*
- *We continueren het structurele gesprek met de netbeheerder over de aanleg van een 3^e wadkabel en we zoeken samen met de netbeheerder naar financiering voor de voorbereiding (onderzoeken) die nodig is voor de aanleg van deze wadkabel. Dit om het proces te versnellen en om stroomuitval in de toekomst te voorkomen.*

Beheren

Op het gebied van beheren geeft het inwonersberaad adviezen over de volgende zaken.

8. Organisatie en regelgeving

Bij het onderwerp organisatie en regelgeving werden 3 adviezen met meer dan 70% van de stemmen aangenomen. Het ging om het creëren van ruimte in het omgevingsplan om verduurzaming en innovatieve energieoplossingen mogelijk te maken via een binnenplanse vrijstelling, het aanstellen van een energie-ambassadeur en het leren van lessen uit het verleden.

9. Algemeen

De voorstellen onder dit kopje hebben de grens van 70% niet gehaald en worden hier niet verder behandeld.

Wat hebben we al gedaan?

- Het uitvoeren van een onderzoek naar de mogelijkheden van de wens om zelfvoorzienend te zijn door Royal Haskoning DHV uit 2023 met de titel '[Systeemstudie Texel](#)'

Wat doen we nu al?

- Het inrichten van een opgaveteam Duurzaamheid bij de gemeente die zich gaat inzetten op verduurzamen van de gebouwde omgeving, energie, mobiliteit, circulaire economie en de gevolgen van de klimaatverandering (adaptatie).

Wat staat er al op de planning?

- Stel een team 'duurzame energie' aan bestaande uit 4 fte (schaal 10-11) die verantwoordelijk is voor beleidsontwikkeling, communicatie, vergunningadvies en betrokkenheid bij andere duurzame initiatieven (vacatures staan uit).

Algemeen

Alvorens in te gaan op de acties volgend uit het advies van het inwonersberaad volgt eerst een algemene gemeentelijke reactie op het onderdeel regelgeving.

De gemeente heeft een aantal knoppen om aan te draaien, waarbij het omgevingsplan in dit geval het belangrijkste instrument is. Het college is ook bevoegd om te besluiten op een aanvraag omgevingsvergunning voor:

- een omgevingsplanactiviteit (artikel 5.1, lid 1, sub a);
- een (technische) bouwactiviteit (artikel 5.1, lid 2, sub a).

Voor andere soorten (omgevings)vergunningen is de gemeente niet het bevoegde gezag. Dan gaat het bijvoorbeeld om natuurvergunningen. De procedure voor behandeling van omgevingsvergunningen is wettelijk bepaald. Die kan de gemeente niet veranderen.

In een omgevingsplan heeft de gemeente de mogelijkheid om regels te stellen over activiteiten die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving, voor zover de wet niet een andere overheid als bevoegd gezag heeft aangewezen. Het kan gaan om algemene regels voor activiteiten, regels waarbij activiteiten onder voorwaarden vergunningsvrij zijn of activiteiten waarvoor een vergunning nodig is (dat zijn dan omgevingsplanactiviteiten).

Op dit moment heeft de gemeente een tijdelijk omgevingsplan. Dat bestaat uit de (voormalige) bestemmingsplannen, de Welstandsnota en de zogenaamde bruidsschat. Tot 2032 geldt er een

overgangstermijn. Uiterlijk in 2032 moet de gemeente één nieuw omgevingsplan hebben. Het is waarschijnlijk dat in stappen daar naartoe wordt gewerkt.

Tevens wordt er nu gewerkt aan een omgevingsvisie. Die visie bevat doelstellingen voor de fysieke leefomgeving. Om doelstellingen uit de visie te bereiken kunnen programma's worden vastgesteld. Daarnaast bevat de visie belangrijke bouwstenen voor het omgevingsplan.

Voor het realiseren van concrete initiatieven die voortkomen uit het inwonersberaad gelden de regels zoals die nu gelden. Past een dergelijk initiatief niet binnen de huidige regels van het omgevingsplan, dan is realisatie wellicht mogelijk met een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit of via een wijziging van het omgevingsplan.

In de adviezen van het inwonersberaad is bij verschillende onderwerpen iets gezegd over het stellen van algemene regels, vergunningplichten en/of het vergunningsvrij maken van bepaalde activiteiten. Nader moet worden uitgewerkt welke regelgeving van toepassing is, wie daarvoor het bevoegd gezag is, en - wanneer dat de gemeente is - welke keuzes dan gemaakt worden. Benadrukt wordt dat het niet alleen en niet altijd de gemeente is die regels stelt of kan stellen.

Om op het gebied van beheer invulling te geven aan de adviezen van het inwonersberaad wordt voorgesteld om de volgende nieuwe acties/maatregelen uit te gaan voeren.

Nieuwe acties volgend uit advies

- We creëren ruimte in het omgevingsplan om verduurzaming en innovatieve energieoplossingen mogelijk te maken via een binnenplanse vrijstelling.
- We onderzoeken de mogelijkheden om het vergunningenproces voor energiebesparing, -opwekking, -opslag en -distributiesystemen te vereenvoudigen.
- We ontwikkelen een integraal energiestrategie/programma met een looptijd van 6 jaar of langer en maken hierbij gebruik van een plan-do-check-act-cyclus.
- We leren van eerdere onderzoeken en rapporten zoals het rapport van Royal HaskoningDHV uit 2023 met de titel '[Systeemstudie Texel](#)' (zie link vanaf pagina 19). Aanbevelingen uit dit rapport zijn:
 - o Blijf klimaatneutraliteit nastreven;
 - o Energieneutraliteit overwegen in samenhang met de kaders voor grootschalige opwek;
 - o Laat zelfvoorzienendheid los;
 - o Werk de verduurzaming van de gebouwde omgeving verder uit en inventariseer de behoefte aan groen gas;
 - o Faciliteer de elektrificatie van mobiliteit;
 - o Geef prioriteit aan de uitbreiding van de WadKabel;
 - o Stel een gemeentelijk meerjarenprogramma op voor netcongestie (prio Den Burg);
 - o Onderzoek en werk samen met TESO en Liander aan de mogelijkheden voor verduurzaming en flexibiliteit van het net;
 - o Onderzoek met inwoners en bedrijven de mogelijkheden voor flexibiliteit van het net.
- We verzoeken de Omgevingsdienst om meer te handhaven op de energiebesparingsplicht.

Bijlage 1: Uitslag stemrondes adviezen inwonersberaad

Het inwonersberaad heeft aangegeven om adviezen aan te nemen 'met een ruime meerderheid'. Bij de stemronde van de verschillende adviezen is de drempel van 70% gehanteerd. Adviezen die deze drempel niet gehaald hebben zijn in deze gemeentelijke reactie niet meegenomen. Hieronder een overzicht van alle adviezen met daarbij hoeveel procent van de deelnemers van het inwonersberaad hierachter staat.

Cluster Besparen

1. Energie besparen

- 1.1 Wat je niet verbruikt, hoeft je niet op te wekken

score: 81%

Cluster Opwek, Opslag en Distributie

2. Windenergie

- 2.1 Geen grote windmolens
2.2 Vrijwel onzichtbare windturbines
2.3 Windwokkel of mini windmolen
2.4 Windmolen kleiner dan 15 meter ashoogte
2.5 Wind voor buurtschappen
2.6 Grotere windmolens (tot 50 meter tiphoogte)

score: 70%

score: 82%

score: 78%

score: 69%

score: 59%

score: 29%

3. Zonne-energie

- 3.1 Zon op bestaande (overheid)infrastructuur
3.2 Zon op en om huizen en bedrijven
3.3 Zonnepanelen bezitten en beheren vanuit collectief
3.4 Grote zonneweide

score: 90%

score: 90%

score: 84%

score: 41%

4. Energie uit water

- 4.1 Blue Energy
4.2 Getijdenenergie
4.3 Golfenergie

score: 74%

score: 65%

score: 63%

5. Aardwarmte

- 5.1 Advies aardwarmte

score: 74%

6. Lokaal opwekken en opslaan

- 6.1 Lokaal en gezamenlijk opwekken, verbruiken en opslaan van energie
6.2 TESO zelf energievoorziening oplossen

score: 75%

score: 71%

7. Energieopslag

- 7.1 Thuisbatterijen (o.a. Lithium)
7.2 Buurtbatterijen (o.a. Lithium of Zout)
7.3 Eilandbatterijen (o.a. Lithium of Zout)
7.4 Waterstofopslag
7.5 Thermische opslag

score: 78%

score: 79%

score: 72%

score: 59%

score: 66%

Cluster Beheer

8. Organisatie en regelgeving

- 8.1 Regelgeving en praktische uitvoerbaarheid door de gemeente
8.2 Energie-ambassadeur
8.3 Lessen uit het verleden

score: 79%

score: 88%

score: 81%

9. Algemeen

- 9.1 Texelse ambitie: zelfvoorzienend in de basisbehoefte
 Huishoudens exclusief bedrijven
 Huishoudens inclusief primaire bedrijven
 Huishoudens inclusief alle niet-toerisme gerelateerde bedrijven
9.2 Pas op de plaats

score: 53%

score: 63%

score: 68%

score: 24%

Ondertekening

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 09-07-2025,

De griffier,

De voorzitter,

E:M+MA.

Wijnhaven 88

2511 GA Den Haag

070 - 87 00 460

info@emma.nl

www.emma.nl

Volg ons op [Facebook](#), [Twitter](#) en [LinkedIn](#)

Raadsbesluit

Zaaknummer 3612789

Evaluatie eerste Texelse inwonersberaad

Doelenboom

Programma

1.	Voor en door bewoners
7.	Duurzaam, schoon en innovatief

De raad van de gemeente Texel:

gelezen het advies van burgemeester en wethouders;

gehoord de raadscommissie;

Overwegende

- dat met het raadsbesluit van 19/12/23 de ‘Kaderstellende notitie Texels Burgerberaad, algemene kaders voor het instrument burgerberaad’ is vastgesteld;
- dat in het raadsbesluit is ingestemd met zeven algemene kaders voor een Texels Burgerberaad;
- dat in het raadsbesluit is vastgesteld na uitvoering van het eerste burgerberaad, het proces, het instrument en de voorwaarden te evalueren om vervolgens te bepalen in welke vorm het burgerberaad in het vervolg wordt ingezet;

Besluit

1. De ‘Eindevaluatie Texels inwonersberaad’ vast te stellen;
2. De conclusies en aanbevelingen en de door het college geformuleerde aanvullingen te laten verwerken in de te actualiseren ‘Kaderstellende notitie Texels inwonersberaad, Algemene kaders voor het instrument inwonersberaad, 2023’;
3. Dat hierbij ook de **Referendum verordening 2010** ([klik hier](#)) en de **Verordening Burgerinitiatief 2009** ([klik hier](#)) betrokken gaan worden, zodat inwoner-participatie in de volle breedte wordt gezien.¹

Vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 09-07-2025,

De griffier,

De voorzitter,

¹ Dit beslispunt is op verzoek van het Afstemmingsoverleg toegevoegd.